

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

Ipolyság és Sátoraljaújhely-gyártelep.

Ipolyság et Sátoraljaújhely-quartier manufacturier.

Résumé. Le premier jour des négociations ayant eu lieu à Komárom entre la Hongrie et la Tchéco-Slovaquie, et qui ont été rompues par la suite, Ipolyság et Sátoraljaújhely-quartier manufacturier, situés dans le Nord de l'ancienne Hongrie furent rendus à notre pays.

Ipolyság, autrefois chef-lieu du comitat de Hont, qui avait dès avant la guerre de vives possibilités de se développer, avait été annexé à la Tchéco-Slovaquie surtout à cause de son chemin de fer. Il avait en 1910, d'après le recensement exécuté dans la même année, 4.206 habitants, et 5.804 en 1930. En 1910, on y comptait pour 1000 hommes 1095 femmes et en 1919 (d'après les chiffres de la Tchéco-Slovaquie) seulement 977. L'accroissement, après l'annexion à la Tchéco-Slovaquie, de la population masculine ne vint pas de causes naturelles, d'autant plus qu'Ipolyság perdit beaucoup d'hommes pendant la guerre. Il s'explique par le fait que, cette localité étant sur la frontière, le gouvernement de Prague y a placé nombre de militaires, de douaniers, etc. A Ipolyság, appartenant au grand bloc ethnique hongrois, les Hongrois forment aujourd'hui encore la majorité absolue de la population. De la population, 98,9% parlaient hongrois en 1910. Dans la même année, 66,5% de la population n'y parlaient que le hongrois: proportion dépassant celle indiquée par les Tchèques en 1921 pour les habitants de langue maternelle hongroise.

Quant à Sátoraljaújhely-quartier manufacturier, il a une importance bien différente de celle d'Ipolyság. Comprenant avant la guerre la „petite gare“ et des ateliers du Chemin de fer de l'Etat hongrois, il n'avait pas alors une population résidente considérable. S'il a été annexé à la Tchéco-Slovaquie, c'est que c'est là, sur le bord du ruisseau Ronyva que passait l'unique chemin de fer reliant la Ruthénie (et la Roumanie) à la Bohême. Comme avec cette petite partie de Sátoraljaújhely, on avait incorporé à la Tchéco-Slovaquie une grande région de population hongroise, située à l'Est de cette ville, Sátoraljaújhely a été privé de son possibilité de développement. D'après les recensements exécutés par le gouvernement de Prague, Sátoraljaújhely-quartier manufacturier avait 205 habitants en 1919, 522 en 1921 et 678 en 1930. En 1921, on y comptait 364 hommes et seulement 158 femmes. Les données relatives aux nationalités

semblent indiquer que l'élément autochtone y était après la guerre peu considérable. Depuis le régime tchéco-slovaque, la population s'y composait surtout de militaires, de douaniers et d'autres agents officiels.

En ce qui concerne la ville de Sátoraljaújhely, maintenant qu'on lui a rendu son quartier manufacturier, la population y dépassera bientôt, probablement, le nombre de 20 mille.

*

A félbeszakadt komáromi magyar—cseh-szlovák tárgyalások első napján, 1938 október 9-én hozott megállapodás értelmében a Felvidék két települése (településrésze), Ipolyság és Sátoraljaújhely-gyártelep 1938 október 11-én közel két évtizedes idegen megszállás után az ezeréves magyar hazába visszatért. A Magyarország meghallgatása nélkül létrehívott trianoni ú. n. békemű területi rendelkezéseinek ez volt (a békeszerződésből folyó kis határkiigazításoktól és a mindvégig magyar kézben maradt Sopron s környéke népszavazási úton való megtartásától eltekintve) az első tulajdonképeni áttörése.

Ipolyságban és Sátoraljaújhelynek a Ronyva-patakon túli részében a felvidéki magyarok területövezetnek két, bár kis, de értékes darabkája tért haza. Felszabadulásuk a további területvisszaszerzéseknek csupán előhírnöke; főbb népességi adataiknak a Szemle hasábjain való idézésétől azonban — éppen a trianoni abroncsok áttörésének korszakos jelentősége miatt — nem tekinthetünk el.

Ipolyság, Hont megye és számos hatóság, intézmény, iskola ipolyparti székhelye főleg fekvésének, vasútvonalának tudhatja be elszakítását, húsz nehéz évet. Hont megye székhelye már a békeidőkben is sok szempontból városias jellegű, élénk életű és fejlődésképes nagyközség volt. *Területe* az 1910. évi népszámlálás időpontjában 3777 kat. holdra, azaz 2174 hektárra rúgott.¹⁾ *Népességének szaporodása* a békés

¹⁾ A legutolsó cseh-szlovák helységnévtár szerint területe 1397 hektár. A különbséget az okozza, hogy Ipolyság határának egy része magyar kézben maradt.

korszakban egyenletes és kielégítő ütemű (1869-től 1880-ig 14·2, 1880-tól 1890-ig 17·9, 1890-től 1900-ig 14·6 és 1900-tól 1910-ig 13·1 %-os) volt; hogy népességfejlődése a környéke jelentős részétől való elvágás ellenére Trianon után sem szakadt meg, azt jórészen határszéli fekvéséből folyó mesterséges körülmények (cseh-szlovák katonaság, vám- és határőrség odahelyezése stb.) számlájára kell írni. *Lélekszámának alakulása* egyébként 1869 óta a következő volt:

Év ¹⁾	A népesség száma
1869	2.413
1880	2.755
1890	3.247
1900	3.720
1910	4.206
1919 ²⁾	4.696
1921 ²⁾	4.698
1930 ²⁾	5.804

A két nem arányáról a háborúelőtti magyar népszámlálás eredményein kívül két, közvetlenül a háború utáni évekre eső cseh-szlovák népszámlálás adatai is ismeretesek. Egyedül az 1910. évi magyar és az 1919. évi cseh népszámlálások eredményeinek egybevetése is arra mutat, hogy a lakosság háború utáni gyarapodása nem volt természetes, hanem jórészen az említett különleges okoknak tudható be. Hiszen a férfinépesség nagy háborús vérvesztése miatt a háború után a békebeli nőtöbblet fokozódásának kellett volna bekövetkeznie, ehelyett pedig a férfiak száma már 1919-ben (és később is) meghaladta a nőké:

	1910	1919
Férfiak } száma	2.008	2.375
Nők }	2.198	2.321
Ezer férfire jutott nő . .	1.095	977

A népességi statisztika további részletei adatai közül a helyi kutatás szempontjából leginkább az anyanyelvi, a vallási és a foglalkozási részletezésnek van jelentősége. Mint ismeretes, a magyar népszámlálások a számlálólapokon 1880 óta objektív és kétségtelenül megállapítható ismérvet, a lakosság *anyanyelvét* tudakolták; ezzel szemben a cseh-szlovák összeírások a népesség egy részénél anyanyelvi, más részénél azonban ettől elütő, végeredményben tehát nem homogén alapon a nemzetiséget kérdezték;

vagyis egy statisztikai szempontból hibátlanul nehezebben tisztázható fogalomból indultak ki. A módszerbeli alaphibákhoz járult még a számlálás önkényes volta is. A magyarság részéről a számlálás végrehajtása ellen elhangzott panaszokon kívül a cseh-szlovák statisztika eredményei szintén az összeírás irányzatosságának és hibáinak beszédes bizonyítékai. Egyúttal azonban arról is képet adnak, hogy a tiszta magyar nyelvterülethez tartozó Ipolyságban¹⁾ a magyarság nagy abszolút túlsúlyát még a különleges okok (katonaság, vám- és határőrség stb. odahelyezése, idegen tisztviselők betelepítése stb.) és a népszámlálási visszaélések ellenére sem vesztette el:

Év	A népesség száma ¹⁾	Magyar	Német	Tót	Egyéb
a n y a n y e l v ű					
a) Szám szerint:					
1880	2.755	2.500	118	126	11
1890	3.247	3.018	89	123	17
1900	3.720	3.531	37	140	12
1910	4.206	4.003	64	122	17
1919 ²⁾	4.696	3.727	68	859	42
1921 ²⁾	4.698	2.741	92	1.375	³⁾ 490
1930 ²⁾	5.804	3.185	42	1.976	⁴⁾ 601
b) Százalékban:					
1880	100·0	90·7	4·3	4·5	0·5
1890	100·0	93·0	2·7	3·8	0·5
1900	100·0	94·9	1·0	3·8	0·3
1910	100·0	95·2	1·5	2·9	0·4
1919	100·0	79·4	1·4	18·3	0·9
1921 ⁵⁾	100·0	60·5	2·0	30·3	⁶⁾ 7·2
1930 ⁵⁾	100·0	56·9	0·7	35·3	⁶⁾ 7·1

¹⁾ 1890-ig polgári, 1900-tól összes népesség.

²⁾ A cseh-szlovák népszámlálás adatai.

³⁾ Ebből 321 zsidó és 163 (túlnyomórészen magyar ajkú) külföldi állampolgár.

⁴⁾ Ebből 370 zsidó és 205 (túlnyomórészen magyar ajkú) külföldi állampolgár.

⁵⁾ A belföldi állampolgárok százalékában (tehát a „külföldiek“ figyelembevétele nélkül).

⁶⁾ A „külföldi“ állampolgárok nélkül; a zsidó nemzetiségűek aránya 1921-ben 7·1, 1930-ban 6·6, az egyéb nemzetiségűeké pedig 1921-ben 0·1 és 1930-ban 0·5% volt.

Különösen figyelmet érdemel az a körülmény, hogy a magyar népszámlálási hányadosoknak négy évtized alatt is egészen szerény keretek közt maradó módosulásával ellentétben a magyarság száma két egymástól alig kétéves időközben következő cseh-szlovák népszámlálás közt (1919—

¹⁾ 1890-ig polgári, 1900-tól összes népesség.

²⁾ A cseh-szlovák népszámlálás adatai.

¹⁾ Ipolyság nemzetiségi jellege a multban is tiszta magyar volt (a Lexicon Universorum Regni Hungariae Locorum Populosorum pl. 1773-ban szintén színmagyarnak jelezte a községet stb.).

1921) pontosan ezerrel csappant meg s aránya 79·4-ről 60·5%-ra zuhant!

A magyarságnak, a magyar nyelvnek domináló szerepét tanulságosan igazolják a *magyarul tudás* általános voltát, sőt némi terjedését bizonyító háború előtti adatok:

Év	Magyarul tud szám	%
1880	2.641	95·8
1890	3.181	98·0
1900	3.675	98·8
1910	4.159	98·9

Érdemes még arra is utalni, hogy a *csak magyarul tudók* száma Ipolyságban 1910-ben 2.795 (66·5%) volt, vagyis több, mint 1921-ben az összes magyar anyanyelvűnek kimutatottaké; e két adat egybevetése egymagában is döntő bizonyíték a cseh-szlovák népszámlálási adat hitelessége ellen.

Vallási szempontból a kis lélekszámú ág. h. evangélikusok újabban gyors szaporodása és a népesség zömét: 1869-ben 88·5, sőt még 1930-ban is 74·8%-át alkotó római katolikusok szám szerint tekintélyes népgyarapodása mellett a zsidóság számbeli és (a háború végéig látható) viszonylagos előretörése a legszembeötlőbb:

Év	A népesség száma ¹⁾	Róm. kat.	Ref.	Ág. h. ev.	Izra- elita	Egyéb
v a l l á s ú						

a) Szám szerint:

1869	2.413	2 135	31	77	158	12
1880	2.755	2.289	69	64	331	2
1890	3.247	2.612	66	128	436	5
1900	3.720	2.941	87	150	529	13
1910	4.206	3.289	128	120	660	9
1919 ²⁾	4.696	3.696	114	151	723	12
1921 ²⁾	4.698	3.642	78	184	752	42
1930 ²⁾	5.804	4.341	82	277	848	256

b) Százalékban:

1869	100·0	88·5	1·3	3·2	6·5	0·5
1880	100·0	83·1	2·5	2·3	12·1	0·0
1890	100·0	80·4	2·0	4·0	13·5	0·1
1900	100·0	79·0	2·3	4·1	14·2	0·4
1910	100·0	78·2	3·0	2·9	15·7	0·2
1919	100·0	78·7	2·4	3·2	15·4	0·3
1921	100·0	77·5	1·7	3·9	16·0	0·9
1930	100·0	74·8	1·4	4·8	14·6	4·4

¹⁾ 1890-ig polgári, 1900-tól összes népesség.

²⁾ A cseh-szlovák népszámlálás adatai.

Népműveltségi nézőszögből figyelemreméltó még, hogy az 1910. évi népszámlálás időpontjában a városka 6 évnél idősebb

népességének 13·8%-a volt írni-olvasni nem tudó. Ez az arányszám az akkori viszonyokhoz képest kielégítő; legalább is a háború után is magyar kézben maradt területeken a békében hasonló analfabétahányados által jellemzett településeken az arányszám 1930-ig általában jóval a 10% alá, sőt az 5% közelébe szállt le.

A népesség *foglalkozásáról* csak békebeli adatokat bírunk. E szerint a keresők száma 1910-ben 1864, az *eltartottaké* pedig 2.342 volt, száz keresőre tehát 125·7 eltartott jutott. A népesség foglalkozási összetétele alapján Ipolyság erős értelmiségi és iparforgalmi rétegével már a századfordulókör határozottan városias jellegűt öltött; ezt a lakosság *foglalkozási főcsoportok* szerint való megoszlása tanúsítja a leghívebben:

Foglalkozási főcsoport	1 9 0 0		1 9 1 0	
	szám	%	szám	%
Östermelés	817	22·0	932	22·2
Bányászat és kohászat . .	4	0·1	1	0·0
Ipar	953	25·6	1.048	24·9
Kereskedelem és hitel . .	417	11·2	512	12·2
Közlekedés	214	5·7	334	7·9
Bányászat és iparforgalom együtt	1.588	42·6	1.895	45·0
Közzolgálat és szabad- foglalkozások	628	16·9	736	17·5
Védő	10	0·3	20	0·5
Napszámosok k.m.n. . . .	201	5·4	49	1·2
Házi cselédek	301	8·1	257	6·1
Egyéb és ismeretlen fogl. ¹⁾	175	4·7	317	7·5
Összesen	3.720	100·0	4.206	100·0

¹⁾ A nyugdíjasokkal stb., tőkepénzesekkel stb. együtt.

Az ipari réteg aránya ugyan az utolsó békés tíz év alatt viszonylag kielégítő lélekszámgyarapodása mellett is visszaesett, ezt azonban a kereskedelem és hitel s a közlekedés főcsoportjainak előretörése bőven ellensúlyozta. Egyidejűleg az agrárhányados is — bár csak egészen szerény mértékben és látszólag — megnagyobbodott; ez ugyanis egyedül annak volt következménye, hogy a földműves napszámosok egy része 1900-ban k. m. n. napszámosnak mutattatott ki. Megemlíthető még, hogy a tulajdonképeni *ipari vállalatok* száma 1910-ben 223 volt; ezek közül segéd nélkül 114, 1—2 segéddel 44, 3—5 segéddel 25, 6—10 segéddel 35, 11—20 segéddel pedig 5 vállalat dolgozott; e szerint Ipolyságon a háború előtt az egészen kisipari jelleg volt az uralkodó.

Legutolsó (1910. évi) békebeli népszámlálásunk alkalmával Ipolyság *lakóházainak* száma 541 volt; ez a szám a háború után élénkülő építkezési mozgalom következtében 1930-ig 728-ra nőtt. Mindent egybevetve Hont vármegye székhelyében Magyarország egy határozottan fejlődésképes s városias, vagy legalább is mezővárosias néptömörülést szerzett vissza.

Egészen más **Sátoraljaújhely-gyártelep** szerepe és jelentősége. Területén a békevilágban az ú. n. kisállomás és a Máv. műhely terült el; jelentősebb lakónépessége alig volt. Minthogy a Ruténföldet (és Romániát) a cseh történeti tartományokkal összekötő egyetlen vasúti fővonal Sátoraljaújhelynek a béketárgyalások alkalmával hajózhatónak minősített, valójában alig pár méter széles Ronyva-patak túlsó partján elterülő részén futott át, a városnak ez a kis külső kerülete a kelet felé elterülő hatalmas magyar nyelvtömbbel együtt Cseh-Szlovákiának ítéltetett oda. Katonaság, vámőrség, határőrség ide telepítése és némi ipari település Sátoraljaújhely elszakított városrészének bizonyos lélekszámemelkedést biztosított; maga az anyaváros azonban mögöttes területeinek elvágása következtében fejlődésképségét elvesztette. Most, hogy a gyártelep fontos forgalmi vonalával a városhoz ismét visszakerült s ezt az eseményt a közelebbi, sőt a távolabbi környék visszatérése is nyomon követi, az ismét egyesült város fejlődésének új szakasza kezdődhetik meg.

Sátoraljaújhely-gyártelep *területe* az 1930. évi cseh-szlovák kimutatás szerint 1.339 hektár volt. A békebeli területi adat nem áll rendelkezésre; tény azonban, hogy Sátoraljaújhely 1910. évi egész és 1930. évi csonka területe közt a különbség 1.583 hektár; ez a szám a cseh adattól nem tér el lényegesebben. A gyártelep *lakóházainak* számáról szintén csupán cseh adat áll rendelkezésre; e szerint a házak száma 1919-ben 23, 1921-ben 21, 1930-ban 85 volt. A békebeli *lélekszámadat* hasonlóképen nem ismeretes; ez a szám az 1910. évi népszámlálás községi gyűjtőíveiből is csak megközelítő pontossággal állapítható meg 216 főben. Ezzel szemben a városrész nap-pali (dolgozó) népessége ennél jóval nagyobb volt; hiszen az 1910. évi népszám-

lálás közlése szerint egyedül a Máv. műhely 450 alkalmazottat (tisztviselőt és munkást) foglalkoztatott. 1919-ben a cseh-szlovák népszámlálás a külön községgé alakított területen 205 lakost írt össze; 1921-ben azonban a lélekszám már 522 főre ugrott, majd 1930-ban 678-at ért el. Az a körülmény viszont, hogy az 1921. évi népességből 364 volt férfi és 158 nő, valamint a nemzetiségi és vallási adatok szokatlanul nagy hullámozása arra mutat, hogy a törzslakosság egészen lényegtelen lehetett és a határállomássá lett egykori gyártelepet különleges jellegű (katonai stb.) népesség lakta. Ennek jellemzésére a főbb *nemzetiségekre és felekezetekre* vonatkozó 1919—1930. évi adatokat itt adjuk:

Nemzetiség ill. vallás	1919		1921		1930	
	szám	%	szám	%	szám	%
a) Nemzetiség:						
Magyar	112	54.6	83	19.6	22	3.7
Tót	86	41.9	266	62.9	540	90.9
Rutén	1	0.5	56 ¹⁾	13.2	2 ¹⁾	0.3
Zsidó	—	—	10	2.4	28	4.7
Egyéb	6	3.0	8	1.9	2	0.4
Külföldi állampolgár	.	.	99	.	84	.
b) Vallás:						
Római kat.	132	64.4	254	48.6	325	48.0
Görög	14	6.8	168	32.2	91	13.4
Református	38	18.6	59	11.3	81	12.0
Ág. h. evang.	21	10.2	5	0.9	26	3.8
Izraelita	—	—	18	3.5	47	6.9
Egyéb	—	—	18	3.5	108	15.9
Összesen	205	100.0	522	100.0	678	100.0

¹⁾ A belföldi állampolgárok %-ában.

²⁾ Ebből 71 a cseh-szlovák egyházhoz tartozott és 26 volt felekezeten kívüli.

Sátoraljaújhely népességének száma már a békevilágban megközelítette, 1920-ban pedig meghaladta a 20.000-et. Azóta határszéli elvágottságában fejlődése elakadt s 1930-ban a csonka város már csak 18.431 lakost számlált. Gyártelepével való egyesülése után most a húszeszes népességi határvonalat rövidesen túlszárnyalhatja, vonzási területével kiegészülve pedig régi szerepéhez mértén kapcsolódhat majd be a megcsonkított Magyarország és a felszabaduló területek számára megnyíló új fejlődéslehetőségek kiaknázásába.

Az 1934—1936. évi élveszületési mozgalom területi képe és keresztmetszete.

Tableau territorial et coupe des naissances vivantes en Hongrie en 1934—36.

Résumé. La mesure dans laquelle la natalité décroît presque continuellement en Hongrie, rend nécessaire qu'on l'examine en détail, suivant les diverses parties du territoire. En 1934—36, le nombre des naissances vivantes a été par an en moyenne de 189.042, et leur proportion brute de 21·1 pour 1000 habitants. D'après le tableau 1, qui indique les naissances vivantes par comitat et ville autonome, les nombres absolus et proportionnels diffèrent fort d'un comitat à l'autre, et il en est de même pour les régions. Si l'on ne considère que les comitats, c'est le comitat de Szabolcs et Ung (31·4‰) et celui de Baranya (17·6‰) qui constituent les deux extrêmes. Dans le premier, qui comprend 4·7% de la population du pays, les naissances vivantes représentent, par rapport à la Hongrie entière, 7·0%; dans le second, qui a 2·8% de la population du pays, seulement 2·3%. (Pour les villes autonomes, les chiffres sont supérieurs à la natalité réelle, car ils comprennent aussi les enfants nés de mères domiciliées ailleurs.) D'après la répartition par sept régions (tableau 2), Budapest et sa banlieue, qui comptent, comme en général les centres urbains, beaucoup de familles à enfant unique, ont pour les naissances vivantes une proportion de 13·5 pour 1000 habitants; en revanche, la région d'au delà de la Tisza a dans sa partie septentrionale une natalité relativement très grande (28·5 naissances vivantes pour 1000 habitants), et le Nord est également dans une situation satisfaisante. Les chiffres concernant les villes et les campagnes (tableau 2) ne montrent pas complètement, pour la cause indiquée plus haut quant aux villes autonomes, la supériorité, au point de vue de la natalité, des campagnes. D'après le tableau 3, qui donne la répartition par localités (villes et communes), la proportion des naissances vivantes est inférieure à 20‰ dans 1.213 localités (dont 388 au-dessous même de 15‰), et elle ne dépasse 30‰ que dans 404 localités (dont 107 avec plus de 35‰). Environ la moitié de la population totale habitent des localités où cette proportion-là n'atteint même pas la moyenne générale de 21‰. En ce qui concerne la répartition des communes selon la fréquence des naissances vivantes, elle varie fort d'un comitat à l'autre, montrant qu'en général dans les comitats de la Transdanubie la situation laisse à désirer et qu'elle est meilleure dans ceux de la Grande Plaine. On remarque la même chose, et aussi beaucoup de détails instructifs, si l'on examine quelle part il revient dans chaque comitat,

en nombres absolus et en pourcentage, de la population (tableau 4) et des naissances vivantes (tableau 5) aux différentes catégories de communes (et villes), classées suivant l'importance de la proportion des naissances vivantes. Des 1.213 communes (et villes) ayant pour les naissances vivantes une proportion de moins de 20‰, 434 appartenaient déjà en 1928—32 à cette catégorie de natalité, et des 107 communes ayant une proportion supérieure à 35‰, 79 faisaient partie en 1928—32 de cette catégorie favorable. — C'est la carte ci-dessous, relative aux communes, qui montre le mieux, avec le plus de détails, ce qui caractérise quant aux naissances vivantes les diverses parties du territoire. Cette carte, où les communes sont figurées par des cercles correspondant à leur grandeur, indique cinq degrés pour la proportion des naissances vivantes (sur Budapest et ses environs, une carte spéciale offre des renseignements).

*

A születéscsökkenés jelenségének hazánkban alig lassuló üteme és egyre általánosabb érvényesülése nemcsak a statisztikai adatgyűjtés és feldolgozás kiépítését¹⁾ s a valóságról a nyers arányszámoknál tisztább képet adó különféle számítások elvégzését²⁾ teszi szükségessé, hanem a területi részletmegfigyelések folytatását és rendszerezését is. Az utóbbi feladat szolgáltatásban álló rövid dolgozatunknak nem lehet célja, hogy a natalitási mozgalom terén az egyes vidékeken mutatkozó folyamatok időbeli alakulását nyomonkövessen; ezáltal a községi adatok megfelelő csoportosítása révén, valamint a születési gyakoriság községi térképének megrajzolásával csupán keresztmetszetszerűen és nagy vonalaiban, elmélyedő részletanalízisek kerülésével óhajtunk a mai Magyarország élveszületési hely-

¹⁾ V. ö. pl. szerző „Élve- és halvaszületések az 1934—1936. években a születési sorrend szerint“ c. cikkében (M. Stat. Szemle 1937. évf. 957—976. l.).

²⁾ L. legújabbán: Barsy Gyula: Nyers, standard és „tisztított“ népesedési mérlegünk; a születési hátszám kérdése. M. Stat. Szemle 1938. évf. 581—602. l.

zetéről — területi vonatkozásaiban — tájékozódni.

Összeállításaink és az élveszületési ezrelékek községi térképének elkészítésére a következő körülmények készítették. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal világháborúelőtti nagy kezdeményezését, sajnos, mindeztideig nem folytathatta: a fontosabb népmozgalmi eredményeket *községenkénti* részletezésben közreadó és a területi részletkutatás számára pótolhatatlan becsű 1901—1910. évi közlemény óta¹⁾ újabb, községek szerint haladó népmozgalmi kötet nem jelenhetett meg.²⁾ Ezt a hiányt többek között Kovács Alajos dr.-nak és Kenéz Béla dr.-nak a Magyar Statisztikai Szemle hasábjain megjelent nagybecsű tanulmányai,³⁾ valamint (a többi forrást nem említve) Pfeiffer Miklós dr. és Petrilla Aladár dr. bő adatforrásai⁴⁾ sem pótolhatták teljesen. Előbbiek ugyanis lényegileg *csak a gyengén népesedő* (egykes) — valamint részben a legmagasabb élveszületési arányszámú — községek térképi ábrázolására, ill. táblázatos felsorolására szorítkoztak, az utóbbiak pedig tulajdonképpen a *járási* eredményekből indultak ki és községi adatokat bár elég bőven, de inkább csupán példaképpen és akkor is főleg a szélsőbb esetek felemlítésével nyújtottak; egyébként is e munkák közül még a legújabb is az 1932. utáni esztendőkre már nem terjeszkedhetett ki. Hivatalos, vagy legalábbis félhivatalos jellegű és a községek egész körével foglalkozó *időszzerű* kiadvány e szerint nem áll rendelkezésre. E hiány pótlására természetesen az 1934—1936. évekről számot adó rövid cikkünk távolról sem alkalmas, azonban törvényhatósági összeállításával és *teljes* községi térképével az említett tanulmányoknak nemcsak kiegészítésére, hanem talán némi kibővítésére is szolgálhat.

¹⁾ A magyar szent korona országainak 1901—1910. évi népmozgalma községenként. Magyar Statisztikai Közlemények, Új sorozat, 46. kötet (Budapest, 1913).

²⁾ Az 1930. évi népszámlálás. I. rész (Magyar Statisztikai Közlemények, Új sorozat, 83. kötet, Budapest, 1932) első községi táblája ugyanis csak a természetes szaporodás 1921—1930. évi abszolút és arányszámát közli.

³⁾ Kovács Alajos: Az egyke és a népszaporodás. M. Stat. Szemle 1923. évf. 65—79. l.; Kenéz Béla dr.: Népesedési politikai kérdések. M. Stat. Szemle 1934. évf. 441—456. l.

⁴⁾ Pfeiffer Miklós dr.: Magyarország halálozási és természetes szaporodási viszonyai. (Budapest, 1926); Petrilla Aladár dr.: Magyarország népesedési

Az adatoknak a jelzett formában való bemutatására "lehetőséget és alkalmat" ezúttal az adott, hogy a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal — részben a Magyar Családvédelmi Szövetség számára és felkérésére — községi részletezésben az 1934—1936. évekről az élveszületések összes és átlagos számát és a natalitási ezrelékeket (s ezek kiszámítása céljából községenként az 1935. évvégi lélekszámot¹⁾) is megállapította. Ezzel egyrészt az említett Szövetségnek a születéscsökkenés leküzdésére meginduló munkájához és Doros Gábor dr. által írott tartalmas első kiadványához²⁾ teremtetten meg az alapot, másrészt az évtizedközépi élveszületési viszonyok statisztikai tanulmányozására felettebb alkalmas részletanyag birtokába jutott.

Mint hogy az alábbiak során csak elvétve utalhatunk a táblákba sűrített és a térképen részletezett adatok *hibaforrásaira, zavaró körülményeire*, ezekre röviden már e bevezető sorokban mutatunk rá. Az 1935. évvégi kiszámított lélekszám tekintetében főleg a következőket szükséges előrebocsátani. A községi lélekszámok megállapítása *egyöntetűség kedvéért* ez alkalomból is ugyanúgy történt, mint az évkönyvi, zsebkönyvi stb. közléseknél: a községek és városok 1930. évi népszámlálási lélekszáma tehát egyrészt az illető községben és városban az 1931—1935. évekből kimutatott élveszületések és halálozások számának különbözetével, vagyis a természetes népszaporulattal, másrészt az előző évtized alatt észlelt vándorlási különbözet alapján (és pedig az utóbbinak felével) módosított. Kétségtelen, hogy a vándorlási mozgalom ilyen mechanikus figyelembevétele főleg a (kivált belső) népáramlásban erősebben résztvevő népesség által lakott községeket vagy városokat illetően a vándormozgás irányainak és intenzitásának gyakori hullámlása miatt *nem egyszer a valóságtól elég eltérő népességi szám megállapítására vezet*, ez pedig természetesen az ezrelékek eltorzulásával jár karöltve.³⁾ A kiszámított lélekszám-adatoknak az 1935. évi — sajnos, szintén nem tökéletes — népösszeírás eredményeivel való községenkénti egybevetése azonban arra mutatott, hogy az esetek túlnyomórésztében a valóságtól való el-

viszonyai 1920-tól 1932-ig. A Népegészségügy 1936. évi 3. számának melléklete.

¹⁾ A viszonyítás leghelyesebb alapja tulajdonképpen az 1935. évközépi népesség lett volna; a különbség azonban az évközépi és évvégi adatok közt községi részletezésben elhanyagolhatóan csekély.

²⁾ Doros Gábor dr.: Családvédelem. Küzdelem a születéscsökkenés ellen. (Budapest, 1938.)

³⁾ L. erről: Thirring Lajos dr.: Magyarország lélekszámának és nyers népmozgalmi arányszámainak számítási módjai s alakulásuk 1930 óta. M. Stat. Szemle 1937. évf. 545—549. l.

térés aligha lényeges és az ezrelékeknek legalábbis nagyságrendjét nem igen befolyásolja (a nagyobb különbségeket mutató városokra és községekre egyébként még visszatérünk). Ez a körülmény némi adatbizonytalanságot ennek ellenére tagadhatatlanul előidézhet. Hasonlóképen több-kevesebb zavaró erővel érvényesül (főleg kórházi, szülőintézeti gócpontokon) az is, hogy a hivatalos népmozgalmi statisztika nem a városok és községek rendes lakónépességének születési stb. mozgalmát rögzíti le, hanem a tényleg előfordult összes eseteket, ideértve tehát a nem helybeli anyák születéseit is (a másutt szülő nőket viszont figyelmen kívül hagyja). Tekintettel arra, hogy ezzel a kérdéssel a Szemle hasábjain példák ill. helyesbített abszolút és arányszámok felsorakoztatásával már részletesebben foglalkozhattunk,¹⁾ ezúttal csak azt kívánjuk ismételtten is hangsúlyozni, hogy az utóbb említett körülmény az arányszámokat egyes esetekben ugyan valóban igen lényegesen eltorzítja, a községek túlnyomó részének (kivált a szülőintézetektől, szülőosztállyal rendelkező kórházról távolabb fekvőknek) natalitási ezrelékeit azonban inkább csak árnyalatilag érinti.

A kisebb zavarótényezőket²⁾ nem említve, itt még csak arra utalunk, hogy cikkünk végig az egész vonalon ezer lélekre számított arányszámokat, vagyis ú. n. *nyers élveszületési ezrelékeket* közöl. A Szemle hasábjain nem egyszer volt már szó arról,³⁾ hogy ezeknek az egyelőre ugyan nem nélkülözhető és számítás-technikai okokból máig világszerte általánosan használt s szélesebb körökben is leginkább ismert arányszámoknak csak korlátozott az értékük. Sajnos, a szülőképes korú nők számához viszonyított tiszta születési (termékenységi) hányadosoknak községenkénti megállapítására csak népszámlálások körüli időpontban van mód. Tájékoztató kép felvázolására azonban a nyers ezrelékek is kétségkívül alkalmasak lehetnek; különösen, ha az értéküket károsan befolyásoló kor-megoszlási stb. tényezőket egy pillanatra sem tévesztjük szem elől.

Az élveszületések alakulása országosan, valamint törvényhatóságok, országrészek s város és vidék szerint.

Az elmondottak után térhetünk rá az 1934—1936. évi élveszületési mozgalom területi keresztmetszetét nyújtó főbb adatok elősorolására. Bár a részleteknél a multba való visszapillantást — mint említettük —

mellőzzük, az 1934—1936. évi országos eredmények megítéléséhez legalább is az utolsó tizenkét év élveszületési adatainak¹⁾ felsorolását nem hagyhatjuk el:

Év, időszak ¹⁾	Élveszületések	
	szám szerint	ezer lélekre
1925	235.480	28.4
1926	229.484	27.4
1927	218.548	25.8
1928	224.693	26.4
1929	215.463	25.1
1930	219.784	25.4
1931	206.925	23.7
1932	205.529	23.4
1933	193.911	22.0
1934	194.279	21.9
1935	189.479	21.2
1936	183.369	20.4
1925—1927) évi	227.837	27.1
1928—1930) átlá-	219.980	25.5
1931—1933) gá-	202.122	23.1
1934—1936) ban ²⁾	189.042	21.1

¹⁾ Az 1937. évi végleges élveszületési adat: 182.449 (20.2‰).

²⁾ Az ezrelékek kiszámítása az 1926., 1929. ill. 1932. évközepe, ill. 1935. évvégi kiszámított lélekszám alapján történt; ez utóbbi adatot is az 1935. évközepe lélekszámmal helyettesítve, az 1934—1936. évi átlagos élveszületési arány 21.2‰ volna.

Akár az egyes esztendők adatait, akár a hároméves átlagokat tekintjük is, az 1934., 1935. és 1936. évek — az abnormis, válságos 1933-as esztendőt átugorva — egy-egy újabb egyenlő szélességű lépcsőfokként csatlakoznak a fokozatosan és szinte következetesen lefelé síkló élveszületési adatsorhoz. A magyar élveszületési görbe ebben a hároméves időszakban már az egykés határra, vagy legalábbis annak közelébe érkezett el; sőt egyes „megtisztított” számítások szerint a három esztendő szülötteinek száma a reprodukció, az állagmegőrzés szempontjából már nem is elég! Éppen ezért a területi részletadatokat a 21.1‰ elégtelen vagy legalábbis alig elégséges voltának — és természetesen a folyamat csökkenő irányzatának — szem előtt tartásával kell megítelnünk.

A községi tagolásokat és ábrázolást

¹⁾ „A nem helybeli (idegen) születési és halálozási esetek zavaró befolyása a népesedési mozgalom alakulására” címen. M. Stat. Szemle 1931. évf. 835—844. l.

²⁾ Ilyenek pl. községrészek átcsatolása stb.; a számítások azonban lehetőleg a közigazgatási változások figyelembevételével készültek.

³⁾ Pl. legutóbb Barsy i. cikkében.

¹⁾ A korábbi évekre vonatkozó adatokat v. ö.: Thirring Gusztáv dr.: A születések csökkenése és népmozgalmunk újabb fejleményei. M. Stat. Szemle 1931. évf. 1—24. l. (A régi országterületre vonatkozó adatokat is felöleli.) — Thirring Lajos dr.: Magyarország Trianontól napjainkig. Népeség és népmozgalom. M. Stat. Szemle 1938. évf. 375—390. l.

megelőzően törvényhatósági részletezésben is szükséges a három év natalitási adatain végigpillantani. E célra az 1. sz. tábla szolgál, mely talán a leginkább nyújtja térbeli keresztmetszetét a mai Magyarország újabb élveszületési mozgalmának. Teljesebb és hibátlanabb összehasonlítás kedvéért a tábla az egyes törvényhatóságok eredményein kívül (dült sorokban) a vármegyéket a területükön fekvő tj. városokkal *együtt*¹⁾ is kimutatja.

A tábla kiegészítése céljából érdemes a vármegyéket az 1934—1936. évi átlagos élveszületési arányszám alapján külön is sorbaszedni. A következő kettős felsorolás közül az egyik tisztán a megyei törvényhatóságokra vonatkozik, a másik a vármegyék területével kapcsolatos tj. városnak (városoknak) az ill. megyéhez való oda-számítása alapján készült. Az eltolódások ugyan a két sorrend közt általában nem nagyok, a második rangsorolás azonban bizonyos szempontokból az összehasonlításra alkalmasabb. (Az összehasonlítást l. a köv. hasábon.)

A *tj. városok* 1934—1936. évi átlagos élveszületési hányadosainak nagyságrendjét csak teljesség címén érdemes ideiktatni, mert az idegen (nem helybeli lakos) anyaktól született gyermekek egyáltalában nem csekély száma miatt élveszületési ezrelékeik kivétel nélkül meghaladják a valóságot. A *tj. városok* sorrendje egyébként a következő: 1. Kecskemét (26·1‰), 2. Debrecen (22·3‰), 3. Miskolc (20·2‰), 4. Székesfehérvár (19·5‰), 5. Győr (18·7‰), 6. Pécs (18·6‰), 7. Hódmezővásárhely (17·4‰), 8. Szeged (17·3‰), 9—10. Sopron (15·2‰), 9—10. Budapest szföv. (15·2‰), 11. Baja (14·9‰).

Megyei felsorolásunk rég ismert jelenségeket rögzít meg. Elsősorban azt, hogy az ország északkeleti és keleti részein az ott is kétségtelen visszaesés ellenére a születési gyakoriság ma is még életerős népességfejlődés záloga, míg a Déldunántúlon és részben a Duna-Tisza közén fekvő vármegyék natalitási mozgalmá már kimondottan egykés jellegű. A *végletek jellemzésére* megemlíthetjük még, hogy amennyiben az ezer lélekre számított élveszületési arányszám szerte az országban Szabolcs és Ung megyééhez (31·4‰) lett volna hasonló, a há-

¹⁾ De az egészen különálló jellegű Budapest szföv.-nak Pest vm.-hez való számítása (valamint a Budapest-környék különválasztása) nélkül.

Vármegye	Ezer lélekre jutott élveszületés 1934-1936. átlagában	Vármegye + tjv.	Ezer lélekre jutott élveszületés 1934-1936. átlagában
1. Szabolcs és Ung vm.	31·4	1. Szabolcs és Ung vm.	31·4
2. Szatmár, Ugocsa és Bereg vm. . .	30·8	2. Szatmár, Ugocsa és Bereg vm. . .	30·8
3. Hajdu vm. . . .	27·6	3. Abaúj-Torna vm. .	26·5
4. Abaúj-Torna vm.	26·5	4. Zemplén vm. . .	26·4
5. Zemplén vm. . .	26·4	5. Hajdu vm. Debre-	25·4
6. Bihar vm. . . .	25·1	cennel	25·1
7. Fejér vm. . . .	24·3	6. Bihar vm. . . .	25·1
8. Borsod, Gömör és Kishont vm.	24·2	7. Fejér vm. Székes-	23·6
9. Jász-Nagykun-Szolnok vm. .	23·6	fehérvárral . .	23·6
10. Nógrád és Hont vm.	23·6	8. Jász-Nagykun-Szolnok vm. . . .	23·6
11. Veszprém vm. .	23·2	9. Nógrád és Hont vm.	23·6
12. Heves vm. . . .	22·9	10. Borsod, Gömör és Kishont vm. Mis-	23·5
13. Győr, Moson és Pozsony vm. . .	22·2	kolccal	23·2
14. Békés vm. . . .	22·0	11. Veszprém vm. . .	22·9
15. Sopron vm. . . .	22·0	12. Heves vm. . . .	22·0
16. Csongrád vm. .	21·5	13. Békés vm. . . .	22·0
17. Csanád, Arad és Torontál vm. . .	21·3	14. Csanád, Arad és Torontál vm. . .	21·3
18. Komárom és Esztergom vm. . .	21·3	15. Győr, Moson és Pozsony vm. Györrel	21·3
19. Zala vm.	21·0	16. Komárom és Esztergom vm. . .	21·3
20. Vas vm.	20·3	17. Zala vm.	21·0
21. Bács-Bodrog vm.	19·2	18. Sopron vm. Sopronnal	20·6
22. Tolna vm. . . .	19·2	19. Vas vm.	20·3
23. Somogy vm. . .	18·9	20. Tolna vm. . . .	19·2
24. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. . . .	18·3	21. Csongrád vm. Sze-	19·1
25. Baranya vm. . .	17·6	geddel és Hódmezővásárhellyel	18·9
		22. Somogy vm. . . .	18·9
		23. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. Kecskeméttel	18·7
		24. Bács-Bodrog vm. Bajával	18·4
		25. Baranya vm. Péccsel	17·8

¹⁾ A statisztikai Nagy-Budapesthez számított 22 város és község nélkül Pest megye élveszületési aránya 22·4‰.

²⁾ Budapest szföv. nem számíttatott a megyéhez. A statisztikai Nagy-Budapesthez számított 22 város s község nélkül Pest vm. és Kecskemét együttes élveszületési aránya 22·7‰.

rom esztendő (1934—1936) egyévi átlagában országos végösszegben nem 189.042, hanem csaknem százezerrel több: 281.000 gyermek jött volna élve a világra; Baranya élveszületési ezrelékével (17·6) mérve ellenben az élveszületettek száma országosan mindössze 157.000-et ért volna el. A városok speciális viszonyait, a különböző népességösszetételt stb. mérlegelve természetesen ezek a számok észrevehetően módosulnának; de így is (és a csecsemőhalandóság

1. Az élveszületések 1934—1936. évi száma, aránya és megoszlása törvényhatóságunkint.

Nombre, proportion et répartition, par comitat et ville autonome, des naissances vivantes en 1934—36.

Országgrész, törvényhatóság Grandes régions, comitats, villes autonomes	Az élveszületések Naissances vivantes		Ezer lélekre jutott élveszü- letés 1934-1936 átlagában Naissances vivantes pour 1000habitants, en moyenne en 1934-1936	Élveszüle- tések Naissances vivantes	Lélekszám Nombre des habitants
	összes au total	évi átlagos en moyenne par an			
	száma 1934—1936-ban en 1934—1936			az országos végeredmény %-ában par rapport à la Hongrie entière, %	
Dunántúl — Transdanubie					
Baranya vm. *)	13.279	4.426	17·6	2·3	2·8
Pécs tjt. **)	3.840	1.280	18·6	0·7	0·8
Baranya vm. + Pécs tjt.	17.119	5.706	17·8	3·0	3·6
Fejér vm.	16.888	5.630	24·3	3·0	2·6
Székesfehérvár tjt.	2.442	814	19·5	0·4	0·5
Fejér vm. + Székesfehérvár tjt.	19.330	6.444	23·6	3·4	3·1
Győr, Moson és Pozsony vm.	10.429	3.477	22·2	1·8	1·7
Győr tjt.	2.852	950	18·7	0·5	0·6
Győr, Moson és Pozsony vm. + Győr tjt.	13.281	4.427	21·3	2·3	2·3
Komárom és Esztergom vm.	11.669	3.890	21·3	2·1	2·0
Somogy vm.	22.139	7.380	18·9	3·9	4·4
Sopron vm.	9.432	3.144	22·0	1·7	1·6
Sopron tjt.	1.636	545	15·2	0·3	0·4
Sopron vm. + Sopron tjt.	11.068	3.689	20·6	2·0	2·0
Tolna vm.	15.328	5.109	19·2	2·7	3·0
Vas vm.	16.669	5.556	20·3	2·9	3·0
Veszprém vm.	17.326	5.776	23·2	3·1	2·8
Zala vm.	23.193	7.731	21·0	4·1	4·1
Összesen — Totaux	167.122	55.708	20·6	29·5	30·3
Alföld — Grande Plaine					
Bács-Bodrog vm.	6.535	2.178	19·2	1·2	1·3
Baja tjt.	1.351	451	14·9	0·2	0·3
Bács-Bodrog vm. + Baja tjt.	7.886	2.629	18·4	1·4	1·6
Békés vm.	22.191	7.397	22·0	3·9	3·8
Bihar vm.	13.658	4.553	25·1	2·4	2·0
Csanád, Arad és Torontál vm.	11.154	3.718	21·3	2·0	1·9
Csongrád vm.	9.555	3.185	21·5	1·7	1·7
Hódmezővásárhely tjt.	3.098	1.033	17·4	0·5	0·7
Szeged tjt.	7.210	2.403	17·3	1·3	1·5
Csongrád vm. + Hm.-vásárh. és Szeged tjt.	19.863	6.621	19·1	3·5	3·9
Hajdu vm.	14.993	4.998	27·6	2·6	2·0
Debrecen tjt.	8.294	2.765	22·3	1·5	1·4
Hajdu vm. + Debrecen tjt.	23.287	7.763	25·4	4·1	3·4
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	29.863	9.954	23·6	5·3	4·7
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	79.856	26.618	18·3	14·1	16·2
Kecskemét tjt.	6.410	2.136	26·1	1·1	0·9
Pest-P.-S.-Kk. vm. + Kecskemét tjt.	86.266	28.754	18·7	15·2	17·1
Budapest szföv.	47.677	15.893	15·2	8·4	11·7
Szabolcs és Ung vm.	39.509	13.169	31·4	7·0	4·7
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	14.593	4.864	30·8	2·5	1·8
Összesen — Totaux	315.947	105.315	20·8	55·7	56·6
Észak — Nord					
Abaúj-Torna vm.	7.447	2.482	26·5	1·3	1·1
Borsod, Gömör és Kishont vm.	22.263	7.421	24·2	3·9	3·4
Miskolc tjt.	3.991	1.330	20·2	0·7	0·7
Borsod, Gömör és Kishont vm. + Miskolc tjt.	26.254	8.751	23·5	4·6	4·1
Heves vm.	22.254	7.418	22·9	3·9	3·6
Nógrád és Hont vm.	16.258	5.419	23·6	2·9	2·6
Zemplén vm.	11.845	3.949	26·4	2·1	1·7
Összesen — Totaux	84.058	28.019	24·0	14·8	13·1
Magyarország összesen — Hongrie entière	567.127	189.042	21·1	100·0	100·0

*) Vm. = comitat. — **) Tjt. = ville autonome.

stb. eltérő voltát figyelmen kívül hagyva) tájékoztató képet nyújthatnak arról a nagy népvesztésről, mely a gyermekszám korlátozásának következménye és az elveszületések nemzetközi versenyében a déli és keleti szomszédal szemben meglehetősen kedvezőtlen helyzet biztosít a megcsónkított Magyarországnak.

Minthogy az 1. sz. tábla *megoszlási százalékai* önmagukban is híven jellemzik az egyes törvényhatóságoknak az elveszületési mozgalomban játszott szerepét és jelentőségét, itt ismét csak *a két szélső megyét*, Szabolcs és Ung vármegyét s Baranyát ragadjuk ki. Az ország lakóinak az előbbiben élő 4·7%-a ugyanis az elveszületések 7·0 %-ával járult hazánk népszaporodásához,

míg ez utóbbiban a 2·8%-nyi népességre az elveszületések országos végösszegének csak 2·3%-a jutott.

A törvényhatósági adatok *országrészekbe* való összefoglalása és *város s vidék* főcsoportjainak szétválasztása az 1. sz. tábla részleteredményeit tanulságosan egészítheti ki. A 2. sz. táblának az országrészekre vonatkozó szakasza azonban másutt¹⁾ kifejtett okokból az 1. táblában alapul elfogadott szokásos hármastagolás helyett *hét országészre* bontja az országos eredményeket. Egyfelől az immár, sajnos, *egyetlen* népszaporodási ősforrásnak, az ország északkeleti, felsőtiszántúli részének (és

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1932. évf. 1—16. l.

2. Az elveszületések 1934—1936. évi száma, aránya és megoszlása hét országész és város s vidék szerint.

Nombre, proportion et répartition des naissances vivantes en 1934—36, suivant les sept régions, les villes et les campagnes.

Országész; város és községesoport <i>Régions; catégories de villes et de communes</i>	Az elveszületések <i>Naissances vivantes</i>		Ezer lélekre jutott elveszületés 1934—1936 átlagában <i>Naissances vivantes pour 1000 habitants, en moyenne en 1934—1936</i>	Élveszületések <i>Naissances vivantes</i>	Lélekszám <i>Nombre des habitants</i>
	összes <i>au total</i>	évi átlagos <i>en moyenne par an</i>			
	száma 1934—1936-ban <i>en 1934—1936</i>				
a) 7 országész szerint: — Suivant les 7 régions:					
Felsődunántúl — <i>Haute-Transdanubie</i> . .	89.343	29.781	21·8	15·8	15·2
Alsódunántúl — <i>Basse-Transdanubie</i> . .	77.779	25.926	19·3	13·7	15·0
Nagy-Budapest ¹⁾ — <i>Grand Budapest</i> ¹⁾ . .	61.681	20.561	13·5	10·9	17·0
Duna-Tisza köze ²⁾ — <i>Entre le Danube et la Tisza</i> ²⁾	80.148	26.716	22·2	14·1	13·5
Alsótiszántúl — <i>Au delà de la } partie sud</i>	83.071	27.690	21·6	14·6	14·3
Felsőtiszántúl — <i>Tisza } partie septentr.</i>	91.047	30.349	28·5	16·1	11·9
Észak — <i>Nord</i>	84.058	28.019	24·0	14·8	13·1
Magyarország — Hongrie . .	567.127	189.042	21·1	100·0	100·0
b) Város és vidék szerint: — Suivant les villes et les campagnes:					
Budapest — <i>Budapest</i>	47.677	15.893	15·2	8·4	11·7
A többi 10 tjv. — <i>Les 10 autr. villes auton.</i>	41.124	13.708	19·7	7·3	7·8
Tjv-ok összesen — <i>Ensemble des villes aut.</i>	88.801	29.601	17·0	15·7	19·5
Megyei városok — <i>Villes départementales</i>	71.250	23.750	19·4	12·5	14·3
Városok összesen — <i>Toutes les villes</i> .	160.051	53.351	17·6	28·2	33·8
Vidékek (községek) — <i>Campagne (communes)</i>	407.076	135.691	22·9	71·8	66·2
Magyarország — Hongrie . .	567.127	189.042	21·1	100·0	100·0

¹⁾ Statisztikai Nagy-Budapest = Budapest és a 22 szomszédos város és község. (Egyedül Budapest adatait l. a tábla b) részében.) — *Par Grand Budapest, la Statistique entend Budapest avec 22 villes et communes voisines. (Pour la ville de Budapest, voir la partie b) du tableau.)* — ²⁾ A Budapesttel szomszédos 22 város és község nélkül. Velük együtt az elveszületések 1934—1936. évi összes száma 94.152 s átlagos évi száma 31.382, az évi átlagos elveszületési arány pedig 18·7 ‰. — *Sans les 22 villes et communes voisines de Budapest. Avec elles, pour 1934—36, le nombre total des naissances vivantes est de 94.152, soit en moyenne par an 31.382, et la proportion annuelle moyenne des naissances vivantes, de 18·7 pour 1000 habitants.*

ehhez csatlakozóan a szaporaság dolgában kielégítően álló északi dombosvidéknek) ki-magasló népmozgalmi jelentőségét, más-felől Budapest és környéke nagyvárosiasan lassú születési mozgalmát (valamint természetesen a többi országrész népszaporodási helyzetét is) ez a tábla híven szemlélteti: hiszen az előbbi területen a natalitási arány 28·5, az utóbbin ellenben nem is félakkora, mindössze 13·5‰! Rendkívül jellemző még, hogy a Felsőtiszántúl (Bihar, Hajdu, Szabolcs és Ung, Szatmár, Ugocsa és Bereg vármegye és Debrecen tjt.) a három év alatt Budapestével csaknem pontosan meg-egyező — valamivel millión felüli — lakos-szám mellett közel kétszerannyi (91.000) elveszülötten járult Magyarország néperezé-nek felfrissítéséhez, mint a dunaparti nagy metropolis, melyben három esztendő alatt az elveszületések összes száma alig 48.000-re (és a másfélmillió Nagy-Budapesten is csu-pán 62.000-re) rúgott. A 2. tábla *város és község szerint részletezett adatai* is tanulsá-gos különbségekre derítenek világot. A szü-letéseknek az anya rendes lakóhelye sze-rint való besorozása ugyan az egyes város-típusok és a községek közt a táblázatunk

ezreléksorában látható ürt kétségkívül va-lamivel még nagyobbra szélesbítené.¹⁾ De ezt figyelembevéve is sajnálatos tény, hogy a községek nagy csoportjában a (valamivel a valóságon alul maradó) elveszületési arány mindössze 22·9‰ volt. Nyilvánvaló, hogy ez a hányados a szaporátlan és lassan népesedő községek számának jelentős meg-nagyobbodása miatt szorult ilyen mélyre, szinte egészen az egyke-határ, helyesebben *a kétgyermekesség közelébe.*

Az elveszületési mozgalom községi keresztmetszete.

A megyei és országrész-csoportosítások-ban csak körvonalazott területi sajátossá-gokat a *községi részletezés* élénkebb szí-nekkel és a valósághoz hívebben tükrözi. A születési gyakoriság vidékenkinti eltéré-seit és sokféleségét már akkor is jól fel-ismerhetjük, ha az *egyes községeket* a vár-megyéken belül *születési arányszámuk nagysága szerint csoportosítjuk*. Erről a 3. sz. tábla ad átfogó képet. E tábla végsorát további tábláink és számításaink legjelleg-zetesebb végeredményeivel együtt külön *országos összefoglalásba* tömörítettük:

Községcsoport		A k ö z s é g e k (é s v á r o s o k)							
		száma	1935. évi kiszámított lélekszáma	1934—1936. évi élve- születéseinek		élve- születési aránya ¹⁾ (‰)	élve- születései	lélek- száma	
				összes	átlagos évi		az országos vég- eredmény ‰-ában		
									száma
Községek és városok									
ezer lélekre	10-nél kevesebb	élve- születés- sel	72	293.556	5.093	1.698	5·8	0·9	3·3
	10·0—12·4 . . .		111	187.375	6.351	2.117	11·3	1·1	2·1
	12·5—14·9 . . .		205	352.464	14.918	4.973	14·1	2·6	3·9
	15·0—17·4 . . .		358	1,970.339	93.703	31.234	15·9	16·5	22·0
	17·5—19·9 . . .		467	1,173.793	65.760	21.920	18·7	11·6	13·2
	20·0—22·4 . . .		524	1,456.967	93.265	31.088	21·3	16·5	16·3
	22·5—24·9 . . .		521	1,155.208	81.977	27.326	23·7	14·5	12·9
	25·0—27·4 . . .		413	1,021.449	80.587	26.862	26·3	14·2	11·4
	27·5—29·9 . . .		288	604.461	51.768	17.256	28·6	9·1	6·8
	30·0—34·9 . . .		297	538.075	51.980	17.326	32·2	9·2	6·0
35·0—39·9 . . .	84	154.691	17.037	5.679	36·7	3·0	1·7		
40-nél több . . .	23	36.501	4.688	1.563	42·8	0·8	0·4		
összesen		3.363	²⁾ 8,944.879	567.127	189.042	21·1	100·0	100·0	

¹⁾ Az 1934—1936. évek átlagában. — ²⁾ A kiszámított lélekszám elkerülhetetlen számítástechnikai okokból nem egyezik teljesen az Évkönyvekben közölt adattal.

Születési viszonyainknak ez az orszá-gos keresztmetszete sok érdekes tényrt és tünetet hoz a felszínre. Így azt, hogy a *sza-pora népességű* (30‰-nél magasabb élve-születési arányszámú) *községek száma mindössze 404* — ebből igazán gyorsan népesedőnek azonban csak a két legfelső kategória 107 községe számít —, *a legfel-jebb stagnálóké és visszamaradóké* (20‰-

nél alacsonyabb elveszületési hányados) *ellenben 1.213-ra rúg*; sőt az utóbbiak kö-

¹⁾ Éppen ezért az egyes városkategóriákra vo-natkozó adatoknak — a tj. városok egyenkinti adataihoz hasonlóan — csak korlátozott az értéke (az egyes megyéknek és a megfelelő tj. városoknak az 1. sz. táblában megtalálható összefoglalásában, valamint az országrész-csoportosításban az idegen születési esetek okozta hibaforrás — legalább is Budapest és környéke kivételével — nagyrészt ki-küszöbölődik).

zül a kifejezetten sorvadó lakosságú községek száma, amelyekben tehát az arányszám a 15-öt sem üti meg, 388! Kétségtelen, hogy a leglanyhább születési mozgalom (ezer lakosra 10-nél kevesebb születés) által jellemzett csoportban a statisztikai-technikai és formai-strukturális tényezők zavaró ereje is a legnagyobb lehet; ennek ellenére érdemes megemlíteni, hogy e közel háromezrezer lakost számláló csoport 72 községében (és városában) évi átlagban ezer lakosra nem is egészen hat

élveszületés jutott(!), míg az — igaz, hogy csak 23 községet és 36.501 lakost felölelő — legfelső kategóriában csaknem 43, vagyis főbb mint hétszerannyi. A 15%-nál alacsonyabb és 30%-nál magasabb élveszületési hányadosú községek népességi állaga (és községszáma) meglehetősen azonos. Előbbiekben ugyanis az ország lakóinak 9·3, az utóbbiakban pedig 8·1%-a halmozódott fel. Szerepük a születési mozgalom-

3. A községek megoszlása 1934—1936. évi átlagos élveszületési arányszámuk szerint.

Répartition des communes suivant leur proportion moyenne de naissances vivantes en 1934—36.

Országgrész, vármegye <i>Grandes régions et comitats</i>	A községek (és városok) összes száma <i>Nombre total des communes (et villes)</i>	A községek (és városok) száma, amelyekben az 1934—1936. évek átlagában ezer lélekre — <i>Nombre des communes (et villes) où il y eut en 1934—36, pour 1000 habitants, en moyenne</i>											
		10-nél kev. de 10	10·0— 12·4	12·5— 14·9	15·0— 17·4	17·5— 19·9	20·0— 22·4	22·5— 24·9	25·0— 27·4	27·5— 29·9	30·0— 34·9	35·0— 39·9	40·0— 49·9
		élveszületés esett — <i>naissances vivantes</i>											
Dunántúl — Transdanubie													
Baranya vm. *)	309	25	36	52	64 ¹⁾	50	29	24	18	5	6	—	—
Fejér vm.	101	—	—	—	5 ²⁾	11	24	23	19	14	4	1	—
Győr, Moson és Pozsony vm.	102	—	—	2	9 ³⁾	19	23	19	18	9	3	—	—
Komárom és Esztergom vm.	69	—	1	4	2	14	10	14	11	4	6	3	—
Somogy vm.	308	7	20	35	64	51	70	24	24	10	2	—	1
Sopron vm.	114	3	3	8 ⁴⁾	18	24	22	18	6	8	3	1	—
Tolna vm.	116	5	10	22	28	17	8	10	11	3	1	—	1
Vas vm.	265	4	14	23	43	47	37	47	25	11	13	1	—
Veszprém vm.	179	—	2	4	11	22	44	26	23	21	19	5	2
Zala vm.	391	11	5	19	41	80	67	73	50	24	14	6	1
Összesen — <i>Totaux</i> . .	1.954	55	91	169	285	335	334	278	205	109	71	17	5
Alföld — Grande Plaine													
Bács-Bodrog vm.	27	—	3 ⁵⁾	6	4	5	2	4	1	1	—	1	—
Békés vm.	30	—	—	—	1	8	7	7	6	1	—	—	—
Bihar vm.	61	—	—	—	—	7	9	14	12	10	8	1	—
Csanád, Arad és Torontál vm.	42	—	2	2	5	9	8	7	6	2	1	—	—
Csongrád vm.	22	—	—	— ⁶⁾	2	4	3	9	2	2	—	—	—
Hajdu vm.	20	—	—	—	—	7)	3	1	7	4	5	—	—
Jász-Nagykun-Szolnok vm. .	53	—	—	1	3	1	15	16	8	6	3	—	—
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. . .	233	15	8	11 ⁸⁾	24	25	35	46 ⁹⁾	27	17	21	3	1
Szabolcs és Ung vm.	133	—	—	—	—	—	2	11	10	25	49	27	9
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	114	—	—	—	—	2	8	10	18	19	38	16	3
Összesen — <i>Totaux</i> . .	735	15	13	20	39	61	92	125	97	87	125	48	13
Észak — Nord													
Abaúj-Torna vm.	131	—	—	2	8	9	13	21	16	23	29	6	4
Borsod, Gömör és Kishont vm.	198	1	2	9	12	21 ¹⁰⁾	22	34	38	23	26	9	1
Heves vm.	115	—	2	1	8	12	29	25	14	12	12	—	—
Nógrád és Hont vm.	154	1	2	3	4	23	28	25	25	21	21	1	—
Zemplén vm.	76	—	1	1	2	6	6	13	18	13	13	3	—
Összesen — <i>Totaux</i> . .	674	2	7	16	34	71	98	118	111	92	101	19	5
Magyarország — Hongrie . .	3.363	72	111	205	358	467	524	521	413	288	297	84	23

¹⁾ Pécs tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Pécs.* **) — ²⁾ Székesfehérvár tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Székesfehérvár.* — ³⁾ Győr tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Győr.* — ⁴⁾ Sopron tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Sopron.* — ⁵⁾ Baja tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Baja.* — ⁶⁾ Hódmezővásárhely és Szeged tjv.-okkal. — *Y compr. les v. a. de Hódmezővásárhely et de Szeged.* — ⁷⁾ Debrecen tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Debrecen.* — ⁸⁾ Budapest szfv.-sal. — *Y compr. la capitale, Budapest.* — ⁹⁾ Kecskemét tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Kecskemét.* — ¹⁰⁾ Miskolc tjv.-sal. — *Y compr. la v. a. de Miskolc.*

*) Vm. = comitat. — **) V. a. = ville autonome.

ban viszont szinte sorsdöntően nagy különbséget mutat: az első kategória az élveszületések országos végösszegéből alig 4·6, a második ellenben 13·0%-kal részesedett. A jellegzetes példák e rövid sorát még bőven kiegészíthetnők. Erre itt nem lévén terünk, még csak arra utalunk, hogy az adatokból is kitűnően a megcsonkított Magyarország születési mérlege megromlásának egyrészt az arányzsugorodás általánossá válása s az egy- és kétgyermek-rendszer, sőt az „egyse” terjedése, másrészt a valóságos (tiszt) szaporodást nem, vagy nem eléggé biztosító kategóriák (a 17·5—24·9, ill. 27·4‰-es születési hányadosú községek) uralkodó típusá súlyosbodása¹⁾ a fő tényezője; valamint az is, hogy a másfélmillió szaporátlan lakosságú Nagy-Budapestnek nincs kellő ellensúlyozója. Hiszen, ha 27·5‰-nél húzzuk meg a kedvező csoportok alsó határát, még akkor is azt látjuk, hogy az ideeső községekben alig 1·3 millió, tehát Nagy-Budapestnél kevesebb lakos él s így élénk ütemű népese-désük az országos központ visszamaradását már nem egyenlítheti ki.

A kis összeállítás arra is rávilágít, hogy az országos átlag (21·1‰) mellett a való-ságban mily sokféle szaporodási típusok és mekkora szélsőségek fordulnak elő.²⁾ Ezért a túlságosan mechanikus, jellegzetességeket elmosó átlag mellett legalább a középtér-kek megállapítása is tanulságos volna. Ha a községek számából indulunk ki, a szüle-tési gyakoriság középső értéke nem sokkal marad el a 22·5‰-től; ennél alacsonyabb és magasabb élveszületési ezrelékkel bíró község ugyanis 1934—1936 átlagában kö-zel egyenlően sok (1.737, ill. 1.626) volt. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell azon-ban azt is, hogy a tiszta termékenységi szá-mítások ezer lakosra való átértékelése sze-rint kb. ez (a 22·5‰) az az arány, mely az állag fennmaradását még éppen hogy biz-tosítja.³⁾ A községek csaknem felében tehát

¹⁾ A 15—17·4‰-es csoport nagy népességi sú-lyát ugyanis egyedül Budapest odatartozásának kö-szönheti.

²⁾ Csak teljesség kedvéért utalhatunk arra, hogy a részben formai okokból torz adatsorú bu-dapestkörnyéki (-vidéki) községektől (pl. Klotild-liget 1·3‰) eltekintve a minimumot — abnormis adattal — Apátfa (Zala vm. 2·2‰) és Pázdány (Baranya vm. 3·3‰), a maximumot pedig Szabadi (Somogy vm. 47·9‰) és Endrőc (Somogy vm. 47·6‰) képviselte.

³⁾ Ezen mitsem változtat ama tény, hogy kor-eloszlási okokból ma még népünk természetes sza-porodása a nyers adatok szerint tovább folyik, mert ez tulajdonképpen már csak látszat.

visszafejlődésről, lassú népességsugoro-dásról még nincs szó; de a népszaporodás a településeknek aránylag csak kisebb töre-dékében mutatkozik igazán erőteljesnek. Sajnos, Budapest nagy népességi súlya miatt a községek lélekszáma alapján kimu-tatható középtérték még ennyire tűrhető képet sem mutat, mert ez a 20·0—22·4‰-es kategóriában (valamivel az országos átlag — 21·1‰ — alatt) helyezkedik el. Másszó-val a népességnek egy árnyalattal a felénél is nagyobb része olyan városoknak és köz-ségeknek a lakosa, melyekben a natalitási hányados a 21‰-et sem éri el, az ennél magasabb élveszületési arányszámú közsé-gekben pedig az ország lakosságának nem is egészen fele él.

A községeknek születési arányszámuk szerint való megoszlása az egyes vármegyé-ken belül (l. 3. tábla) természetesen még változatosabb, sőt szélsőségesebb; ez rész-ben a települések nagyságával és népesség-összetételével, pl. foglalkozási — városias, kevert, agrár — jellegével s hogy úgy mondjuk, szaporodási szokásaival és erköl-csével is szorosan összefügg. Itt persze is-mét az egykés Baranya és a szaporanépű Szabolcs és Ung szembeállítása a legfrap-pánsabb; utóbbiban 22·5‰-en aluli szüle-tési arányszámú község csak 2 volt, előbbi-ben viszont mindössze 6 községben érte el az ezrelék a 30-at. De a különféle kategó-riák képviselete szemszögéből Zala és Bor-sod megyék párhuzama sem érdektelen, hiszen arra a születéscsökkenés leküzdése szempontjából sem lényegtelen jelenségre utal, hogy a gyermek utáni vágy e megyé-ken belül, vagyis aránylag szűk területen, egymáshoz közelfekvő településeken is sok esetben mily elütő mértékben érvényesül. Az alábbi összeállítás négy megye községeit csupán a jellegzetesebb csoportok szerint tagolja:

Községcsoport		A községek száma			
		Bara- nya	Zala	Borsod. Gömör és Kishont	Sza- bolcs és Ung
		v á r m e g y é b e n			
Községek (és városok)					
ezer lélekre	15-nél kevesebb	113	35	12	—
	15·0—17·4	64	41	12	—
	17·5—19·9	¹⁾ 50	80	21	—
	20·0—22·4	29	67	²⁾ 22	2
	22·5—27·4	42	123	72	21
	27·5—29·9	5	24	23	25
	30·0—34·9	6	14	26	49
	35-nél több	—	7	10	36
összesen . .		309	391	198	133

¹⁾ Pécs tj. várossal együtt. ²⁾ Miskolc tj. várossal együtt.

A 3. táblázatban e négy megyétől eltekintve is a községeknek szinte megyénként elütő megoszlási skáláival találkozunk. Jellemzésükre ezúttal nem térünk ki. A tábla már első rápillantásra is megmutatja a Dunántúl és az Alföld legtöbb törvényhatósága közt meglévő nagy jellegbeli különbséget. Hasonlóképen azt is, hogy szaporodási téren szomszédos megyék — pl. Fejér és Tolna, Csanád és Bihar — községi fény-

képe, ha nem is gyökeresen, de legalább is észrevehetően eltérő.

A községek elütő nagyságtípusai miatt természetesen a 3. sz. tábla megyénkénti adatsorai inkább csak az első tájékozódásra alkalmasak. A 4. sz. tábla éppen ezért arra világít rá, hogy az egyes születési aránycsoportokba sorozott községekben a megye lakosságának szám szerint és százalékban mekkora része él. Ezenfelül a születési

4. A népesség megoszlása a községeknek az élveszületési Répartition de la population par groupes de communes

Országrészt, törvényhatóság Grandes régions, comitats, villes autonomes	A népesség összes száma Nombre des habi- tants	Azoknak a községeknek Population des communes							
		10-nél kevesebb moins de 10	10-0— 12-4	12-5— 14-9	15-0— 17-4	17-5— 19-9	20-0— 22-4	22-5— 24-9	25-0— 27-4
		é l v e s z ü -							
		s z á m s z e r i n t — n o m b r e s							
Dunántúl — Transdanubie									
Baranya vm.	251.659	10.316	26.435	30.527	75.329	42.714	33.239	14.321	12.644
Pécs tjt.	68.957	—	—	—	—	68.957	—	—	—
Baranya vm. + Pécs tjt.	320.616	10.316	26.435	30.527	75.329	111.671	33.239	14.321	12.644
Fejér vm.	231.483	—	—	—	6.333	15.142	56.534	52.206	49.403
Székesfehérvár tjt.	41.646	—	—	—	—	41.646	—	—	—
Fejér vm. + Székesfehérvár tjt.	273.129	—	—	—	6.333	56.788	56.534	52.206	49.403
Győr, Moson és Pozsony vm.	156.820	—	—	1.936	21.622	18.968	43.535	28.495	28.780
Győr tjt.	50.872	—	—	—	—	50.872	—	—	—
Győr, Moson és Pozsony vm. + Győr tjt.	207.692	—	—	1.936	21.622	69.840	43.535	28.495	28.780
Komárom és Esztergom vm.	182.450	—	5.746	12.985	12.379	52.756	33.382	25.626	15.701
Somogy vm.	390.100	3.850	15.262	35.397	117.239	57.237	87.068	30.882	30.993
Sopron vm.	142.743	1.066	2.058	7.773	10.394	32.321	25.437	25.298	18.474
Sopron tjt.	35.938	—	—	—	35.938	—	—	—	—
Sopron vm. + Sopron tjt.	178.681	1.066	2.058	7.773	46.332	32.321	25.437	25.298	18.474
Tolna vm.	266.405	4.346	27.621	30.724	52.814	52.128	16.368	24.434	37.611
Vas vm.	273.097	3.269	7.536	16.008	51.2-9	53.092	34.359	73.590	17.155
Veszprém vm.	249.133	—	744	2.092	13.602	64.061	53.896	30.912	33.774
Zala vm.	368.903	3.552	2.454	16.235	43.298	110.877	60.073	71.455	30.620
Összesen — Tot.	2,710.206	26.399	87.856	153.677	440.157	660.771	443.891	377.219	275.155
Alföld — Grande Plaine									
Bács-Bodrog vm.	113.347	—	12.328	15.231	11.443	23.227	21.472	20.156	2.056
Baja tjt.	30.238	—	—	30.238	—	—	—	—	—
Bács-Bodrog vm. + Baja tjt.	143.585	—	12.328	45.469	11.443	23.227	21.472	20.156	2.056
Békés vm.	336.592	—	—	—	24.974	67.400	133.188	43.814	61.048
Bihar vm.	181.105	—	—	—	—	23.873	28.013	41.958	24.347
Csanád, Arad és Torontál vm.	174.760	—	5.566	6.785	10.422	59.027	34.082	16.808	28.095
Csongrád vm.	148.200	—	—	—	—	39.763	46.247	55.172	4.380
Hódmezővásárhely tjt.	59.429	—	—	—	59.429	—	—	—	—
Szeged tjt.	138.858	—	—	—	138.858	—	—	—	—
Csongrád vm. + Hm.-vásárh. és Szeged tjt.	346.487	—	—	—	198.287	39.763	46.247	55.172	4.380
Hajdu vm.	181.283	—	—	—	—	—	23.271	4.282	72.588
Debrecen tjt.	124.128	—	—	—	—	—	124.128	—	—
Hajdu vm. + Debrecen tjt.	305.411	—	—	—	—	—	147.399	4.282	72.588
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	421.741	—	—	1.908	7.870	11.095	151.263	141.287	60.301
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	1,454.326	260.260	71.177	132.375	190.6-7	117.544	162.518	245.804	107.631
Kecskemét tjt.	81.735	—	—	—	—	—	—	—	81.735
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. + Kecskemét tjt.	1,536.061	260.260	71.177	132.375	190.677	117.544	162.518	245.804	189.366
Budapest szfv.	1,043.459	—	—	—	1,043.459	—	—	—	—
Szabolcs és Ung vm.	419.707	—	—	—	—	—	2.157	20.355	101.852
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	158.013	—	—	—	—	1.301	6.914	13.764	16.796
Összesen — Tot.	5,066.921	260.260	89.071	186.537	1,487.132	343.230	733.253	608.400	560.829
Észak. — Nord									
Abaúj-Torna vm.	93.667	—	—	681	4.235	5.916	10.742	18.435	13.690
Borsod, Gömör és Kishont vm.	306.380	2.722	7.415	5.653	17.695	53.241	41.919	46.392	55.935
Miskolc tjt.	65.825	—	—	—	—	—	65.825	—	—
Borsod, Gömör és Kishont vm. + Miskolc tjt.	372.155	2.722	7.415	5.653	17.695	53.241	107.744	46.392	55.935
Heves vm.	323.191	—	1.021	2.489	15.898	65.772	88.035	50.331	41.038
Nógrád és Hont vm.	229.215	4.175	1.711	3.324	4.374	29.179	64.338	35.399	30.577
Zemplén vm.	149.524	—	301	103	848	15.684	8.964	19.032	44.225
Összesen — Tot.	1,167.752	6.897	10.448	12.250	43.050	169.792	279.823	169.589	185.465
Magyarország — Hongrie	8,944.879	293.556	187.375	352.464	1,970.339	1,173.793	1,456.967	1,153.208	1,021.449

¹⁾ Az ill. törvényhatóság népességének százalékában. — ¹⁾ Par rapport à la population des comitats respectifs.

mozgalom területi vonásainak minél erőteljesebb kidomborítása céljából az 5. sz. tábla azt közli, hogy az egyes megyék élveszületetteinek számából mennyi, ill. hány százalék látott az említett községcsoportokban napvilágot.¹⁾

¹⁾ Az egyes községcsoportokat illetően megyénként az élveszületési ezrelékeket is kiszámítottuk; ezeknek a kevésbé jellegzetes adatoknak felsorakoztatását mellőzzük.

E két táblázatból a két szélső egységet, a déldunántúli Baranyát és a felsőtiszántúli Szabolcsot külön is célszerű szembeállítani (l. a 886. oldalon levő összeállítást).

Végigtallózva a 4. és 5. táblán, a két szélső megye párhuzamától eltekintve is még számos érdekes momentumot ragadhatunk ki. Mindjárt a kedvező szaporaság két főfészke, Szabolcs és Szatmár megye sem egyszínű. Fentebb láttuk, hogy élveszületési ezrelék dolgában Szabolcsé az elsőség. A

arány számuk szerint megállapított csoportjai közt.

établis suivant la proportion des naissances vivantes.

(és városoknak) a népessége, amelyekben az 1934—1936. évek átlagában ezer lélekre (et des villes) où il y ent, en 1934—36, pour 1000 habitants, en moyenne

27·5— 29·9	30·0— 34·9	35·0— 39·9	40·0— 49·9	10-nél kevesebb moins de 10	10·0— 12·4	12·5— 14·9	15·0— 17·4	17·5— 19·9	20·0— 22·4	22·5— 24·9	25·0— 27·4	27·5— 29·9	30·0— 34·9	35·0— 39·9	40·0— 49·9
l e t é s e s e t t — n a i s s a n c e s v i v a n t e s															
a b s o l u s				%o-b a n ¹⁾ — p o u r c e n t a g e ¹⁾											
2.206	3.928	—	—	4·1	10·5	12·1	29·9	17·0	13·2	5·7	5·0	0·9	1·6	—	—
2.206	3.928	—	—	3·2	8·3	9·5	23·5	34·8	10·4	4·5	3·9	0·7	1·2	—	—
38.642	11.566	1.657	—	—	—	—	2·7	6·5	24·4	22·6	21·4	16·7	5·0	0·7	—
38.642	11.566	1.657	—	—	—	—	2·3	20·8	20·7	19·1	18·1	14·2	4·2	0·6	—
10.061	3.423	—	—	—	—	1·2	13·8	12·1	27·8	18·2	18·3	6·4	2·2	—	—
10.061	3.423	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—
5.171	16.845	1.859	—	—	3·2	7·1	6·8	28·9	18·3	14·1	8·6	2·8	9·2	1·0	—
10.641	999	—	532	1·0	3·9	9·1	30·1	14·7	22·3	7·9	7·9	2·7	0·3	0·1	—
6.111	12.967	844	—	0·8	1·4	5·4	7·3	22·7	17·8	17·7	13·0	4·2	9·1	0·6	—
6.111	12.967	844	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
16.577	2.907	—	875	0·6	1·2	4·3	25·9	18·1	14·2	14·2	10·3	3·4	7·3	0·5	—
7.515	8.924	440	—	1·6	10·4	11·5	19·8	19·6	6·2	9·2	14·1	6·2	1·1	—	0·3
21.274	24.636	3.624	518	1·2	2·8	5·9	18·8	19·4	12·6	26·9	6·3	2·7	3·3	0·1	—
19.343	7.615	3.022	359	—	0·3	0·8	5·5	25·7	21·6	12·4	13·6	8·5	9·9	1·5	0·2
137.541	93.810	11.446	2.284	1·0	0·7	4·4	11·7	30·1	16·3	19·4	8·3	5·2	2·1	0·8	0·0
5.745	—	1.689	—	—	10·9	13·4	10·1	20·5	18·9	17·8	1·8	5·1	—	1·5	—
5.745	—	1.689	—	—	8·6	31·7	8·0	16·2	14·9	14·0	1·4	4·0	—	1·2	—
1.168	—	—	—	—	—	—	7·4	20·0	39·6	14·5	18·1	0·4	—	—	—
40.903	18.019	3.992	—	—	—	—	—	13·2	15·5	23·2	13·4	22·6	10·0	2·1	—
13.742	233	—	—	—	3·2	3·9	5·9	33·8	19·5	9·6	16·1	7·9	0·1	—	—
2.638	—	—	—	—	—	—	—	26·8	31·2	37·2	3·0	1·8	—	—	—
2.638	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
35.938	45.204	—	—	—	—	—	57·2	11·5	13·3	15·9	1·3	0·8	—	—	—
35.938	45.204	—	—	—	—	—	—	—	12·8	2·4	40·1	19·8	24·9	—	—
35.938	45.204	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—
34.120	13.897	—	—	—	—	0·4	1·9	2·6	48·2	1·4	23·8	11·8	14·8	—	—
78.533	79.968	6.423	1.416	17·9	4·9	9·1	13·1	8·1	35·9	33·5	14·3	8·1	3·3	—	—
78.533	79.968	6.423	1.416	—	—	—	—	—	11·2	16·9	7·4	5·4	5·5	0·4	0·1
78.533	79.968	6.423	1.416	17·0	4·6	8·6	12·4	7·7	10·6	16·0	12·3	5·1	5·2	0·4	0·1
70.028	127.303	80.375	17.637	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30.893	50.582	32.482	5.281	—	—	—	—	0·8	4·4	8·7	24·3	16·7	30·3	19·1	4·2
313.708	335.206	124.961	24.334	5·1	1·8	3·7	29·3	6·8	14·5	12·0	11·1	6·2	6·6	2·5	0·4
13.554	22.433	2.453	1.528	—	—	0·7	4·5	6·3	11·5	19·7	14·6	14·5	24·0	2·6	1·6
30.640	27.416	8.947	8.355	0·9	2·4	1·9	5·8	17·4	13·7	15·1	18·3	10·0	8·9	2·9	2·7
30.640	27.416	8.947	8.355	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—
35.750	22.857	—	—	0·7	2·0	1·5	4·8	14·3	29·0	12·5	15·0	8·2	7·4	2·4	2·2
33.275	21.726	1.137	—	—	0·3	0·8	4·9	20·3	27·2	15·6	12·7	11·1	7·1	—	—
39.993	14.627	5.747	—	1·8	0·8	1·5	1·9	12·7	28·1	15·4	13·3	14·5	9·5	0·5	—
153.212	109.059	18.284	9.883	—	0·2	0·0	0·6	10·5	6·0	12·7	29·6	26·8	9·8	3·8	—
604.461	538.075	154.691	36.501	0·6	0·9	1·1	3·7	14·5	24·0	14·5	15·9	13·1	9·3	1·6	0·8
604.461	538.075	154.691	36.501	3·3	2·1	3·9	22·0	13·2	16·3	12·9	11·4	6·8	6·0	1·7	0·4

megoszlási arányszámok részletes vizsgálatából mégis az tűnik ki, hogy a legkedvezőbb csoportokba sorozott községek lélekszámhányada Szatmárban a magasabb. Míg azonban ebben a törvényhatóságban a stagnálás határán álló községeknek is van némi jelentőségük, Szabolcsban az egy-kés jellegnek — lehet mondani — híre-hamva sincs; ez a megye szomszédja fölötti kis előnyét elsősorban ennek köszönheti. Hajduban (Debrecen nélkül) a 25—27·4‰-es kategóriáé a domináló szerep, Biharban ellenben a lakosság több, mint fele

a 25‰-nél kisebb születési mutatójú községekben települ. Északon és túl a Dunán is a megyék egy részében ill. többségében (pl. Borsod, Gömör és Kishont, Nógrád és Hont, ill. Baranya, Somogy, Sopron, Tolna, Vas és Zala megyében) a községeknek szinte minden változatával, vagyis a szaporodási típusok nagyobb mérvű keveredésével állunk szemközt. Ugyanezt látjuk a csaknem országrész-számba menő Pest megyében is, ahol pl. a 10—12·4 és a 30—34·9 ezrelékes élveszületési hányadosú községeknek (és városoknak) népességi súlya

5. Az élveszületések megoszlása a községeknek az élve- Répartition des naissances vivantes par groupes de commu-

Országgrész, törvényhatóság Grandes régions, comitats, villes autonomes	Az élve- születések összes száma Nombre total des naissances vivantes	Azoknak a községeknek (és városoknak) Total des naissances vivantes							
		10-nél kevesebb moins de 10	10·0— 12·4	12·5— 14·9	15·0— 17·4	17·5— 19·9	20·0— 22·4	22·5— 24·9	25·0— 27·4
		é l v e s z ü -							
		s z á m s z e r i n t — n o m b r e s							
Dunántúl — Transdanubie									
Baranya vm.	13.279	260	922	1.271	3.718	2.402	2.128	1.029	982
Pécs tjt.	3.840	—	—	—	—	3.840	—	—	—
Baranya vm. + Pécs tjt.	17.119	260	922	1.271	3.718	6.242	2.128	1.029	982
Fejér vm.	16.888	—	—	—	321	845	3.581	3.680	3.864
Székesfehérvár tjt.	2.442	—	—	—	—	2.442	—	—	—
Fejér vm. + Székesfehérvár tjt.	19.330	—	—	—	321	3.287	3.581	3.680	3.864
Győr, Moson és Pozsony vm.	10.429	—	—	78	1.065	1.062	2.742	2.028	2.277
Győr tjt.	2.852	—	—	—	—	2.852	—	—	—
Győr, Moson és P. vm. + Győr tjt.	13.281	—	—	78	1.065	3.914	2.742	2.028	2.277
Komárom és Esztergom vm.	11.669	—	207	578	616	2.880	2.088	1.822	1.216
Somogy vm.	22.139	102	534	1.457	5.648	3.230	5.475	2.198	2.408
Sopron vm.	9.432	24	72	325	504	1.804	1.599	1.800	1.488
Sopron tjt.	1.636	—	—	—	1.636	—	—	—	—
Sopron vm. + Sopron tjt.	11.068	24	72	325	2.140	1.804	1.599	1.800	1.488
Tolna vm.	15.328	116	968	1.269	2.579	2.932	1.016	1.714	2.957
Vas vm.	16.669	88	263	650	2.461	2.998	2.166	5.151	1.345
Veszprém vm.	17.326	—	24	86	674	3.652	3.425	2.189	2.648
Zala vm.	23.193	88	85	681	2.157	6.101	3.840	5.081	2.395
Összesen — Tot.	167.122	678	3.075	6.395	21.379	37.040	28.060	26.692	21.580
Alföld — Grande Plaine									
Bács-Bodrog vm.	6.535	—	435	647	588	1.256	1.332	1.422	155
Baja tjt.	1.351	—	—	1.351	—	—	—	—	—
Bács-Bodrog vm. + Baja tjt.	7.886	—	435	1.998	588	1.256	1.332	1.422	155
Békés vm.	22.191	—	—	—	1.236	3.780	8.675	3.488	4.913
Bihar vm.	13.658	—	—	—	—	1.342	1.778	2.993	1.891
Csanád, Arad és Torontál vm.	11.154	—	185	296	533	3.316	2.140	1.225	2.248
Csongrád vm.	9.555	—	—	—	—	2.245	2.887	3.914	2·2
Hódmezővásárhely tjt.	3.098	—	—	—	3.098	—	—	—	—
Szeged tjt.	7.210	—	—	—	7.210	—	—	—	—
Csongrád vm. + Hm.-vásárh. és Szeged tjt.	19.863	—	—	—	10.308	2.245	2.887	3.914	282
Hajdu vm.	14.993	—	—	—	—	—	1.478	306	5.779
Debrecen tjt.	8.294	—	—	—	—	—	8.294	—	—
Hajdu vm. + Debrecen tjt.	23.287	—	—	—	—	—	9.772	306	5.779
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	29.863	—	—	73	397	633	9.816	9.969	4.764
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.	79.856	4.241	2.291	5.648	9.502	6.585	10.481	17.450	8.484
Kecskemét tjt.	6.410	—	—	—	—	—	—	—	6.410
Pest-P.-S.-Kk. vm. + Kecskemét tjt.	86.266	4.241	2.291	5.648	9.502	6.585	10.481	17.450	14.894
Budapest szlöv.	47.677	—	—	—	47.677	—	—	—	—
Szabolcs és Ung vm.	39.509	—	—	—	—	—	140	1.475	8.163
Szatmár, Ugoesa és Bereg vm.	14.593	—	—	—	—	76	440	999	1.318
Összesen — Tot.	315.947	4.241	2.911	8.015	70.241	19.233	47.461	43.241	44.407
Észak — Nord									
Abaúj-Torna vm.	7.447	—	—	29	202	338	703	1.302	1.075
Borsod, Gömör és Kishont vm.	22.263	57	260	235	851	3.040	2.735	3.296	4.387
Miskolc tjt.	3.991	—	—	—	—	—	3.991	—	—
Borsod, Gömör és Kh. vm. + Miskolc tjt.	26.254	57	260	235	851	3.040	6.726	3.296	4.387
Heves vm.	22.254	—	36	108	774	3.599	5.612	3.575	3.253
Nógrád és Hont vm.	16.258	117	60	132	214	1.606	4.119	2.515	2.400
Zemplén vm.	11.845	—	9	4	42	904	584	1.356	3.485
Összesen — Tot.	84.058	174	365	508	2.083	9.487	17.744	12.044	14.600
Magyarország — Hongrie	567.127	5.093	6.351	14.918	93.703	65.760	93.265	81.977	80.587

¹⁾ Az ill. törvényhatóságok élveszületéseinek százalékában. — *Par rapport aux naissances vivantes des comitats respectifs.*

nagyban-egészben egyenlő. Az élveszületések megoszlása természetesen már mást mutat, hiszen az előbbi csoportban a megye szülötteinek csupán 2·9, az utóbbiban viszont 9·7%-a jött világra. Jász-Nagykun-Szolnok megyére a 20—25%-os kategóriába sorozott községek kétharmados népességi és születési hányada nyom sajátos bélyeget, Csongrád megye kisszámú, de nagy népességű községei pedig szinte kivétel nélkül a nagyon is középserű 17·5—24·9%-os csoportokban szorulnak össze. Tolnában a jelentéktelen felső végtől eltekintve a 20%-on

aluli csoportokon van a hangsúly s mellettük két másik községcsoportnak (amelyekben a lakosság minden ezrére 22·5—24·9 és 25·0—27·4 élveszületés jutott) is csak másodrendű a szerepe. A kellő népességmegújodáshoz éppen elégtelen községkategóriák túlsúlyát mutatja, némileg jobb összetételben, Somogy is; Veszprém viszont közepesebb, Fejér megye pedig — igaz, hogy inkább csupán dunántúli mértékkel mérve — csaknem kifogástalan helyet foglal el a 4. és 5. összeállításban.

Szabolcs és Baranya megyék már jelzett párhuzamát a túloldali összeállítás jellemzi.

születési arányszámuk szerint megállapított csoportjai közt.

nes établis suivant la proportion des naissances vivantes.

az 1934, 1935 és 1936. évek alatt történt összes élveszületései, amelyekben ezer lélekre az 1934—1936. évek átlagában
en 1934, 1935 et 1936 dans les communes (et villes) où il y eut en 1934—36, pour 1000 habitants, en moyenne

27·5— 29·9	30·0— 34·9	35·0— 39·9	40·0— 49·9	10-nél kevesebb moins de 10	10·0— 12·4	12·5— 14·9	15·0— 17·4	17·5— 19·9	20·0— 22·4	22·5— 24·9	25·0— 27·4	27·5— 29·9	30·0— 34·9	35·0— 39·9	40·0— 49·9
l e t é s e s e t t — n a i s s a n c e s v i v a n t e s															
a b s o l u s				‰ - b a n l) — p o u r c e n t a g e l)											
191	376	—	—	2·0	6·9	9·6	28·0	18·1	16·0	7·8	7·4	1·4	2·8	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—
191	376	—	—	1·5	5·4	7·4	21·8	36·5	12·4	6·0	5·7	1·1	2·2	—	—
3.325	1.089	183	—	—	—	—	1·9	5·0	21·2	21·8	22·9	19·7	6·4	1·1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—
3.325	1.089	183	—	—	—	—	1·7	17·0	18·5	19·1	20·0	17·2	5·6	0·9	—
857	320	—	—	—	—	—	0·8	10·2	10·2	26·3	19·4	21·8	8·2	3·1	—
—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—
857	320	—	—	—	—	—	0·6	29·5	20·7	15·3	17·1	6·4	2·4	—	—
444	1.620	198	—	—	1·8	4·9	5·3	24·7	17·9	15·6	10·4	3·8	13·9	1·7	—
910	101	—	76	0·5	2·4	6·6	25·5	14·6	24·7	9·9	10·9	4·1	0·5	—	0·3
515	1.206	95	—	0·2	0·8	3·4	5·3	19·1	17·0	19·1	15·8	5·5	12·8	1·0	—
—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
515	1.206	95	—	0·2	0·7	2·9	19·3	16·3	14·4	16·3	13·4	4·7	10·9	0·9	—
1.390	282	—	105	0·8	6·3	8·3	16·8	19·1	6·6	11·2	19·3	9·1	1·8	—	0·7
641	858	48	—	0·5	1·6	3·9	14·8	18·0	13·0	30·9	8·1	3·8	5·1	0·3	—
1.816	2.342	406	64	—	0·1	0·5	3·9	21·1	19·8	12·6	15·3	10·5	13·5	2·3	0·4
1.659	726	331	49	0·4	0·4	2·9	9·3	26·3	16·6	21·9	10·3	7·2	3·1	1·4	0·2
11.748	8.920	1.261	294	0·4	1·8	3·8	12·8	22·2	16·8	16·0	12·9	7·0	5·3	0·8	0·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
508	—	192	—	—	6·6	9·9	9·0	19·2	20·4	21·8	2·4	7·8	—	2·9	—
—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
508	—	192	—	—	5·5	25·4	7·5	15·9	16·9	18·0	2·0	6·4	—	2·4	—
99	—	—	—	—	—	—	5·6	17·0	39·1	15·7	22·1	0·5	—	—	—
3.485	1.734	435	—	—	—	—	—	9·8	13·0	22·0	13·8	25·5	12·7	3·2	—
1.190	21	—	—	—	1·6	2·6	4·8	29·7	19·2	11·0	20·2	10·7	0·2	—	—
227	—	—	—	—	—	—	—	23·5	30·2	41·0	2·9	2·4	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
227	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
3.062	4.368	—	—	—	—	—	51·9	11·3	14·5	19·7	1·4	1·2	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9·9	2·0	38·6	20·4	29·1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—
3.062	4.368	—	—	—	—	—	—	—	42·0	1·3	24·8	13·1	18·8	—	—
2.921	1.290	—	—	—	—	0·2	1·3	2·1	32·9	33·4	16·0	9·8	4·3	—	—
6.552	7.738	712	172	5·3	2·9	7·1	11·9	8·2	13·1	21·9	10·6	8·2	9·7	0·9	0·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—
6.552	7.738	712	172	4·9	2·7	6·6	11·0	7·6	12·1	20·2	17·3	7·6	9·0	0·8	0·2
—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—	—	—
6.092	12.515	8.893	2.231	—	—	—	—	—	0·3	3·7	20·7	15·4	31·7	22·5	5·7
2.664	4.910	3.546	640	—	—	—	—	0·5	3·0	6·9	9·0	18·3	33·6	24·3	4·4
26.800	32.576	13.778	3.043	1·3	0·9	2·5	22·2	6·1	15·0	13·7	14·1	8·5	10·3	4·4	1·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.170	2.167	269	192	—	—	0·4	2·7	4·5	9·4	17·5	14·5	15·7	29·1	3·6	2·6
2.625	2.637	981	1.159	0·2	1·2	1·1	3·8	13·7	12·3	14·8	19·7	11·8	11·8	4·4	5·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100·0	—	—	—	—	—	—
2.625	2.637	981	1.159	0·2	1·0	0·9	3·2	11·6	25·6	12·6	16·7	10·0	10·1	3·7	4·4
3.120	2.177	—	—	—	0·1	0·5	3·5	16·2	25·2	16·1	14·6	14·0	9·8	—	—
2.885	2.080	130	—	0·7	0·4	0·8	1·3	9·9	25·3	15·5	14·8	17·7	12·8	0·8	—
3.420	1.423	618	—	—	0·1	0·0	0·4	7·6	4·9	11·5	29·4	28·9	12·0	5·2	—
13.220	10.484	1.998	1.351	0·2	0·4	0·6	2·5	11·3	21·1	14·3	17·4	15·7	12·5	2·4	1·6
51.768	51.990	17.037	4.688	0·9	1·1	2·6	16·5	11·6	16·5	14·5	14·2	9·1	9·2	3·0	0·8

Községcsoport		Baranya vm. ¹⁾		Szabolcs és Ung vm.	
		Élveszületések 1934—1936 évi átlagában	1935. évi ki- számított lélek- szám	Élveszületések 1934—1936 évi átlagában	1935. évi ki- számított lélek- szám
a) Szám szerint:					
Községek (és városok)					
ezer lélekre	15-nél kevesebb	818	67.278	—	—
	15·0—17·4	1.239	75.329	—	—
	17·5—19·9	800	42.714	—	—
	20·0—22·4	710	33.239	47	2.157
	22·5—27·4	671	26.965	3.213	122.207
	27·5—29·9	64	2.206	2.031	70.028
	30·0—34·9	124	3.928	4.171	127.303
	35-nél több	—	—	3.707	98.012
összesen . .		4.426	251.659	13.169	419.707
b) Százalékban:					
Községek (és városok)					
ezer lélekre	15-nél kevesebb	18·5	26·7	—	—
	15·0—17·4	28·0	29·9	—	—
	17·5—19·9	18·1	17·0	—	—
	20·0—22·4	16·0	13·2	0·3	0·5
	22·5—27·4	15·2	10·7	24·4	29·2
	27·5—29·9	1·4	0·9	15·4	16·7
	30·0—34·9	2·8	1·6	31·7	30·3
	35-nél több	—	—	28·2	23·3
összesen . .		100·0	100·0	100·0	100·0

¹⁾ Pécs tj. város nélkül.

Megyénként a sok előnytelen vonás mellett a kielégítő, sőt kedvező tünetek sem ismeretlenség. Sajnos, a fentebb látott összefoglalásból kitetszően a kellő születési számmal bíró községtömbök gyermekbőségükkel a születéssugorodásban az élen haladó városok és az egykés falvak gyermekhiányát az élveszületések országos mérlegén már nem egyenlítik ki; úgyhogy nemzetünk lelki és gazdasági megújodás s a most erősebb ütemben meginduló családvédelmi akciók hatályossá tétele nélkül a népesedési lejtőn való továbbcsúszás veszélyének van kitéve. Hiszen ma már ott tartunk, hogy az ország 107 igazán szaporá lakosságú községe közül 75 aránylag szűk összefüggő területen, négy megyében (Szabolcs, Szatmár, Abaúj és Borsod vm.) zsúfolódik, míg pl. 15%-nál kisebb arányszámú, tehát sorvadó lakosságú község Fejér kivételével a Dunántúl, valamint az északi dombosvidék mindegyik megyéjében akad. Már pedig az a körülmény, hogy a szaporátlan községek az ország lényegesen nagyobb részén szóródnak szét — szinte az ország egész területét átszövik —, mint a népességmegújodás erőforrásai: a zártabb területen felhalmozódó szaporá lakosságú falvak, kétségtelenül igen hátrányos tünet.

Hároméves időperiódus nyilvánvalóan túl rövid ahhoz, hogy adatai alapján egyes megyék vagy községek szaporodási jellegéről végleges ítéletet

alkossunk. Hiszen (a bevezetőben már említett okokon kívül) különösképen kis községek tájain a véletlennek, egy-egy év vándorlási stb. okokból is kimaradó házasságkötéseinek (és így tovább) szintén nagy része lehet az előnytelen vonások ki-domborodásában, a fejlődésképtelen községek elszaporodásában (de ennek ellenkezőjében is). Kenéz Béla ezért a Szemlében megjelent, fentebb idézett tanulmányában csak azokat a városokat és községeket sorolta fel és ábrázolta lassan, ill. gyorsan népesedő községekként, amelyek nemcsak a vizsgálat tárgyává tett utolsó időszakban (1928—1931), hanem az előző periódusban is (1924—1927) a kijelölt natalitási szinten alul, ill. felül állottak; hasonlóan, de még hosszabb időszakra visszatekintve s időszakonként elűtő szintet véve

Vármegye	Községek ¹⁾ 1934—1936. átlagában 20 ‰-nél kevesebb élveszületéssel	Ebből 1928—1932. átlagában is ebbe a csoportba tartozott	Községek 1934—1936. átlagában 35 ‰-nél több élveszületéssel	Ebből 1928—1932. átlagában is ebbe a csoportba tartozott
Dunántúl				
Baranya	227	110	—	—
Fejér	16	3	1	1
Győr, Moson és Pozsony .	30	5	—	—
Komárom és Esztergom .	21	4	3	3
Somogy	177	84	1	1
Sopron	56	12	1	—
Tolna	82	43	1	—
Vas	131	36	1	—
Veszprém	39	11	7	2
Zala	156	42	7	4
Összesen . .	935	350	22	11
Alföld				
Bács-Bodrog	18	11	1	1
Békés	9	2	—	—
Bihar	7	—	1	1
Csanád, Arad és Torontál	18	8	—	—
Csongrád	6	1	—	—
Hajdu	—	—	—	—
Jász-Nagykun-Szolnok . .	5	2	—	—
Pest-P. S.-Kiskun	83	40	4	3
Szabolcs és Ung	—	—	36	34
Szatmár, Ugocsa és Bereg	2	—	19	15
Összesen . .	148	64	61	54
Észak				
Abaúj-Torna	19	2	10	4
Borsod, Gömör és Kishont	45	9	10	6
Heves	23	1	—	—
Nógrád és Hont	33	7	1	1
Zemplén	10	1	3	3
Összesen . .	130	20	24	14
Magyarország . .	1.213	434	107	79

¹⁾ A m. és tj. városok beszámításával.

alapul járt el a legszaporátlanabb községek jegyzékének összeállításánál *Petrilla* is i. művében. Minthogy jelen dolgozatban — mint jeleztük — *a legutolsó három esztendő adataira korlátozzuk figyelmünket*, ezeket a jelleg-ellenőrző egybevetéseket teljes egészükben nem ismételhetjük meg. Tekintettel azonban arra, hogy az 1934—1936. évi időszakban már 1.213 községben nem érte el az élveszületési mutató az évi 20%-ot, szükségesnek látszott legalább annak megvizsgálása, hogy *közülük már egy korábbi időszakban, az 1928—1932. években is hányban maradt az élveszületési arány a 20%-os választóvonal alatt*. Megállapításaink szerint az említett 1.213 község (és város) közül 434 esett ide, tehát mutatott ebből a szempontból állandóságot s így időbelileg minősítetten egykésnek tekinthető. Ugyanakkor az 1934—1936. évek átlagában ezer lakosra legalább 35 élveszületést felmutató 107 község sorában 79 olyant találtunk, mely 1928—1932. folyamán is a községek e csoportjában nyert helyet, tehát *bőszaporaságát* némi időbeli állandósággal még 1934—1936-ban is megőrizte.

A községek e kétféle csoportjáról megyei részletezésben a 886. oldalon levő külön összeállítás számol be.

Területi részletezéseinket tanulságosan egészíthetné ki az élveszületési hányadosoknak *a községek lélekszámnagyságcsoportjai szerint* való — törvényhatóságokonkénti — kiszámítása. Erre a részletre most nem térünk ki; e helyett utalunk *Petrilla* i. tanulmányára, mely az idevágó 1928—1932. évi adatokat figyelemreméltó táblázatban tárja az olvasó elé.

Községi térkép az élveszületési gyakoriságról.

Minthogy a bemutatott táblák alapjául szolgáló számítást a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal *teljes községi tagolásban* készítette el, ezúttal a területi részletkutatásnak is bő lehetősége, tág tere volna. A községi adatok közlése azonban túlhaladná e cikk kereteit; a lanyha és élénk születési mozgalmú községek (és városok) olyan módon való egyenkinti felsorolását pedig, mint az *Kenéz* idézett Szemle-tanulmányában az 1928—1931. évekről megtörtént, azért hagyhatjuk el, mert a Hivatal által összeállított idevágó jegyzék¹⁾ *Doros* említett könyvében teljes terjedelemben megjelent. Az adatok térképi ábrázolása ellenben hasznosnak és célravezetőnek látszott. Már jeleztük, hogy

¹⁾ A 20%-on aluli és 35%-on felüli élveszületési arányszámmal bíró községekről és városokról.

*Kovács Alajosnak a békebeli Magyarországra vonatkozólag másfél évtized előtt írott tanulmánya csupán az egykés, Kenéz Bélái pedig az 1928—1931-ben egykés és szapora népességű községek térképi ábrázolására szorítkozott (az 1934—1936. évekről ugyanígy járt el i. könyvében *Doros*¹⁾ is); e szerint a Szemlében a születési mozgalomról az ország összes községeit feltüntető teljes térkép ezideig nem jelent meg. Minden község élveszületési sajátosságának térképi ábrázolása tehát statisztikai helyzetrajzi szempontból, valamint az egyke elleni küzdelemben is bizonyos mértékig hiányt pótolhat. A mellékelt térkép-kísérlet elsősorban ennek köszönheti létrejöttét.*

Élveszületési térképünk *szerkesztési módszeréről* a következőket jegyezhetjük meg. A városok és községek ezúttal a térkép számára nem soroztattak be előre meghatározott nagyságcsoportokba, hanem *lélekszámuknak pontosan megfelelő nagyságú körökkel* ábrázoltattak; a kartogramm e szerint mind a lélekszámnagyságkülönbségeket, mind pedig a települési sajátosságokat *híven tükrözi*. A bel- és külterület figyelembevételére nem nyílt mód (megfelelően tagolt népmozgalmi adataink ezidőszere szerint sajnos még nincsenek); a tanyavilág ezért hézagossabb — sokszor azonos népsűrűségi fok mellett is — a kis községekkel teleszórt dél- és nyugatdunántúli s északkeleti határszéli területeknél. Nagyobb néptömörülések esetében (pl. városokban és környékükön) egyes községek tulajdonképeni települési területüktől kissé eltolva,²⁾ de a településföldrajzi jellegzetességek lehető megőrzésével ábrázoltattak (a községi körök egymásra nyomása vagy egymásba fonódása ugyanis ennél a kis torzításnál jóval zavaróbb lett volna). Budapesten és szomszédságában az abnormisan aránytalan népességfelhalmozódás miatt az ábrázolás még így sem volt megoldható; a sta-

¹⁾ A Magyar Családvédelmi Szövetség tulajdonában lévő nagy térképen a Hivatal Magyarország összes községeinek élveszületési arányát ábrázolta, de a községek lélekszámnagyságának megkülönböztetése nélkül.

²⁾ Ugyanerre volt szükség a „Magyarország községi települései” címen a Szemle 1932. évf. 15. és 16. lapja közt közölt települési térképnél is.

tisztikai Nagy-Budapest területén fekvő városokat és községeket ezért külön mellékterkép tünteti fel. A túlságos sokszínűség a térkép áttekintését és tanulmányozását aligha könnyítette volna meg; ez okból az így is tarka és helyi változatokban bővelkedő kartogramm csak öt születési gyakoriságtípust különböztet meg: a 15 ezreléken alulit (erősebben visszaeső, sorvadó községek), a 15·0—19·9 ezrelékeset (lassabban visszamaradó egykés községek), a 20·0—24·9 ezrelékeset (stagnáló vagy alig szaporodó lakosságú községek), a 25·0—29·9 ezrelékeset (kielégítőbben szapora népességű községek) és a 30 ezreléken felülit (bőgyermekszámú községek). *Egészen erős elnagyolással* (és a törvényes és a házasságon kívüli születések, valamint az egyéb különbségek figyelembevétele nélkül) azt is mondhatnók, hogy az első kategóriában sorakozó községek népének szaporasága *átlagosan* legfeljebb másfélgyermekes családok létrehozására alkalmas s a következő kategóriában is legfeljebb két-, a harmadikban legfeljebb két és fél- és még a negyedikben is legfeljebb három- s csupán az ötödikben háromnál valamivel több gyermekes családatlagok létrejöttét biztosítja. Természetes népességfejlődési szemszögből tehát a középső kategória kb. semleges és a valóságos tiszta népszaporulatot a két felső (pozitív) és a két alsó (negatív) kategória mérlege — éspedig nem a közszámszámok, hanem a lélekszám mérlege — határozza meg.

Mindezt szem előtt tartva, a térkép Magyarország élveszületési viszonyainak területi alakulásáról inkább *kedvezőtlen, mint kedvező* képet nyújt. Tanulságainak részletes leírása — megfelelő oknyomozó és egyéb adatok idézése nélkül (ezek külön tanulmányt igényelnének) — feleslegesnek látszik; ezért sajátságain inkább csak végigszaladunk. Itt-ott a térkép egészen kaleidoszkopikus: részben azért, mert egykés és szapora lakosságú falvak is megférnek egymás mellett (bár az egyke szomszédos községek közti terjedése területileg is figyelemmel kísérhető), részben a már említett zavaró körülmények és a kis számok okozta hibaforrások miatt is. Városok körül fekvő községekben a térkép szerint nem egyszer alacsony az élveszületési hányados, még

pedig részben abból az okból, hogy a félig-meddig külvárosoknak számító települések lakóinak gyermekei túlnyomórészen a város szülőintézetében születnek meg s így a városi arányszámot javítják.¹⁾ A kartogramm egyik hátrányos alapvonása a *középső* — tehát már éppen csak hogy nem kedvezőtlen — *csoportba tartozó községek mondhatni általános elterjedése*. De a legegységesebb csoportbeli, valamint a kellő népszaporodást szintén nem biztosító következő kategóriába sorozott községek — előbbiek főleg egyes gócon, utóbbiak szerte az országban — is nagyon gyakoriak. Élesen megfigyelhető a városi-nagyvárosi és a falusi egyke elütő földrajzi elhelyezkedése is. Előbbi Budapesten és sajnos meglehetősen messze húzódnak a főváros környékén — tehát az ország szívében — alkot fekvő központot; utóbbi a baranyamegyei határmenti (kisközséges) gócból, az Ormánságból, megszakításokkal ugyan, de átnyúlik Somogy, Bács, valamint Tolna megyére éspedig utóbbinak nem is annyira a sárközi részére, mint inkább a megye nyugati felére. Elszórtabban a nyugati határszél községeiben is jelentkezik a gyermekszám erősmérvű korlátozása, bár ezen a vidéken s Mosonban, valamint beljebb, a szaporaság szempontjából szinte két részre szakadó Veszprémnek az északi felén fekvő községeiben is meglehetősen kielégítő a gyermekszületési arány. Kedvező szigeteket látunk — némi kisugárzásokkal távolabbi területekre is — Északdunántúl bánya-iparvidékein; a gazdasági cselédek nagyobb tömegei által lakott területsávon — pl. Fejérben, sőt Somogyban is — a népességmegújódás folyamata láthatólag élenkább ütemekben halad. Pest megye lakóinak gyermekutáni vágya dolgában eléggé különböző tájékokra oszlik; de sajnos Csongráddal, sőt Jászsal és Hevessel egyetemben az elsősorban színtelenebb, közepes születési gyakoriságú községek jellemzik. Csanádban az egykori torontáli rész — ettől délre már a békében is erősen egykés községek terültek el — ked-

¹⁾ A nagy városi lélekszámok miatt amúgy is domináló (az erős színminta miatt pedig itt-ott még a legkedvezőtlenebb fekete kategóriát is szinte elnyomó) második — 15·0—19·9‰-es — csoportba tartozó települések némelyike (pl. a 15·2‰-kel egyébként is éppen csak hogy ideeső Budapest) ez okból valójában a legalsó kategóriába tartozik.

vezőtlenebb születési ezrelékével szemben a megye más részeiben a népszaporodás folyama frissebben csörgedez. Egyébként kelet felé általában kielégítőbb a helyzet, mint a mai Magyarország nyugati felében s minél feljebb haladunk a Tiszával párhuzamosan a Tiszántúl szélein, a szapora lakosságú községek annál jobban sűrűsödnek; az ország északkeleti csücske e szemzőgből is valóságos oázis-számba megy. Örvendetes, hogy Szabolcshoz és Szatmárhoz a Tisza túlsó partján, Zemplénben is majdnem zárt — szapora népességű — vidékek csatlakoznak, melyeknek nyulványát Abaújban is felismerhetjük. Borsod—Gömörnek inkább a hegyes részein akad egy-egy üde sziget, bár mellőlük, sajnos, az ellenkező szélsőséget képviselő falvak sem hiányoznak.

Ismeretes, hogy a mai Magyarország legtipikusabb és legrégebben egykés vidékének az *Ormányság* számít; a kartogramm szerint valóban az. 43 községének¹⁾ adatösszefoglalása szintén erre mutat; hiszen e 43 község 23.157 lakosának az 1934—1936. évek átlagában mindössze 380, vagyis ezer lélekre csupán 16.4 gyermeke született. Holott ezen a földrajzilag meghatározott területen 8 kielégítő, sőt jó születési számú község is fekszik; ezek levonásával a születési ezrelék már 14.6-re forgácsolódik le. De az ormánysági egykésre még jellemzőbb, hogy 43 községe közt 4, helyesebben 7 olyan akad, melyet törzslakossága valóban gyors kihalásra ítélt. Ezekben ugyanis az élveszületési ezrelék a 10 alatt marad, ill. éppen hogy eléri a tizet. Pedig e községekben az előregedő népességstruktúrán kívül más formai-technikai zavaró tényező alig érvényesülhetett, születési arányszámuk tehát valóban ilyen mélyre szorult le.²⁾

*

¹⁾ V. ö. Kiss Géza: Ormányság. Budapest, 1937.

²⁾ Ezzel szemben állanak azok a városok és községek, melyekben az 1935. évi kiszámított lélekszám a már elmondott okokból erősen eltér az 1935. évi népösszeírásától. Minthogy ezeknél a településeknél az utóbbi adat látszik a helyesebb-

A születési szám alakulását befolyásoló okok és tényezők megállapítása, a népesedéspolitikai eszközök és lehetőségek feltárása a napjainkban hatalmas feladatok előtt álló mai Magyarország megváltozott demográfiai helyzetében különösen nagy horderejű feladat, melynek eredményes megoldásához minél többoldalú, átfogóbb és részletesebb statisztikai adatanyag szükséges. A fentiekben nyújtott, bár távolról sem kimerítő *területi helyzetrajz* az anyag csupán egy fontos részletének *újabb eredményekkel* való kiegészítését és teljesebbé tételét célozhatta.

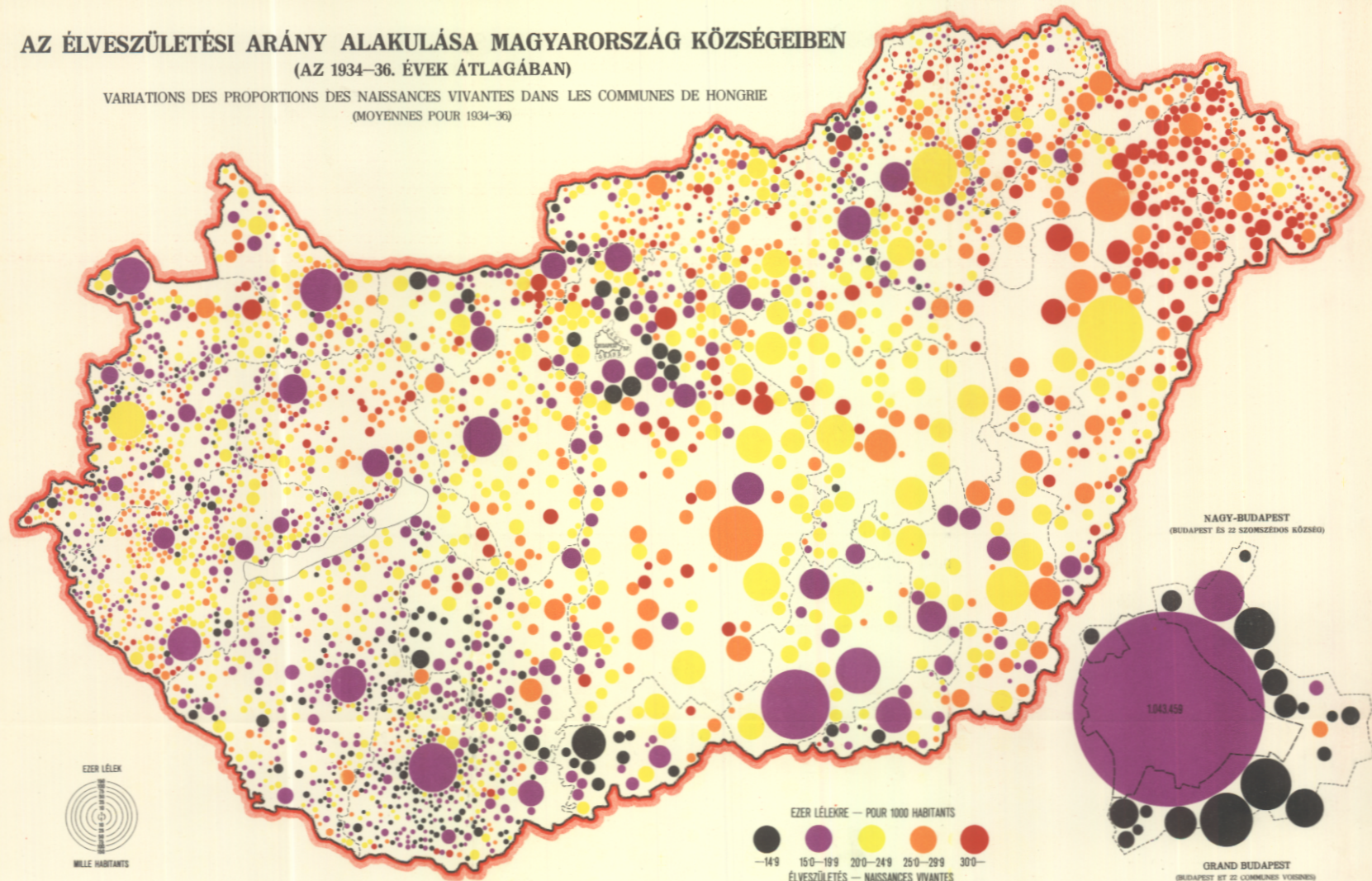
Thirring Lajos dr.

nek, arányszámaikat a népösszeírás alapján is kiszámítottuk. Tábláinkon és a térképen e valószerűbb ezrelékeket nem értékesíthettük; de itt az eredeti számítás eredményeivel együtt ezeket a koefficienseket is megadjuk (a népösszeírás alapján számított *helyesebb* ezrelék mindig az eredeti arányszám mellett zárójelben szerepel). Természetesen csak a legkirívóbb példákat idézzük, mégpedig nemcsak azokat, amelyekben a népösszeírás alapján számított élveszületési ezrelék az eredetileg megállapítottól magasabb, hanem ennek ellenkezőjét is. A legfigyelemreméltóbb példák a következők: Baranya vm.-ben: Bános 15.8‰ (22.5‰), Bogádmindszent 22.2‰ (27.4‰), Husztót 22.9‰ (32.4‰/00), Sároka 24.5‰ (18.6‰); Fejér vm.-ben: Diósd 22.8‰ (13.2‰), Érd 26.9‰ (17.7‰), Tárnok 25.4‰ (20.1‰); Komárom és Esztergom vm.-ben: Dömös 24.1‰ (18.0‰), Környe 34.4‰ (27.7‰/00); Somogy vm.-ben: Drávafok 11.2‰ (17.5‰), Endrőc 47.6‰ (36.9‰), Rinyaszentkirály 29.8‰ (24.0‰); Vas vm.-ben: Apátistvánfalva 26.3‰ (41.7‰), Kemesmál 24.0‰ (18.2‰), Lukácsháza 10.4‰ (15.6‰/00), Mesteri 16.6‰ (21.1‰), Molnászeceőd 32.0‰ (26.3‰/00); Veszprém vm.-ben: Bódé 17.0‰ (21.9‰), Farkasgyepű 19.3‰ (24.6‰), Némethánya 41.0‰ (33.6‰/00); Zala vm.-ben: Zalahaláp 17.7‰ (28.5‰); Bács-Bodrog vm.-ben: Kelebia 23.7‰ (28.9‰); Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.-ben: Csengerújfalva 33.9‰ (42.0‰), Ura 31.8‰ (47.0‰/00); Borsod, Gömör és Kishont vm.-ben: Imola 27.4‰ (18.5‰), Kánó 33.7‰ (25.2‰), Kondó 24.2‰ (18.8‰), Nyékládháza 23.8‰ (29.3‰), Ózd 46.2‰ (55.9‰/00), Sajókazinc 34.4‰ (27.3‰), Szuhaakálló 32.6‰ (26.4‰/00); Heves vm.-ben: Dormánd 32.0‰ (27.2‰), Szúcs 11.5‰ (17.1‰); Nógrád és Hont vm.-ben: Somoskő 18.0‰ (23.8‰), Szob 9.3‰ (17.4‰).

AZ ÉLVESZÜLETÉSI ARÁNY ALAKULÁSA MAGYARORSZÁG KÖZSÉGEIBEN

(AZ 1934–36. ÉVEK ÁTLAGÁBAN)

VARIATIONS DES PROPORTIONS DES NAISSANCES VIVANTES DANS LES COMMUNES DE HONGRIE
(MOYENNES POUR 1934–36)

sikerült betartani. Tíz-harmincperces késéssel indult, illetve érkezett a járatok 18·6%-a, ezzel szemben az előző évben az összes járatok 12·7%-ának volt ennyi késése. Nagyobb, 30 percen felüli késés a járatok 9·2%-ánál szerepelt; az előző évben ezek aránya csak 3·9% volt. A késések okát vizsgálva, azt tapasztaljuk, hogy legnagyobb arányban a csatlakozások bevétele szerepel, az összes járatok 67·9%-a emiatt késett, míg az előző évben az esetek 85·4%-ában volt ez az oka a késésnek. Az időjárási viszonyok következtében előállott késések 15·7%-kal szerepelnek, az előző évi 7·8%-kal szemben. Mótörhiba az esetek 4·6%-ában okozott késést, ez az előző évben csak 1·9%-kal fordult elő. Egyéb okból állt elő a késés az esetek 11·8%-ánál.

Az elmaradt utaknak az összes menetekhez való arányát tekintve, további javulás észlelhető, amennyiben a tervezett összes utak számának csak 3·5%-a, míg az előző évben a tervezett összes utak 4·5%-a maradt el. Kedvezőtlen időjárás miatt maradt el az út az esetek 58·3%-ában, géphiány miatt az esetek 35·3%-ában, mó-

torhiba miatti elmaradás csak 3·6%-ban fordult elő; egyéb okok az esetek 2·8%-ában játszottak közre.

A közlekedés biztonsága szempontjából az 1937. év igen kedvező volt, mert egy olyan baleset sem fordult elő, amely halálos áldozatot követelt volna. Kényszerleszállás az előző évi 3 esettel szemben ebben az évben csak egyszer fordult elő, amikor is a kedvezőtlen idő miatt kellett a kényszerleszállást végrehajtani. Mótörök hibás működése miatt miként a múlt évben, ebben az évben sem kellett kényszerleszállást eszközölni.

Menetrendszerű átrepülés az 1937. évben 18 esetben fordult elő. A gépek Bécsből Belgrádba, illetőleg visszafelé repültek anélkül, hogy Budapesten leszállottak volna. Az általuk megtett út 4·977 km-t tett. Az alkalmi repülések száma 390 volt, 300-zal kevesebb, mint az előző évben. Ezekkel a járatokkal 262 utast szállítottak az előző évi 765 utassal szemben. Magánrepülés 1·006 esetben fordult elő az előző évi 893-mal szemben, ezek 556 utast szállítottak, 14-gyel többet, mint az előző évben.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

Rádió adó- és vevőberendezések Magyarországon 1937-ben.

Les postes émetteurs et récepteurs radiophoniques en Hongrie (1937).

Résumé. En 1937, la Hongrie avait six postes d'émission radiophonique. Les représentations du 1er poste de Budapest étaient transmises tous les jours par 4 postes régionaux de transmission. Le 1er poste de Budapest fonctionnait chaque jour à partir de la fin de l'après-midi. Pour les Hongrois d'outre-mer, un poste d'émission à ondes courtes, celui de Székesfehérvár, faisait trois fois par semaine des émissions; il y avait encore des émissions pour l'Amérique du Sud et l'Extrême-Orient. — Le nombre des abonnés, montant en 1937 de 18.151, s'est élevé à 383.505. 64·9% en habitaient en province; 35·1%, à Budapest. L'année dernière, 38.067 auditeurs ont cessé de s'abonner, surtout parce qu'ils n'étaient plus à même de payer l'abonnement. Parmi les récepteurs employés, 80·9% étaient à lampe; 19·1%, à détecteur. Du nombre total de ces appareils, il revenait un tiers à Budapest, et deux tiers au reste du pays. En ce qui concerne la profession des abonnés, la plupart étaient des employés publics, des gens des professions libérales, de la catégorie de l'industrie et du commerce. — Le nombre des auditions, montant de 1·9% par rapport à l'année précédente, a été

de 7.559. Il comprenait surtout des conférences, des chants et musiques enregistrés sur disques, des concerts avec solistes. Le nombre des transmissions de chorales et de jazz a monté; celui de musiques tziganes et de concerts symphoniques, diminué.

*

A magyar rádió műsorát az 1937. évben az előző évvel azonosan hat adóállomáson keresztül sugározta. Budapest I. leadóállomáson, amelynek műsorát a vidéken levő négy közvetítő állomás egész terjedelmében átvette, ezenkívül Budapest II. leadóállomáson, amelyen minden nap a késő délutáni és esti órákban egy második műsort adtak. A kettős műsor bevezetésével a rádió vezetősége a különböző ízlésű rádióhallgatók kívánságait könnyebben tudta kielégíteni, de ezenkívül alkalmi közvetítéseket is jobban tudott így műsorába iktatni, mint egy adó mellett, és nem kellett előre lekötött műsorszámokat elhagynia, hanem legfel-

jebb azt a másik adón közvetítette és az aktuálisabb műsort a főadón sugározta. A tengerentúli magyarság részére már az előző évben megindult műsoradás ebben az évben kibővült és tökéletesedett; amennyiben Székesfehérváron az év második felére elkészültek az új irányító antennák, ezek segítségével Észak-Amerika részére hetenkint háromszor közvetítettek egy-egy órás műsort. Az új antennák az adás-vétel viszonyait lényegesen megjavították, amint azt az eddig beérkezett számos elismerő levél tanúsítja. Kísérletképen Délamerikába és a Távol-Keletre is történtek adások, ezek eredményeiről azonban még pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

1. A rádióvevőberendezések engedélyeseinek száma az év végén 1925-től 1937-ig.

Nombre des concessionnaires de postes récepteurs de T. S. F. en Hongrie à la fin de l'année, 1925 – 1937.

Időpont <i>Epoque</i>	Engedélyesek száma <i>Nombre des concessionnaires (abonnés)</i>		
	Budapest <i>à Budapest</i>	vidéken <i>en province</i>	összesen <i>Total</i>
1925	8.834	8.093	16.927
1926	30.877	28.652	59.529
1927	40.408	42.906	83.314
1928	64.920	103.633	168.553
1929	96.347	170.220	266.567
1930	108.161	199.748	307.909
1931	111.774	213.258	325.032
1932	113.360	208.616	321.976
1933	115.114	213.065	328.179
1934	118.010	222.107	340.117
1935	122.676	230.231	352.907
1936	127.540	237.814	365.354
1937	134.465	249.040	383.505

A rádióelőfizetők számának évenkénti alakulását az 1. sz. táblázat mutatja. Az 1937. év folyamán a magyar rádió 18.151 előfizetővel szaporodott, az emelkedés 5·0 %-ot tesz, az előző évi 3·5 %-kal szemben. A növekedésből 11.226 előfizető esik a vidékre, 6.925 pedig a fővárosra. Százalékban kifejezve a fővárosi előfizetők számának a szaporodása erősebb volt, amennyiben itt 5·4 %-cs emelkedést észlelünk a vidék 4·7 %-os növekedésével szemben. Az év végén a fővárosban 134.465, a vidéken 249.040, az egész országban pedig 383.505 bejelentett rádióhallgató volt. A rádióhallgatók számának 64·9 %-a vidékre, 35·1 %-a pedig a fővárosra esett.

A rádióelőfizetők számának havonkénti alakulását a következő összeállítás mutatja:

Hónap	Az érvényben volt engedélyek száma		
	Buda- pesten	vidéken	együtt
Január	129.593	241.605	371.198
Február	130.553	243.911	374.464
Március	131.388	244.700	376.088
Április	131.629	244.940	376.569
Május	131.946	244.617	376.563
Június	130.785	242.966	373.751
Július	130.448	241.833	372.281
Augusztus	129.734	241.553	371.287
Szeptember	130.117	242.123	372.240
Október	131.190	243.529	374.719
November	132.710	246.087	378.797
December	134.465	249.040	383.505

A tábla világosan jelzi az előfizetők számának évközi hullámzását. Tavasszal a hallgatók száma emelkedik, míg nyáron a nyaralás időszakában és a kedvezőtlenebb vételi viszonyok miatt visszaesik. Legacsonyabb az előfizetők száma augusztusban, innen kezdve fokozatosan emelkedik, majd az év két utolsó hónapjában ugrás-szerűen növekszik.

Az új előfizetők mellett minden évben jelentékeny azoknak a száma, akik a rádióhallgatók köréből kilépnek. Az 1937. évben 38.067 előfizető mondotta fel előfizetését, ami valamivel több az előző évben kilépett hallgatók számánál. Az előfizetési díjak nem fizetésével 10.336 rádiótulajdonos vált ki a hallgatók táborából, 7.548 lámpapótlási nehézség és 4.404 pedig a készülék megjavítási nehézség miatt szüntette meg előfizetését. Teleptöltési nehézség 437 esetben fordult elő. Lényegesen csökkent a műsor meg nem felelő volta miatt az előfizetést felmondók száma, amennyiben az előző évi 1.972 előfizetővel szemben ebben az évben csak 1.209 hallgató hivatkozott erre az okra. Haláleset 2.300 esetben szüntette meg az előfizetést, egyéb okból pedig 11.545 hallgató vált meg a rádiótól.

A kiadott rádióengedélyek területi eloszlását az alábbi összeállítás tartalmazza:

Terület	A kiadott engedélyek			
	szám szerint		100.000 lakosra számítva	
	1936	1937	1936	1937
Budapest	127.540	134.465	12.125	12.694
A többi tjv.	47.259	49.674	6.723	7.014
Vármegyék	190.555	199.366	2.633	2.742
Magyarország	365.354	383.505	4.063	4.243

2. A rádióvevőberendezések engedélyesei törvényhatóságankint 1937-ben.

Concessionnaires des postes récepteurs de Radio en 1937, suivant les comitats et les villes autonomes.

Törvényhatóság <i>Comitats, villes autonomes</i>	Az engedélyesek száma <i>Nombre des concessionnaires</i>	
	összesen <i>au total</i>	100.000 lakosra ¹⁾ <i>pour 100.000 habitants¹⁾</i>
Vármegyék — Comitats		
Abaúj-Torna	1.211	1.282
Bács-Bodrog	2.015	1.755
Baranya	5.291	2.101
Békés	9.570	2.825
Bihar	2.425	1.326
Borsod, Gömör és Kishont ²⁾	6.329	2.035
Csanád, Arad és Torontál ²⁾	3.808	2.177
Csongrád	3.142	2.122
Fejér	5.722	2.473
Győr, Moson és Pozsony ²⁾	2.932	1.863
Hajdu	2.649	1.447
Heves	7.870	2.424
Jász-Nagykun-Szolnok	11.523	2.713
Komárom és Esztergom ²⁾	7.498	4.091
Nógrád és Hont ²⁾	6.046	2.615
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	74.746	5.023
Somogy	7.620	1.947
Sopron	1.770	1.245
Szabolcs és Ung ²⁾	6.551	1.526
Szatmár, Ugocsa és Bereg ²⁾	1.480	918
Tolna	6.351	2.395
Vas	6.279	2.310
Veszprém	7.104	2.853
Zala	6.425	1.737
Zemplén	3.009	2.002
Összesen — Total	199.366	2.742
Törvényhatósági jogú városok — Villes autonomes		
Baja	1.897	6.071
Budapest	134.465	12.694
Debrecen	8.168	6.447
Győr	5.300	10.383
Hódmezővásárhely	2.169	3.665
Kecskemét	3.215	3.873
Miskolc	6.420	9.590
Pécs	7.157	9.961
Sopron	3.266	9.093
Szeged	8.350	5.950
Székesfehérvár	3.732	8.888
Összesen — Total	184.139	10.418
Mindössze — Tot. gén.	383.505	4.243

¹⁾ Viszonyítva az év végére kiszámított népességhez. — *D'après la population calculée pour la fin de l'année.* — ²⁾ Közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék. — *Comitats provisoirement réunis.*

A rádióelőfizetők számának törvényhatóságok szerinti megoszlását a 2. számú táblázat mutatja. Az egyes vármegyék közül legtöbb előfizető Pest vármegye után Jász-Nagykun-Szolnok, Békés és Heves vármegyékben van. A lakosság számához viszo-

nyítva pedig a legtöbb előfizető Pest vármegye után Komárom—Esztergom és Veszprém vármegyékben található. A vidéki tj. városok közül Szegeden, Debrecenben és Pécsen van a legtöbb engedélyes, a lakosság számához viszonyítva viszont Győrben, Pécsen és Miskolcon van a legtöbb rádióengedélyes.

A vevőberendezések fajták szerinti megoszlásáról az alábbi tábla számol be:

Terület	Év	Detektoros	Lámpás	Együtt
Budapest	1936	26.878	100.662	127.540
	1937	27.666	106.799	134.465
Vidék	1936	46.634	191.180	237.814
	1937	45.458	203.582	249.040
Magyarország	1936	73.512	291.842	365.354
	1937	73.124	310.381	383.505

Az 1937. évben is folytatódott a detektoros készülékek számának csökkenése, bár nem volt olyan nagymérvű, mint az előző évben. Mind a detektoros, mind a lámpás készülékek egyharmada Budapesten, kétharmada pedig vidéken volt használatban. Az év végén az egész országban használt rádiókészülékek 19·1%-a detektoros, 80·9%-a pedig lámpás volt. A készülékek közül 244.083 külső antennával, 139.422 pedig belső, illetőleg hálózati antennával működött.

Az előfizetők foglalkozás szerinti megoszlását a következő összeállítás részletezi:

A hallgatók foglalkozása	szám szerint	százalékban	
	1937	1936	1937
Östermelés	24.056	6·2	6·3
Bányászat és kohászat	5.408	1·4	1·4
Ipar	81.961	21·2	21·4
Kereskedelem és hitel	57.849	14·9	15·1
Közlekedés	28.353	7·3	7·4
Közszolgálat és szabadfoglalkozás	84.915	22·5	22·1
Véderő	13.272	3·4	3·5
Különféle napszámosok	10.668	2·8	2·8
Nyugdíjasok, tőkepénzesek, magánzók	51.182	13·3	13·3
Egyéb foglalkozásúak	16.688	4·6	4·4
Iskola	711	0·2	0·2
Kórház	179	0·0	0·0
Egyesület	1.237	0·3	0·3
Nyilvános helyiség	910	0·3	0·2
Egyéb	6.116	1·6	1·6

E szerint, a közszolgálatban és szabadpályán, valamint az iparban, kereskedelem-

3. A rádión közvetített előadások az 1936. és az 1937. évben.

Auditions radiophoniques en 1936 et 1937.

A közvetítés tárgya — <i>Auditions</i>	A közvetített előadások <i>Auditions radiophoniques</i>			
	1936		1937	
	szám szerint <i>nombre</i>	%	szám szerint <i>nombre</i>	%
Cigányzene — <i>Musique de tzigane</i>	596	8·0	538	7·1
Drámai műfajok (színművek, énekesjátékok, kabarétréfák) — <i>Genres dramatiques (comédies, pièces à chansons, représent. de cabarets)</i>	190	2·6	190	2·5
Énekkar — <i>Choeurs</i>	118	1·6	163	2·2
Felolvasás — <i>Conférences</i>	2.481	33·5	2.681	35·5
Filharm. és szimf. hangverseny — <i>Concerts philharm. et symphon.</i>	83	1·1	37	0·5
Hanglemmez-műsorok — <i>Concerts de gramoph.</i>	1.042	14·1	1.039	13·7
Hanglemmez-opera a Studióból — <i>Opéras par gramoph., du Studio</i>	2	0·0	5	0·1
Hangverseny szólistákkal — <i>Concerts avec solistes</i>	899	12·1	880	11·6
Hangverseny a Vigadóból — <i>Concerts de la Redoute</i>	8	0·1	10	0·1
Hangverseny a Zeneakadémiából — <i>Concerts de la Haute École de Musique</i>	35	0·5	31	0·4
Istentiszteletek — <i>Services religieux</i>	144	1·9	142	1·9
Jazz-zene — <i>Jazz-band</i>	216	2·9	245	3·2
Kamarazene — <i>Musique de chambre</i>	53	0·7	51	0·7
Külföldi átvitelek (vétél és adás) — <i>Emissions de stations é- trangères</i>	147	2·0	102	1·3
Különféle helyszíni közvetítés — <i>Diverses transmissions locales</i>	231	3·1	262	3·5
Különféle tanfolyamok — <i>Divers cours</i>	164	2·2	165	2·2
Könnyű és szórakoztató zenekari hangversenyek — <i>Concerts de musique légère</i>	758	10·2	747	9·9
Magyar nótáest cigánykísérettel — <i>Chansons hongroises accom- pagnées de musique de tzigane</i>	48	0·7	53	0·7
M. kir. Operaház előadása — <i>Représent. de l'Opéra Royal Hongr.</i>	50	0·7	50	0·7
Operaközvetítés belföldről — <i>Représ. d'opéras, transm. de l'intér.</i>	3	0·0	7	0·1
Operaházi zenekar hangvers. — <i>Concerts de l'orchestre de l'Opéra</i>	114	1·5	123	1·6
Operaközvetítés külföldről — <i>Opéras, de stations étrangères</i> . .	6	0·1	4	0·1
Operettelőadás — <i>Représent. d'opérettes</i>	30	0·4	34	0·4
Összesen — Total	7.418	100·0	7.559	100·0

ben és hitelben működők közül került ki a legtöbb előfizető, majd a nyugdíjasok, tőkepénzesek és magánosok következnek, de jelentékeny a közlekedésben működők részesedése is. Sajnos, az ország zömét képező őstermelő osztályból elenyészően kevesen, számszerint 24.056-an rendelkeznek csak rádióval. Az őstermelő lakosságnak rádióval való ellátása a magyar rádió fejlesztésének egyik legfontosabb pontja volna.

A rádión közvetített műsorok tárgyszerinti megoszlását a 3. számú tábla részletezi. A rádió az 1937. évben 7.559 műsor-számot közvetített, 1·9%-kal többet, mint az előző évben. A műsorszámok közül legtöbb volt a felolvasás, hanglemmez-műsorok és hangverseny szólistákkal. A felolvasások száma kétszázzal emelkedett, ezzel szemben

a másik két műsorszám az előző évihez hasonló számmal fordult elő. Emelkedett az énekkari és a jazz-műsorok száma, de helyszíni közvetítés is jóval több volt, mint az előző évben. Cigányzenéből, szimfónikus hangversenyből azonban kevesebb alkalommal volt közvetítés.

Műsorváltás az 1937. évben 25 esetben fordult elő. Legtöbbször akadályoztatás (10) és betegség (8) miatt kellett a műsort megváltoztatni. Elmaradt a műsor tizennégy esetben, ebből hat esetben zivatar, négy esetben akadályoztatás, három esetben időhiány, egy esetben pedig betegség miatt nem volt lehetséges a műsor közvetítése.

Petrichevich-Horváth Miklós br. dr.

SZELLEMI, ERKÖLCSI ÉLET

Magyarországi zsidó hallgatók a hazai és külföldi főiskolákon.

Les étudiants juifs de Hongrie dans les écoles supérieures hongroises et étrangères.

Résumé. Récemment, en Italie, les Juifs étrangers ont été exclus des Universités. Cela touche sensiblement les Juifs de Hongrie, dont beaucoup fréquentaient, depuis la mise en vigueur du „*numerus clausus*“ universitaire, les écoles supérieures étrangères. Parmi les ressortissants hongrois faisant ces derniers temps des études supérieures à l'étranger (voir notre tableau 1), environ 80% étaient Juifs, en ne tenant pas compte des boursiers de l'Etat.

Un de nos autres relevés compare pour la Hongrie, le nombre des bacheliers juifs avec celui des étudiants faisant leurs études supérieures dans le pays ou à l'étranger (tableau 2). Ces dernières années, à l'intérieur comme à l'extérieur, le nombre des Juifs de Hongrie a fort baissé parmi les étudiants. Cette diminution peut être expliquée en partie par la dénatalité des années de guerre, car c'est dans ces derniers temps que les Ecoles supérieures eurent des élèves nés pendant les hostilités, en partie (surtout pour les élèves faisant leurs études en dehors du pays) par la crise économique et la difficulté d'obtenir des devises étrangères.

Nous avons essayé d'indiquer dans quelle proportion les Juifs de Hongrie font faire à leurs enfants des études supérieures (tableau 3). Il est incontestable que du fait du „*numerus clausus*“ frappant particulièrement les Juifs, cette proportion est inférieure à la proportion correspondante des chrétiens (tableau 4). Toutefois, en comparant le nombre des étudiants à celui de la population, on voit qu'aujourd'hui encore les Juifs ont, parmi les étudiants, un pourcentage dépassant de 2 fois et demie leur proportion à la population (tableau 5).

Le tableau 6, justifiant la nécessité du „*numerus clausus*“ et de la loi sur les Juifs qu'on a faite récemment, indique qu'au dernier recensement encore, parmi les bacheliers la proportion des Juifs représentait 21.5% et qu'elle était de 16.4% parmi les étudiants, élément formant la base de la classe la plus instruite. Le „*numerus clausus*“ a réussi à abaisser de 21.1% à 16.4 le pourcentage des étudiants juifs; en dix ans, le nombre absolu des Juifs sortis des Ecoles supérieures a également diminué par rapport au passé.

*

Az olasz kormánynak az az elhatározása, hogy a külföldi zsidókat eltiltotta az olasz egyetemek látogatásától, érzékenyen érinti a magyarországi zsidóságot is, amely a numerus clausus törvény óta elég

sűrűn küldte fiait az olasz egyetemekre. Érdeklődésre tarthat tehát számot, hogy a magyarországi zsidók milyen számban szerepeltek eddig az olasz főiskolákon. Ezzel kapcsolatban az a kérdés is felmerül, hogy az érettségit tett magyar zsidó diákok közül általában hányan folytatják tanulmányaikat a magyar vagy külföldi főiskolákon. A világháború óta ezek az adatok legnagyobbrészt rendelkezésünkre állanak és a Magyar Statisztikai Évkönyvben rendszeresen közöltetnek. A zsidó hallgatók száma azonban csak a magyar főiskolákról van meg, a külföldön tanuló magyar honos ifjak nincsenek részletezve vallás szerint. Egyelőre erre való tekintet nélkül adjuk a külföldi főiskolák magyar honos hallgatóinak összes számát és országok szerinti részletezését:

1. A magyarhonos hallgatók száma a külföldi főiskolákon.

Nombre des citoyens hongrois parmi les étudiants des écoles supérieures de l'étranger.

Iskola év Années scolaires	A magyar honos hallgatók összes száma — Nombre total des étudiants citoyens hongrois	Ebből állami ösztöndíjas Dont boursiers de l'Etat	A magyar honos hallgatók közül Citoyens hongrois faisant leurs études aux écoles supérieures						
			osztrák autrichiennes	német allemandes	svájci suisses	francia françaises	cseh-szlovák tchéco-slovaques	olasz italiennes	egyéb - autres écoles supér. étrangères
1920/21	859	—	405	361	44	49			
1921/22	942	—	399	417	35	91			
1922/23	1.066	8	344	613	24	22	63		
1923/24	913	20	274	444	50	74	71		
1924/25	1.223	66	361	337	72	127	122	181	23
1925/26	1.459	105	443	311	92	170	211	204	28
1926/27	1.629	137	567	283	108	205	207	215	44
1927/28	1.807	131	461	313	134	236	376	225	62
1928/29	1.791	173	511	307	119	174	389	213	78
1929/30	1.656	166	475	281	77	205	350	216	52
1930/31	1.803	170	466	236	113	323	323	287	55
1931/32	1.651	94	359	233	118	271	326	297	47
1932/33	1.359	52	345	124	115	230	262	242	41
1933/34	1.253	47	287	92	95	243	185	289	62
1934/35	1.116	50	259	91	62	219	149	274	62
1935/36	876	50	245	60	77	139	125	192	38
1936/37	¹⁾ (873)	(50)	(230)	80	48	123	103	211	78

¹⁾ A zárjelbe tett adatok egyelőre hozzávetőlegesek. — Les chiffres entre parenthèses sont approximatifs.

A külföldön tanuló magyar honos hallgatók száma elég nagy hullámozást mutat. A 20-as évek végéig majdnem állandóan növekszik, azóta ismét fogy és ma körülbelül csak annyi, mint közvetlenül a háború után volt. Több tényező hatott közre ennek a folyamatnak az előidőzésében. Első sorban az egyetemeken behozott numerus clausus duzzasztotta meg a külföldön tanulók számát, még pedig főképp a zsidókét, akiknek itthoni iskoláztatása nehézségekbe ütközött. Érdekes azonban, hogy amikor a numerus clausus törvényt enyhítették és ennek folytán 1928-tól kezdve újra erősen kezdett szaporodni a hazai főiskolákon a zsidók száma, külföldön jó ideig, egészen 1931-ig még majdnem ugyanazokat a magas számokat látjuk, mint a numerus clausus legszigorúbb éveiben. Ennek az a magyarázata, hogy a gazdasági fellendülés idején a zsidóság jórészt még akkor is külföldre küldte fiait, amikor már itthon is taníttathatta volna. Kétségtelen, hogy a fentebbi számok túlnyomórészt zsidókra vonatkoznak; bár konkrét adatunk nincs rá, de nagyon valószínűnek kell tartanunk, hogy az állami ösztöndíjasok leszámítása után a megmaradó külföldi hallgatóságnak legalább 80%-a zsidó. Kitűnik ez az egyes egyetemek névkönyveiből és egyébként is köztudomású. Már a háború előtt külföldi egyetemen tanult magyarországi ifjaknak is a többsége zsidó volt, pedig akkor még egyáltalán nem volt numerus clausus.

Mióta újra szigorúbban veszik a magyar egyetemeken a numerus clausust, azóta újra szemlátomást csökkent itthon a zsidó hallgatók száma, de viszont nem emelkedik ezzel szemben a külföldön tanuló magyar honos diákoké, sőt ez is folyton kevesebb lesz. Ezt részint a gazdasági válság okozza és az ezzel kapcsolatos valutaátutalási nehézségek, de igen nagy része van ebben annak is, hogy a háborús évek megfogyatkozott számú szülöttei az utóbbi időben kerültek a főiskolák korbába.

Ami az országok szerinti megoszlást illeti, a világháború után eleinte úgyszólván csak Ausztriába, Németországba és Svájcba mentek tanulni a külföldre kívánczó, vagy oda kényszerült diákok. A numerus clausus első rohaméveiben különösen Németországba tódultak, ahol a zsidók számára akkor még kedvező légkör mutatkozott. Amint a nemzeti szocializmus erő-

södött Németországban, vagy Ausztriába és Cseh-Szlovákiába mentek át inkább, vagy távolabb, Franciaországban és Olaszországban nem németnyelvű egyetemeket kerestek fel. A magyarországi gazdasági konjunktúra csúcsponjtján, 1930/31-ben, több mint 600 magyar honos, túlnyomóan zsidó diák látogatta a francia és az olasz egyetemeket. Olaszországról külön 1924/25 óta vannak adataink; egészen 1929/30-ig mindig 200-on valamivel felül volt a magyarországi hallgatók száma, a következő években már a 300-at is majdnem elérte, az utolsó két évben azonban ismét 200 körüli számra süllyedt, *de Olaszország még így is majdnem a legnagyobb számot mutatja az államok sorában*; és ha az olasz kormány meg nem akadályozza — tekintettel Ausztriának Németországhoz csatolására és a csehországi német egyetemek bizonytalan sorsára —, a jövőben a magyar egyetemről kiszoruló zsidók legnagyobb része Olaszország felé vette volna útját. Érdekes a németországi változás. 1931/32-ig majdnem állandóan csökkent a magyarországi hallgatók száma, de nem feltűnő mértékben; amikor a nemzeti szocializmus uralomra került 1933 elején, egyszerre felnyire esett a magyarországi hallgatók száma, s ma már csak 60—80 között mozog. Ez is feltétlen bizonyítéka annak, hogy a külföldön tanuló magyar honosok túlnyomólag zsidók.

A főiskolai hallgatók száma elsősorban attól is függ, hogy a középiskolák hány érettségi vizsgát tett tanulót produkálnak. Hogy a zsidó tanulókra és hallgatókra vonatkozó adatok összefüggését szemlélhessük, a következő oldalon levő táblát állítottuk össze.

Az érettségit tett zsidó tanulók száma egészen 1932-ig nem módosul lényegesen, 1500—1700 között váltakozik; a gimnáziumokban és reáliskolákon sokkal egyenletesebb, mint a felső kereskedelmi iskolákon. 1932 óta lényeges fogyás észlelhető, mert ezekben az években kerülnek érettségiző korbába a háborús évek (1915—18) megfogyatkozott számú szülöttei. Az utolsó évben, amelynek a háború utáni 1919. év felel meg leginkább, már ismét növekvés látszik. A főiskolai zsidó hallgatók összes száma a numerus clausus behozatala utáni első ijedtség hatása alatt erősen csökkent, azután részint az enyhítés, részint a kedvező gazdasági konjunktúra folytán ismét emelkedett egészen 1932-ig, azóta

2. Az érettségi vizsgát tett tanulók és a főiskolai zsidó hallgatók számának alakulása.

Variation du nombre des Juifs parmi les bacheliers et les étudiants.

Iskolai év <i>Années scolaires</i>	Érettségit tett zsidó <i>Bacheliers juifs</i>			Főiskolai zsidó hallgató <i>Etudiants juifs</i>			Az utóbbiak közül külföldön tanult <i>Proportion, parmi ces der- niers, des étu- dians inscrits à l'étranger</i> ‰
	<i>sortis des</i>		összesen <i>au total</i>	Magyar- országon <i>en Hongrie</i>	külföldön ²⁾ <i>à l'étranger²⁾</i>	összesen <i>au total</i>	
	a közép- iskolakon <i>établisse- ment. d'ensem- blé de second- aire</i>	a felső keresk. és mezőgazd. iskolákon <i>écoles dites supérieures de commerce et d'agricult.</i>					
1918/19	1.168	¹⁾ 150	1.318	(Az adatok részben hiányzanak, részben összehasonlí- tásra nem alkalmasak — <i>Les chiffres ne sont ni com- plets, ni propres à être comparés.</i>)			
1919/20	1.062	¹⁾ 400	1.462	1.770	717	2.487	28.8
1920/21	1.164	517	1.681	2.356	754	3.110	24.2
1921/22	1.159	457	1.616	2.388	846	3.234	26.2
1922/23	1.184	347	1.531	1.861	714	2.575	27.7
1923/24	1.171	353	1.524	1.533	926	2.459	37.6
1924/25	1.035	432	1.467	1.373	1.083	2.456	44.0
1925/26	1.052	513	1.565	1.285	1.198	2.483	48.5
1926/27	1.098	633	1.731	1.291	1.341	2.632	51.0
1927/28	1.035	667	1.702	1.378	1.294	2.672	48.5
1928/29	975	610	1.585	1.473	1.192	2.665	44.7
1929/30	1.114	550	1.664	1.689	1.306	2.995	43.6
1930/31	1.123	543	1.666	1.967	1.246	3.213	38.8
1931/32	1.087	541	1.628	1.965	1.046	3.011	34.7
1932/33	924	421	1.345	1.816	965	2.781	34.7
1933/34	800	384	1.184	1.465	853	2.318	36.7
1934/35	734	261	995	1.175	661	1.836	35.9
1935/36	782	210	992	1.017	658	1.675	39.3
1936/37	952	326	1.278				

¹⁾ Hozzávetőleges szám. — *Chiffres approximatifs.* — ²⁾ Az állami ösztöndíjasok leszámítása után, a fennmaradók 80 %-a — *Après déduction des boursiers de l'Etat, 80 % des étudiants faisant leurs études à l'étranger.*

azonban határozott fogyást mutat, amit főképp az érettségizők számának csökkenése okozott, de hozzájárult ehhez itthon a numerus clausus szigorúbb alkalmazása, külföldön pedig a gazdasági válság.

Érdekes a fenti táblázat utolsó rovata, amely azt mutatja, hogy a főiskolai zsidó hallgatóknak hány százaléka tanult külföldön az egyes években. Ahogy itthon a numerus clausust mindig szigorúbban alkalmazták és ezzel egyidejűleg a zsidóság a gazdasági konjunktúra folytán jobb módra jutott, 1928-ig majdnem folytonosan növekedett ez az arányszám s ebben az évben már 51 %-ot ért el. Azóta előbb lassan, majd gyorsuló ütemben csökkent a külföldön tanuló zsidók aránya, mert itthon enyhült a numerus clausus és lassankint a gazdasági válság is éreztette hatását. Legújabbban pedig az itthon tanulók számát ismét lenyomja a szigorúbb rostálás, a külföldön tanulóké pedig részint az, hogy a zsidóság már nem tudja a succrescentiát kiállítani és a megromlott kereseti viszonyok miatt sem tudja fiait külföldre küldeni a régi számban. E két párhuzamos folyamat miatt alig változik

újabbban a külföldön tanuló zsidó főiskolások aránya.

Kísérletet tehetünk annak a kiszámítására is, hogy a hazai zsidóság érettségizett fiait milyen arányban küldi a főiskolákra és vajjon ebben a tekintetben milyen változások álltak be a numerus clausus vagy egyéb körülmények folytán. A hozzávetőleges számítás úgy történhetik, hogy a főiskolai összes zsidó hallgatók (tehát Csonka-Magyarországon és külföldön hallgatók) számát szembeállítjuk az előző négy iskolai évben érettségit tett zsidó tanulók számával. Az összehasonlítás természetesen nem tökéletes, de mégis hozzávetőleges képet ad erről a kérdésről. (L. 3. táblát.)

1922/23-ban, amikor még igen sok, a világháborúban tanulmányaival elmaradt hallgató volt beiratkozva az egyetemekre, az adatok még nem normálisak, a következő évtől lehet azokat jellegzeteseknek tekinteni. A háború után eszerint a zsidóság a numerus clausus dacára kb. 40 %-ban tudta érettségizett fiait az egyetemeken (akár hazai, akár külföldi egyetemeken) iskoláztatni. Később a konjunktúra éveiben

3. A főiskolai zsidó hallgatók száma szembeállítva az előző négy évben érettségizett zsidók számával.

Nombre des étudiants juifs, comparé avec celui des Juifs ayant passé le baccalauréat pendant les 4 années précédentes.

Iskolai évek <i>Années scolaires</i>	Érettségizett zsidó tanulók száma (4 év együtt) — <i>Elèves juifs ayant passé le baccalauréat pendant les périodes de 4 années indiquées</i>	Iskolai év <i>Années scolaires</i>	Főiskolai zsidó hallgatók Magyarországon és külföldön <i>Etudiants juifs de Hongrie, y compr. ceux inscrits à l'étranger</i>	A főisk. hallgatók az érettségizettek %-ában — <i>Proportion % des étudiants par rapport aux bacheliers</i>
1918/19—1921/22	6.077	1922/23	3.234	53·2
1919/20—1922/23	6.290	1923/24	2.575	40·9
1920/21—1923/24	6.352	1924/25	2.459	38·7
1921/22—1924/25	6.138	1925/26	2.456	40·0
1922/23—1925/26	6.087	1926/27	2.483	40·8
1923/24—1926/27	6.287	1927/28	2.632	41·8
1924/25—1927/28	6.465	1928/29	2.672	41·4
1925/26—1928/29	6.583	1929/30	2.665	40·5
1926/27—1929/30	6.672	1930/31	2.995	44·9
1927/28—1930/31	6.606	1931/32	3.213	48·6
1928/29—1931/32	6.532	1932/33	3.011	46·1
1929/30—1932/33	6.292	1933/34	2.781	44·2
1930/31—1933/34	5.822	1934/35	2.318	39·8
1931/32—1934/35	5.152	1935/36	1.836	35·6
1932/33—1935/36	4.516	1936/37	1.675	37·1

ez az arányszám erősen emelkedett és egy évben (1931/32-ben) megközelítette az 50 %-ot. Azóta újra csökken és ma már kisebb (36—37%), mint közvetlenül a háború után volt.

Kétségtelen, hogy a numerus clausus törvény az érettségizett zsidók egy részét, amely egyébként elvégezte volna az egyetemet, kiszorította a főiskolákról. A világháború előtt és alatt az volt a helyzet, hogy a zsidóság érettségizett fiait nagyobb arányban tudta tovább iskoláztatni, mint a keresztény magyarság. Ezt a tényt maga az az egyszerű adat bizonyítja, hogy a főiskolákon állandóan magasabb volt a zsidók aránya, mint a középiskolákon, a zsidók közül tehát a középiskolákból aránylag többnek kellett felkerülni a főiskolákra, mint a keresztények közül. Az utolsó békeévben, 1913/14-ben pl. a középiskolákban 22·5% volt a zsidó tanulók aránya, ugyanakkor a főiskolákon 28·6%, pedig itt csak a Magyarországon tanuló diákok vannak számbavéve. A külföldi főiskolákon átlag 1500 magyar honos hallgató volt évenként, akiknek a többsége akkor is zsidókból ke-

rült ki.¹⁾ A háború utolsó évében még élesebb a különbség: 1917/18-ban a középiskoláknak 24·7% zsidó tanulója volt, ugyanakkor a főiskolákon már 34·0%-ra ment fel a zsidó hallgatók aránya.

A háború után megfordult a helyzet. Visszatérve a fentebbi tábla adataira és csak három jellegzetes évet ragadva ki abból, a keresztények és a zsidók viszonyait az alábbi számok jellemzik:

4. Keresztények és zsidók főiskolai iskolázásának aránya.

Proportion des chrétiens et des Juifs faisant des études supérieures.

Iskolai év <i>Années scolaires</i>	Az előző négy isk. évben érettségizett <i>Elèves ayant passé le baccalauréat pendant les 4 années précédentes</i>	Főiskolás <i>Etudiants</i>	%
1923/24			
Keresztény - Chrétiens	17.822	15.667	87·9
Zsidó - Juifs . . .	6.290	2.575	40·9
1931/32			
Keresztény - Chrétiens	24.340	14.440	59·3
Zsidó - Juifs . . .	6.606	3.213	48·6
1936/37			
Keresztény - Chrétiens	24.522	13.018	53·1
Zsidó - Juifs . . .	4.516	1.675	37·1

Ezek a számok tényleg azt mutatják, hogy a keresztény magyarság érettségizett fiai jóval nagyobb arányban kerülnek az egyetemekre, mint a zsidókéi, még ha a külföldön végzőket is beszámítjuk. De azt is mutatják a számok, hogy a kereszténység mindig kisebb és kisebb mértékben tudja fiait az egyetemeken iskoláztatni, a zsidóságnál ellenben a gazdasági konjunktúra idején erősen felemelkedett az arányszám és a numerus clausus dacára elég közel jutott a keresztény magyarsághoz (59·3—48·6). Az 1923/24. isk. évi arányszámot a kereszténységre vonatkozólag nem tekinthetjük ugyan teljesen normálisnak, mert akkor még sok lehetett a főiskolai hallgatók közt a háború miatt tanulmányaival elmaradt ifjú, azonkívül jóval több volt akkor még az elcsatolt területről való (kb. 1.600). Két-

¹⁾ Ez abból is kitűnik, hogy pl. 1914-ben az akkor nyilvántartott 5.805 orvos közül 1.062-nek volt külföldi oklevele. Már pedig az orvosok között volt a legtöbb zsidó; egyébként is köztudomású, hogy a zsidó orvosnövendékek előszeretettel látogatták a bécsi egyetemet.

ségtelen azonban, hogy az egyetemi iskoláztatás aránya a keresztény magyarság körében leszállott a háború óta, bár még mindig jóval magasabb, mint a zsidóság hasonló arányszáma. Hangsúlyozzuk, hogy ez az arányszám csak a főiskolára menő ifjúságnak a középiskolát végzettekhez való viszonyításából keletkezett; egészen más eredményhez jutunk, ha azt vizsgáljuk, hogy a megfelelő népességi számhoz viszonyítva milyen a kereszténységnél és a zsidóságnál a főiskolázás ifjúság arányszáma. Az adatok a következők:

5. Keresztény és zsidó főiskolai hallgatók száma a népességhez viszonyítva.

Nombre des étudiants chrétiens et juifs, par rapport à la population.

Iskolai év <i>Années scolaires</i>	Keresztények száma <i>Nombre des chrétiens</i>	Főiskolai keresztény hallgató <i>Etudiants chrétiens</i>		Zsidók száma <i>Nombre des Juifs</i>	Főiskolai zsidó hallgató <i>Etudiants juifs</i>	
		sz. sz. leur nombre	a keresztények %ában — par rapp. à la population chrétienne, %		sz. sz. leur nombre	a zsidók %ában — par rapp. à la population juive, %
1923/24	7,734.900	15.667	0.20	464.800	2.575	0.55
1931/32	8,306.700	14.440	0.17	443.500	3.213	0.72
1936/37	8,598.800	13.018	0.15	436.600	1.675	0.38

A zsidóság nagy fölénye így már erősen kitűnik. Míg a keresztény magyarságból

csak 0.15% a főiskolai hallgató, addig a zsidóság még most is két és félszeresen nagyobb arányban: 0.38%-ban küldi fiait az egyetemekre és főiskolákra. És míg a keresztényeknél az iskolázási arány fokozatosan csökken, addig a zsidóság a gazdasági konjunktúra hatása alatt egyideig még növelte arányszámát. 1932 óta ez az arány kétségtelenül lényegesen csökkent, de még így is két és félszeresen nagyobb, mint a kereszténységé.

A számok illetően alakulásából nem akarunk részletes következtetéseket levonni, csak annyit jegyzünk meg, hogy az ú. n. zsidótörvény végrehajtásának még nagy nehézségeket kell leküzdenie, ha a társadalmi és szellemi élet egyensúlyát a keresztény magyarság érdekében komolyan és határozottan biztosítani akarja. Hiszen még ma is az a helyzet, hogy az ország szellemi elitjének, az érettségit tetteknek és egyetemet végzetteknek 15.6, illetőleg több mint 11%-a a zsidóságból kerül ki. S minthogy régebben a zsidók sokkal nagyobb arányban végeztek a főiskolákat, a most élő felnőtt nemzedékben még nagyobb a zsidóság aránya. A mostani pontos helyzetet nem ismerjük, mert ezeket az arányokat csak a tízévenként tartott népszámlálások állapítják meg. A két utolsó népszámlálás idevonatkozó adatai a következők:

6. A zsidók aránya a magasabb értelmiségben a két utolsó népszámlálás szerint.

Proportion des Juifs parmi les habitants ayant fait des études supérieures, d'après les deux derniers recensements.

Részletezés — <i>Spécification</i>	Év <i>Années</i>	Keresztény <i>Chrétiens</i>	%	Zsidó <i>Juifs</i>	%
Érettségit tettek összesen (a főiskolát végzetteket is be-számítva) — <i>Habitants ayant passé le baccalauréat (y compr. ceux qui ont fait des études supérieures¹⁾)</i>	1920	160.744	76.6	49.082	23.4
	1930	215.852	78.5	59.002	21.5
Szaporodás — <i>Augmentation</i> %		55.108 32.3	84.7 —	9.920 20.2	15.3 —
A fenti számokból főiskolát végzettek — <i>Habitants ayant fait des études supérieures</i>	1920	57.966	78.9	15.509	21.1
	1930	70.845	83.6	13.945	16.4
Szaporodás — <i>Augmentation</i> %		12.879 22.2	— —	—1.564 10.1	— —
A főiskolát végzettek az érettségit tettek %ában — <i>Habitants ayant fait des études supérieures, par rapport à ceux qui ont passé le baccalauréat, %</i>	1920	36.1	—	31.6	—
	1930	32.8	—	23.6	—

¹⁾ A statisztika ugyan a 8 középiskolai osztályt végzetteket mutatja ki, de ezeket egynek vehetjük az érettségit tettek számával. — *Bien que la Statistique n'indique que le nombre des habitants ayant fait les 8 classes secondaires, ce nombre-là peut être considéré comme égal à celui des gens ayant passé le baccalauréat.*

Az érettségit tetteknek e szerint 1920-ban 23.4%-a, 1930-ban pedig 21.5%-a volt zsidó; a főiskolát végzetteknek pedig 1920-

ban 21.1, 1930-ban pedig 16.4%-a tartozott a zsidósághoz. Az irányzat mindenesetre csökkenő és valószínű, hogy ma, 1938-ban

még alacsonyabbak a zsidóság arányszámai, de népességi arányukhoz (1930-ban 5.1, ma kb. 4.7%) képest még mindig túl magasak. Kétségtelen az is, hogy a főiskolát végzetek között sokkal nagyobb mértékben esett a zsidók százaléka, mint a középiskolát végzetek között, ami elsősorban a numerus claususnak az eredménye. Sőt a főiskolát végzett zsidók száma 1.564-gyel egyenesen megfogyott tíz év alatt, holott, ha a külföldi főiskolákon végzett zsidókat nem is számítjuk, akkor is tíz év alatt itthon kb. 3.000 zsidó került ki végzetten a főiskolákról. A hiány tehát vagy azzal magyarázható, hogy az itthon végzett zsidóknak egy része is kivándorolt, vagy ami valószínűbb, sokan közülük kikeresztelkedtek és 1930-ban már a keresztények soraiban szerepel-

nek. De része lehet ebben a fogyásban annak is, hogy 1920-ban a főiskolai végzettséget nem kellett tüzetesen megnevezni, ennek folytán felelőtlenül sokan olyanok is főiskolát végzettnek mondták magukat, akik tulajdonképpen nem végeztek főiskolát, vagy olyan iskolát végeztek, amelyet ők főiskolának minősítettek. Akármilyen az ok, az tény, hogy kevesebb a főiskolát végzett zsidó, mint tíz évvel előbb, ami mindenestre megkönnyíti a probléma megoldását, de azt is mutatják az adatok, hogy még milyen messze vagyunk attól, hogy a zsidótörvény célját, a zsidóságnak a társadalmi és szellemi életben legalább a népességi arányára való leszorítását elérje.

Kovács Alajos dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

A Magyar Gazdaságkutató Intézet különkiadványai.

Publications spéciales de l'Institut Hongrois de Recherches Économiques.

12. szám. Magyarország nyersanyaggazdaságára és népélelmez sére vonatkozó adatok.

No 12. Données sur l'emploi des matières premières et sur l'alimentation en Hongrie.

Budapest, 1937. 46 l. — pages.

A kiadvány első és második részében közölt statisztikai anyag a magyar gazdaságpolitika és a magyar szociálpolitika számára rendkívül értékes. Az első rész Magyarország nyersanyaggazdaságára vonatkozó adatokat tartalmazza, amelyeket a nyersanyagprobléma nemzetközi vizsgálatának biztosítása és a nemzetközi együttműködés megteremtése végett a Nemzetek Szövetsége, a párizsi Institut International de Coopération Intellectuelle és Magyarország Középeurópai Intézetének felkérésére a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal állított össze, az ily célból folytatott adatgyűjtések alapján. A feldolgozás eredményeképpen nyert statisztikai anyag há-

rom főrésze tagozódik: a nyersanyagtermelésre, a nyersanyagok külkereskedelmi forgalmára és a nyersanyagfogyasztásra. A táblázatok adatai abszolútszámok, amelyek évi adatok és 12 évre, 1925-ig nyulnak vissza. A táblázatok azonos beosztásúak, ami lényegesen megkönnyíti a statisztikai anyag áttekintését. A termelésre, a külkereskedelmi forgalomra és a fogyasztásra vonatkozó anyag 8 főcsoportra tagozódik és pedig: I. Tüzelőanyagok, II. Érc, III. Ásványanyagok az érc kivételével, IV. Élelmezési és takarmányozási cikkek, V. Technikai fonóanyagok, kefékötő- és kosárkötőanyagok, VI. Másféle szerves eredetű ipari nyersanyagok, VII. Zsírok és olajok és végül VIII. Hulladékok. A fő- és alcsoportosítások révén teljesen tiszta képet nyerhetünk az ország egész nyersanyagforgalmáról.

A kiadvány második része a magyar népélelmezéssel kapcsolatos számításokat közli az 1924/25—1935/36. évekre, tehát ugyancsak 12 évre. Ezeket a számításokat a Nemzetek Szövetsége népélelmezési bizottságának felkérésére a Magyar Gazdaságkutató Intézet dolgozta ki. A közreadott táblázatok Magyarország élelmiszertermelésére, külkereske-

még alacsonyabbak a zsidóság arányszámai, de népességi arányukhoz (1930-ban 5.1, ma kb. 4.7%) képest még mindig túl magasak. Kétségtelen az is, hogy a főiskolát végzetek között sokkal nagyobb mértékben esett a zsidók százaléka, mint a középiskolát végzetek között, ami elsősorban a numerus claususnak az eredménye. Sőt a főiskolát végzett zsidók száma 1.564-gyel egyenesen megfogyott tíz év alatt, holott, ha a külföldi főiskolákon végzett zsidókat nem is számítjuk, akkor is tíz év alatt itthon kb. 3.000 zsidó került ki végzetten a főiskolákról. A hiány tehát vagy azzal magyarázható, hogy az itthon végzett zsidóknak egy része is kivándorolt, vagy ami valószínűbb, sokan közülük kikeresztelkedtek és 1930-ban már a keresztények soraiban szerepel-

nek. De része lehet ebben a fogyásban annak is, hogy 1920-ban a főiskolai végzettséget nem kellett tüzetesen megnevezni, ennek folytán felelőtlenül sokan olyanok is főiskolát végzettnek mondták magukat, akik tulajdonképpen nem végeztek főiskolát, vagy olyan iskolát végeztek, amelyet ők főiskolának minősítettek. Akármilyen az ok, az tény, hogy kevesebb a főiskolát végzett zsidó, mint tíz évvel előbb, ami mindenestre megkönnyíti a probléma megoldását, de azt is mutatják az adatok, hogy még milyen messze vagyunk attól, hogy a zsidótörvény célját, a zsidóságnak a társadalmi és szellemi életben legalább a népességi arányára való leszorítását elérje.

Kovács Alajos dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.)

A Magyar Gazdaságkutató Intézet különkiadványai.

Publications spéciales de l'Institut Hongrois de Recherches Économiques.

12. szám. Magyarország nyersanyaggazdaságára és népélelmez sére vonatkozó adatok.

No 12. Données sur l'emploi des matières premières et sur l'alimentation en Hongrie.

Budapest, 1937. 46 l. — pages.

A kiadvány első és második részében közölt statisztikai anyag a magyar gazdaságpolitika és a magyar szociálpolitika számára rendkívül értékes. Az első rész Magyarország nyersanyaggazdaságára vonatkozó adatokat tartalmazza, amelyeket a nyersanyagprobléma nemzetközi vizsgálatának biztosítása és a nemzetközi együttműködés megteremtése végett a Nemzetek Szövetsége, a párizsi Institut International de Coopération Intellectuelle és Magyarország Középeurópai Intézetének felkérésére a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal állított össze, az ily célból folytatott adatgyűjtések alapján. A feldolgozás eredményeképpen nyert statisztikai anyag há-

rom főrésze tagozódik: a nyersanyagtermelésre, a nyersanyagok külkereskedelmi forgalmára és a nyersanyagfogyasztásra. A táblázatok adatai abszolútszámok, amelyek évi adatok és 12 évre, 1925-ig nyulnak vissza. A táblázatok azonos beosztásúak, ami lényegesen megkönnyíti a statisztikai anyag áttekintését. A termelésre, a külkereskedelmi forgalomra és a fogyasztásra vonatkozó anyag 8 főcsoportra tagozódik és pedig: I. Tüzelőanyagok, II. Érc, III. Ásványanyagok az érc kivételével, IV. Élelmezési és takarmányozási cikkek, V. Technikai fonóanyagok, kefékötő- és kosárkötőanyagok, VI. Másféle szerves eredetű ipari nyersanyagok, VII. Zsírok és olajok és végül VIII. Hulladékok. A fő- és alcsoportosítások révén teljesen tiszta képet nyerhetünk az ország egész nyersanyagforgalmáról.

A kiadvány második része a magyar népélelmezéssel kapcsolatos számításokat közli az 1924/25—1935/36. évekre, tehát ugyancsak 12 évre. Ezeket a számításokat a Nemzetek Szövetsége népélelmezési bizottságának felkérésére a Magyar Gazdaságkutató Intézet dolgozta ki. A közreadott táblázatok Magyarország élelmiszertermelésére, külkereske-

delmi forgalmára és fogyasztására vonatkozó mennyiségi adatokat tartalmazzák, és az élelmiszerek kalóriaértékére, valamint a fehérje-, zsír- és szén-hidrát tartalmára nézve is értékes tájékoztatással szolgálnak. De kísérletek történtek az élelmiszerek A, B₁, B₂, C és D vitamintartalmának meghatározására nézve is az 1929/30. évre, mint normális esztendőre vonatkozólag. Kétségtelen, hogy a Magyar Gazdaságkutató Intézet ezirányú kísérletével úttörő munkát végzett.

A rendkívül értékes és gazdag statisztikai anyagánál fogva forrásmunkául használható kötetet *Konkoly Thege Gyula* a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal elnöke látta el előszóval.

13. szám. A magyar idegenforgalom alakulása 1927—1937.

No 13. L'évolution du tourisme en Hongrie, 1927—1937.

Budapest, 1938. 54 l. — p.

Magyarország idegenforgalmáról mindezideig nem állott rendelkezésre olyan statisztikai anyag, amely a főváros forgalmán kívül a vidékre vonatkozólag is teljes képet nyújthatott volna idegenforgalmunk fejlődéséről és egyben lehetővé tette volna a külfölddel való összehasonlítást is. A régebbi adatgyűjtések hiányosságát van hivatva pótolni ez a munka, amely az *Országos Idegenforgalmi Hivatal* és a *Magyar Gazdaságkutató Intézet* kezdeményezésének és közös munkájának az eredménye. Az adatok naptári éven kívül a főváros anyagánál idegenforgalmi évre és idegenforgalmi félévekre is feldolgozást nyertek. Az idegenforgalmi év a német idegenforgalmi statisztika mintájára október 1-től szeptember 31-ig terjed, mely október 1-től március hó 31-ig téli, április 1-től szeptember 31-ig nyári félévre oszlik. Az 1927-től 1937-ig terjedő 11 esztendő első három és utolsó négy esztendeje konjunktúrafellendülésre, míg a közbenső négy esztendeje a világ gazdasági válság és a depresszió idejére esik. Jóllehet az 1931—33. gazdasági válságtól sújtott esztendők idegenforgalma nem volt kedvező, idegenforgalmunk 11 év leforgása alatt mégis hatalmas fejlődést ért el. A Budapesten megszállott külföldiek száma az 1927. évi 94.900-ról 1937-ben 182.700-ra emelkedett, ami 93%-os növekedésnek felel meg. Az emelkedés túlnyomó része természetesen a nyári félévre esik. 1927 és 1937 idegenforgalmi nyári féléve között még nagyobb arányú, 134%-os emelkedés mutatkozik. A Budapestre érkezett külföldiek tartózkodási ideje 1927 és 1937 között 286.800 éjszakáról 653.400 éjszakára, tehát 128%-kal nőtt. Ez utóbbi adatnak természetesen az idegenforgalom gazdasági jelentősége megítélésének szempontjából van nagy jelentősége. Az idegenek budapesti átlagos tartózkodási ideje is jelentékenyen emelkedett, és pedig 11 év alatt 3,1 éjszakáról 3,5 éjszakára (+13%). A belföldieknél

azonban 23%-os, az elszakított területekről érkezőknél pedig 38%-os gyarapodás jött létre.

A Budapest idegenforgalmában 1929 óta bekövetkezett fejlődés nemzetközi viszonylatban is igen jelentős volt és azt csak egy-két északi ország szárnyalta túl. Az elmúlt 9 év alatt Norvégia ideforgalma megháromszorozódott, Svédorszáé 108%-kal nőtt, Magyarorszáé pedig 104%-kal emelkedett. Az 1937. évi idegenforgalom fejlődésének az előző évvel szemben bekövetkezett növekedését vizsgálva, megállapítható, hogy legnagyobb mértékben a valutájukat leértékelt országok idegenforgalma fejlődött. Franciaorszáé 112, Svájcé pedig 38%-kal. Magyarország 1937. évi idegenforgalma a megelőző évihez képest azonban mindössze csak 9,3%-kal nőtt. A passzív idegenforgalomról ezidő szerint még csak kevés adat áll rendelkezésre. 1936-tal szemben azonban itt is növekedés mutatkozik.

A kiadvány gazdag statisztikai adathalmazából megállapítható, hogy az elmúlt években Magyarországnak, mint utazási célnak jelentősége, a külföldi országok lakói számára lényegesen megnövekedett. Az Egyesült Államokbeli turisták számának emelkedése 1937-ben 1936-tal szemben 57%-os volt, míg a többi államokba utazott amerikaiak számának növekedése csak 7—20% között ingadozott. De a Nagy-Britanniából felénk irányuló idegenforgalom is 30%-kal emelkedett, ami jóval nagyobb az angol utasok számának a többi európai országokban bekövetkezett emelkedésénél, kivéve Csehszlovákiát (+39%). Ezek az adatok is igazolják azt, hogy a nyugati és távolnyugati államok lakóinak érdeklődése erősen fokozódott Közép-európa államai felé és főleg Magyarországot, Csehszlovákiát, valamint az időközben megszűnt Ausztriát keresték fel nagyobb számban az északi és a nyugati államok rovására.

A rendkívül értékes, hézagpótló és egyben úttörő munkához *Tormay Géza*, az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal elnöke írt előszót, amelyből szintén kiérezzük az idegenforgalom fontosságát és az idegenforgalom növelésére tett erőfeszítések szükséges és nélkülözhetetlen voltát. Kétségtelen, hogy ez a tanulmány az idegenforgalom mind elméleti, mind pedig gyakorlati megoldását jelentős lépésekkel vitte előre.

14. szám. Harkai Schiller Pál dr. és Varga István dr.: Dohányzási szokások Budapesten. Gazdaságpszichológiai tanulmány.

No 14. Paul Harkai Schiller et Étienne Varga: Les habitudes de fumer à Budapest. Étude de psychologie économique.

Budapest, 1938. 78 l. — p.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet a *Dohányjövédék* megbízásából beható tanulmány tárgyává

tette a budapesti dohányzási fogyasztási szokásokat. Minthogy az ily irányú vizsgálódásoknál a szubjektív piackutató módszernek nagyobb szerepe van, mint az objektív piackutatásnak, a dohányzási szokások szubjektív piacelemzésébe a Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karának lélektani intézete is bekapcsolódott. Szükség volt erre a kooperatív munkásságra azért, mert a szubjektív módszernek a dohánytermékek sikeres üzleti terjesztésénél sokkal nagyobb szerepe van, mint más tömegfogyasztási cikkek bevezetésénél. A dohányfogyasztásnak ugyanis olyan lélektani tényezői vannak, amelyeket más módszerrel aligha lehetne meghatározni.

A feladat megoldása azonban az intézetek részéről még így is sok kezdeményező erőt és odaadó munkát igényelt. A megoldásra váró feladatok három részre tagozódtak: *a dohányzási szokások elemzésére, a dohányzásra vezető vagy attól távol tartó belső motívumok kivizsgálására és végül a külső fogyasztási tényezők szerepének tisztázására.* Csakis egy ilyen minden lélektani részletre kiterjedő vizsgálódás biztosíthatja a gyártási eljárásnak a közönség igényeihez való hozzáigazítását s a közönség helyes irányú nevelését.

A begyűjtött reprezentatív adatok rendkívül sokirányú szemléletet tettek lehetővé. A fontosabb megállapítások közül kiemeljük, hogy a kész töltött és sodrott cigaretták elterjedése a vagyoni helyzettel van összefüggésben, bár itt a kényelem is közrejátszik. A férfiaknál az összes cigarettafogyasztásból 56% esik a kész cigarettára, a nőknél pedig 66%. Az átlagos dohányfogyasztás nagysága napi 20 cigaretta, illetőleg 4 szivar, illetőleg 5-4 pipa körül mozog. A gyöngye dohányosok száma viszonylagosan csekély, az erős dohányosokké ellenben nagyon jelentős. A dohánynemű megválasztásában a legfontosabb motívum egyfelől a kényelem, másfelől a gazdaságosság.

A vizsgálatokból megállapítható, hogy a közönség tekintélyes része erősen küzd a dohányzás szenvedélye ellen. Legalább is erre mutat az a körülmény, hogy a dohányzó közönség 43%-a időlegesen leszokott a dohányzástól s hogy ebben a nagy százalékszámban inkább az erős, mint a gyenge dohányosok szerepelnek. A *dohányzás örömeit* kutatva az nyert megállapítást, hogy azok részben lélektani, részben pedig élettani motívumokon nyugsznak. A lélektani motívumok közül legkiemelkedőbb a dohányzás hangulatkeltő hatása. A

férfiaknál a lélektani motívumok jelentősége általábanve nagyobb, mint a nőknél. A dohányzási szokások kialakulását, a szükséglet és annak mérlegelésén kívül a különböző alkalmakat nyújtó külső körülmények és azok kölcsönhatása határozza meg. A vizsgálódás éppen azért nagyon helyesen a külső körülmények hatásának megállapítására is kiterjeszkedett.

A dohányzási szokásokat minden vonatkozásban taglaló s módszereiben is értékes tanulmány szöveges részét *Harkai Schiller Pál* és *Varga István* írták. A szöveges részt számos statisztikai összeállítás és tábla tarkítja és teszi könnyűvé a magyarázatok megértését.

Sipos Sándor dr.

P. Granville Edge: Medical and Sanitary Reports from British Colonies, Protectorates and Dependencies for the Year 1935.

A „Tropical Diseases Bulletin“ melléklete.
Supplément au „Tropical Diseases Bulletin“.

London, 1937. 287 l.—p.

P. Granville Edge jelen munkájának első tanulmányát az angol gyarmatokon előforduló maláriás megbetegedések statisztikai vizsgálatának szenteli. Táblázatos összeállításokat közöl a maláriás infekciók számának és az összes lélekszámnak viszonyáról abszolút és százalékszámokban, valamint a kórokozó moszkító nemeiről az egyes trópusi gyarmatokon. Munkájának tulajdonképeni főrészében a brit gyarmatok, protektorátusok és érdekerületek 1935. évi orvosi és egészségügyi jelentéseivel foglalkozik. Behatóan ismerteti az anyaország és a dominiumok kivételével a Brit Birodalom összes részeinek közegészségügyi viszonyait. Minden gyarmat, protektorátus vagy érdekerület tárgyalásánál előbb rövid földrajzi ismertetést közöl, majd a népmozgalmi viszonyokat, az európai és bennszülött tisztviselők egészségügyét, az anyas és csecsemővédő intézményeket, az iskolai egészségügyi viszonyokat, a közegészségügyet, a vízellátást, az építkezéseket, a táplálkozást, az egészségügyi kiképzést, a munkaviszonyokat, a kórházi viszonyokat, a vallási missziósmunkát, a fegyintézeteket és menhelyeket, végül pedig az egyes betegségek előfordulását tárgyalja. A sok, könnyen áttekinthető tábla erősen kidomborítja a munka statisztikai jellegét. A könyv végén megjelent népmozgalmi összefoglaló táblák segítségével az olvasó képet alkothat a brit gyarmatok demográfiai viszonyairól.

R. Gy.

Nagy Iván dr.: *A szociális Olaszország*. 155 l. Budapest.

Peru. (Pérou.) — *Anuario del comercio exterior del Perú*, 1937. Departamento de estadística general. Callao.

Portugália. (Portugal.) — *Estatística comercial*, 1936. II. rész. *Importações e exportações por países de procedência e destino*. Instituto nacional de estatística. Lisboa.

Románia. (Roumanie.) — *Statistica agricolă a României*, 1937. I. köt. Institutul central de statistica. București.

Krüger, Anne-Rose: *Die Entwicklung der rumänischen Viehausfuhr*, 1929/1935. 29 l. Dresden.

Svájc. (Suisse.) — *Die öffentlichen Ausgaben für die Schweizerstrassen*, 1931/1935. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke der Schweiz. 83.)

Die privaten Versicherungsunternehmungen in der Schweiz, 1936. Eidgenössisches Versicherungsamt. Bern.

Güterbeförderung mit Motorfahrzeugen in der Schweiz, 1936/7. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Beiträge zur schweizerischen Statistik. 8.)

Rindvieh- und Schweinebestand, 1938. Eidgenössische Kontrollzählung. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern.

Statistisches Jahrbuch des Kantons Basel-Stadt, 1937. Statistisches Amt des Kantons Basel-Stadt. Basel.

Statutervorlagen für schweizerische landwirtschaftliche Vereinigungen. Schweizerisches Bauernsekretariat. Brugg. (Mitteilungen. 118.)

Zürcher Haushaltsrechnungen, 1936/7. Statistisches Amt der Stadt. Zürich.

Svédország. (Suède.) — *Causes de décès*, 1935. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Enskilda försäkringsanstalter, 1936. Försäkringsinspektionen. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Kooperativ verksamhet i Sverige, 1935. K. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Les conditions du travail et de l'existence dans les régions forestières en Suède. I. köt. *Résultats principaux*. II. köt. *Demandes et projets (d'après des rapports présentés.)* K. socialstyrelse. Stockholm. 1937., 1938. (Sveriges officiella statistik.)

Les élections pour le Parlement, 1933/1936. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Mouvement de la population, 1935. Bureau central de statistique. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Postverket, 1937. Kungl. generalpoststyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Recensement des animaux à fourrure, 1937. Bureau central de statistique. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Telefon och telegraf, 1937. Kungl. telegrafstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Aldrich, Winthrop W.: *Sweden and the United States*. 17 l. New York. 1938.

Stenborg, Greta: *Wachstum schwedischer Mädchen und Ein neuer Konstitutionsindex*. 38 l. Lund. 1938. (Lunds universitets årsskrift. N. F. 2. 34. XIII.)

Tasmania. (Tasmanie.) — *Statistics of the State of Tasmania*, 1936/7. Commonwealth bureau of census and statistics. Hobart.

The pocket year book of Tasmania, 1938. Commonwealth bureau of census and statistics. Hobart.

Törökország. (Turquie.) — *Recensement général de la population*, 1935. Résultats définitifs. Office central de statistique. Ankara. (Publication 75.)

Új Zealand. (Nouvelle-Zélande.) — *The New Zealand official year-book*, 1937. Census and statistics department of the Dominion. Wellington.

Uruguay. — *Anuario estadístico de la República oriental del Uruguay*, 1936. II. köt. *Comercio exterior. Importación-exportación*. Dirección general de estadística. Montevideo.

Memoria de enseñanza primaria y normal, 1937. Consejo nacional de enseñanza primaire y normal. Montevideo.

Memoria del Ministerio de hacienda, 1936/7. Ministerio de hacienda. Montevideo.

Folyóíratszemle. — Revues.

Archiv für Bevölkerungswissenschaft (Volkskunde) und Bevölkerungspolitik (8. évf. 4. sz., Lipcse 1938, ném.). — Braess P.: A balesetelhárítás mint a népességgazdasági probléma. — Hayn F.: A nép-gondozás kérdései a népiskolai oktatásban. — Lehmann K.: A gyermekszám befolyása az életmódra a tisztviselőknél, az alkalmazottaknál és a munkásoknál. — Dürr R.: A gyermekszám és a szülők testvéreinek száma közötti összefüggés kutatása. — A születések gyakorisága egy polgárműveltségben négy nemzedéken keresztül.

Der Deutsche Volkswirt (12. évf. 44. sz., Berlin 1938, ném.). — Hesse: A katonai gondolkodás hatása a gazdasági élet fejlődésére. — Strauss W.: A gazdaságosság és a mezőgazdasági technika határai. — (45. sz.). — Aust W. H.: Az angol iparszövetség a kormánypolitika ellen. — Wagners R.: A francia „Általános háborús népszervezési törvény”. — (46. sz.). — Tomberg W.:

A külkereskedelem hadigazdasági feladatai. — Lischka R.: A Živno-konzern csehesítő politikája. — (47. sz.). — Croon H.: Gazdaságpolitikai tapasztalatok Kelet-Afrikában. — Hillekamps C. H.: Argentína mezőgazdasági kivitele és az Egyesült Államok. — Pechartschek K.: Hadigazdasági kérdések Észtországban I. — (48. sz.). — Richarz H.: Árszilárdítás készletek útján? — Pechartschek K.: Hadigazdasági kérdések Észtországban II. — Nölting E.: A nagynémet reálhitel kiépítése. — Emmerich O.: A cement a kivitelben. — (50. sz.). — Goertz W.: Franciaország fémgazdasága hadipolitikai megvilágításban I. — (51. sz.). — Richarz H.: Búzádómping vagy szerződések? — Goertz W.: Franciaország fémgazdasága hadipolitikai megvilágításban II.

Közgazdasági Szemle (62. évf. 7—8. sz., Budapest 1938, m.). — Pongrácz K.: Tiszántúli terv. — Bikkal D.: A családi munkabér szer-

vezeti kérdései. — *Borbély M. és Reitzer B.*: Családi bér és családbiztosítás.

Magyar Szemle (33. kötet 4. [132.] sz., Budapest 1938, m.). — *Rónai A.*: A nemzetiségi kérdés nem-területi megoldásai. — *Székely L.*: Ipari teljesítőképesség és korszerű hadviselés. — *Vámos B.*: Telepítési kísérlet Angliában. — *Garzuly I.*: Geopolitika. — (34. köt. 1. [133.] sz.). — *Dömötör M.*: Idegenforgalmunk helyzete. — *Rónai A.*: A németek számszerű csökkenése Csonka-Magyarországon. — *Kerek M.*: A legújabb szociográfia.

Népegészségügy (19. évf. 15. sz., Budapest 1938, m.). — *Kiss I.*: A halvaszülettekre vonatkozó adatfelvétel megbízhatósága a székesfővárosban. — *Benyó E.*: A falusi egészségvédelmi munka és egyéb falusi problémák. — (16. sz.). — *Somogyi Zs.*: A nemibeteg gondozók működése az 1937. évben. — *Biró L.*: A csányosrói és zselyei egészségvédelmi körzetek egészségügyi viszonyai. — (17. sz.). — *Árokháty V.*: A syphilis és gonorrhoea mint népbetegség. — (18. sz.). — *Heinrich B.*: Módosításra szoruló az Anyakönyvi Utasítás 98. §-ának a halvaszületésekre vonatkozó része? — Vörheny elleni védőoltások csapadékos oltóanyaggal a tokaji járásban. — *Foltényi S.*: A folyadékfelvétel mennyiségének egészségügyi vonatkozásai a magyar aratómunkásoknál. — (19. sz.). — *Mészáros G.*: A vér jelentősége a népélemezésben. — *Zámbó E.*: Homoki népességünk biológiai értéksökkenése. — *Szabados S.*: A tanyai gazdasági cselédek közegészségügyi viszonyai.

Revue Internationale d'Agriculture (29. évf. 6. sz., Róma 1938, fr.). — *Emanuel A.*: Az Amerikai Egyesült Államok mezőgazdasági kivitelének jelenlegi fejlődése. — *Martinez de Bujanda E.*: A földbirtok Portugáliában. — *Desmiereanu V.*: A tojás-világkereskedelem fejlődése 1930–1938-ig. — *Moskovitz I.*: A juhtenyésztés és felhasználás irányai. — *Gasser E.*: A tejipar jelenlegi helyzete Izlandban.

Statistische Nachrichten (16. évf. 5. sz., Bécs 1938, ném.). — Az 1938 ápr. 10-i népszavazás Ausztriában, Ausztriának a Németbirodalommal való egyesítéséről. — (6-7. sz.). — Az osztrák tartományi statisztikai hivatal a nagynémet statisztika keretében. — A gyümölcsfa számlálás a Németbirodalomban 1938-ban. — Az új közigazgatási beosztás számokban. — Az osztrák főiskolák az 1937/38. év téli félévében. — A munkanélküliség csökkenése Ausztriában.

Weltwirtschaftliches Archiv (48. köt. 2. sz., Kiel-Jena 1938, ném.). — *Nogaro B.*: Az árszínvonalnak a pénzmennyiségtől való füg-

gősége. — *Welinder C.*: A költségvetési egyensúly és a konjunktúramozgás. — *Frangéš O.*: A jugoszláv gazdasági élet strukturális változásainak hajtóerői. — *Konno G.*: Japán ipari nyersanyagellátása. — *Ischboldin B.*: Szovjet-Ukrajna gazdasági és politikai problémái.

Wirtschaftsdienst (23. évf. 30. sz., Hamburg 1938, ném.). — *Krämer C.*: A kisebb iparállamok konjunktúra-helyzete. — *Krüger K.*: Szilézia: a híd délnyugat felé. — *Röhlk O.*: Skandinávia és az angol-amerikai kereskedelmi tárgyalások. — (31. sz.). — *Drews M.*: Fejlődik a német tengerhajózás. — *Flint R.*: Franciaország népességének előregedése. — *Ronart O.*: A belga Kongo. — (32. sz.). — *Flint R.*: Franciaország népességének előregedése. II. — *Seraphim P. H.*: Problémák a lengyel-litván gazdasági megegyezés körül. — (33. sz.). — *Huhle F.*: Iparosítás állami támogatással. — *Drews M.*: A tengerhajózás küzdelme a válsággal. — *Huhle F.*: Iparosítás állami támogatással. — (34. sz.). — *Schneider A.*: Dél-Amerika külkereskedelmének visszaesése krízis nélkül. — *Braun G.*: Kamerun, egy kolónia állapota és jövője. — *Timm E. E.*: Német gyarmati ültetvényes vállalkozások. — (35. sz.). — *Röhlk O.*: Cseh-Szlovákia és Nagy-Britannia. — *Krebs J.*: A világ kőszénbányászata 1938-ban. — *Schneider H.*: A skandináv vasipar. — (36. sz.). — *Krämer C.*: Az U. S. A. bankok új feladatok előtt. — (37. sz.). — *Huhle F.*: Hitelsegély mint a balkáni angol gazdasági befolyás eszköze. — *Fürbringer G.*: Palesztina — az angol Birodalom hatalmi kérdése. — Hatalmi krízis Algírban.

Wirtschaft und Statistik (18. évf. 14. sz., Berlin 1938, ném.). — A rádió elterjedtsége a Németbirodalomban. — A halkonzervipar 1937-ben. — A juhállomány 1938 júniusában. — A gabona-, malomtermék és takarmányárak az 1938/39. gazdasági évben. — Az ipari részvénytársaságok költségei és jövedelmezősége az 1932–1936. években. — A 10.000-nél nagyobb lélekszámú községek adósságai 1937 szeptember 30-án. — (15. sz.). — A birodalmi adók az 1937/38. számtartási évben. — A mezőgazdasági földhasználat 1938-ban. — A konzervipar 1937-ben. — A német tengerhajózás fizetési mérlege 1937-ben. — A válások 1937-ben. — (16. sz.). — Az elektromos energiaszolgáltatás 1937-ben. — Az üzemi tőkék egységértékei az 1935 jan. 1-i állapot szerint. — A munkások és alkalmazottak jövedelmének területi tagozódása 1937-ben. — A kiskereskedelem üzemi gazdasági felépítettsége. — A sportteljesítmény-jelvények és bizonyítványok adományozása 1937-ben.

K Ü L Ö N F É L E

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission Hongroise pour la Fixation des Valeurs de Statistique Commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

Negyedik, befejező közlemény. — *Communication finale, no 4.*

A Bizottság tárgyalásai az I., VII—IX. szakosztályok üléseivel zárultak. Ezeken az üléseken, amelyeken a Bizottság elnökségét *Farkas János* dr. miniszteri tanácsos, h. elnök képviselte, továbbra is az 1937. évi végleges egységértékek megállapítása folyt. Az előadó *vitéz Pap László* dr. miniszteri titkár, a Bizottság titkára volt.

Az I. szakosztálynak f. évi március hó 31-én tartott ülésén a megjelenésben akadályozott *Mutschenbacher Emil* dr. m. kir. kereskedelmi és gazdasági főtanácsos, szakosztályelnök helyett *Brauch Ferenc* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnökölt. Jelen voltak: *Benedek Sándor*, *Bokor Adorján*, *Bokor Ervin* kereskedelmi tanácsos, *Düsing Miksa* m. kir. gazdasági főtanácsos, *Elek István*, *Hegyesi József*, *Kienast Ferenc*, *Paluzsa László* dr. kereskedelmi tanácsos tagok, *Cseh Ödön*, *Konkoly Thege György* meghívott tagok, végül *Bacher Adolf*, *Csáky Ferenc* és *Pürner József* szakértők.

Farkas János dr. h. elnök mindenekelőtt meleg szavakkal köszöntötte az elnöklő *Brauch Ferencet* abból az alkalomból, hogy neki a Kormányzó Úr Öfömméltósága a m. kir. kereskedelmi főtanácsosi kitüntető címet adományozta. Majd *Benedek Sándor baromfi-, tojás- és vadkivitelünk* 1937. évi helyzetét a következőkben vázolta.

Baromfikivitelünk az adott helyzethez képest elég szép eredményt mutat fel, annak ellenére, hogy a volt Ausztria részére megállapított 500 vagónos kontingensünket nem tudtuk kihasználni, részint a budapesti piac nagy felvevőképesége, részint az alacsony osztrák piaci árak következtében.

Az exportkereskedelem azonban gondoskodott új piacokról, ahová, bár nagy áldozatok árán, mégis több, mint 1.000 q baromfit sikerült exportálnunk. Remélhetőleg a jövőben e mennyiséget még fokozni tudjuk, mert a már kiszállított kis mennyiség is közkedvelté tette a magyar baromfit az északi államokban.

Az Angliába irányuló kivitelt is sikerült növelni, részint, mert idei baromfitermésünk sokkal nagyobb volt, mint a tavalyi, részint pedig, mivel a földművelésügyi minisztérium megfelelő időben támogatta az exportot. Az angol piacon a magyar csirke, gyöngytyúk és pulyka nagyon kedvelt s így remény van rá, hogy abban az esetben, ha a belső organizáló kereskedelem továbbra is megtalálja a lebonyolítás helyes útját, akkor ezt az exportágunkat még növelni tudjuk.

Az Angliába irányuló kacsasexporttal kereskedelmünk már számtalanszor kísérletezett, azonban eddig még kellő eredményt felmutatni nem tudunk. A helyzet ugyanis az, hogy Angliában ú. n. sütnivaló kacsát keresnek, nálunk pedig a termelők főleg a hízott kacsra termelésére rendezkedtek be. Amennyiben ilyen sütnivaló kacsából megfelelő mennyiséget sikerülne termelni, úgy e cikkből is növelni tudnánk Anglia felé kivitelnket. Minden-

esetre örvendetes, hogy a statisztika szerint most már Magyarország az az állam, amely a legtöbb baromfit importálja Anglia részére. Ez a magyar áru kiváló minőségének köszönhető.

Németországi baromfikivitelünk kontingensek alapján történik. A német intézkedések szinte lehetetlenné teszik az export zavartalan lebonyolítását. Németország a multban egyik legnagyobb felvevő piacunk volt, úgyhogy a hűtőházzal rendelkező cégeket igen nagy veszély fenyegeti, ha a német export visszaesése folytán nem tudják a hűtőházat kihasználni. Igen fontos közgazdasági érdek lenne, ha a németekkel kedvező kereskedelmi megállapodást sikerülne létesíteni a baromflexport tekintetében.

A volt Ausztriába irányuló kivitelünk növelésére kevés kilátás volt. Az elmúlt évek eredményei szerint az osztrák baromflexport veszteséges és még így is a versenyt termelő államok, mint Románia, Jugoszlávia jóval olcsóbb áruval jelennek meg az osztrák piacon, mint mi. Sajnos, a magyar takarmány drága volta nem tette lehetővé azt, hogy Ausztria felé exportunkat növelhessük, bár a magyar baromfi minősége mindenütt közkedveltségnek örvend.

Igen fontos érdek fűződik ahhoz, hogy baromfikivitelünk megfelelően alátámasztassék, mert ennek a gazdasági ágának exportja ma már az évi 50 millió pengőt is meghaladja.

Tojásexportunkat igen megnehezítette az egész Európában kialakult önellátási rendszer. Ez a rendszer évről-évre jobban fejlődik és így a tojásexportot a legközelebbi szomszéd államban, pl. Ausztriában is, csak a legnagyobb nehézséggel tudtuk lebonyolítani.

Ausztria felé, ahová 500 vagónos (nettó 10 tonna vagón) kontingensünk volt, nem tudtuk kontingensünket kihasználni, részben a belső termelői árak magassága folytán, részben az osztrák bevételi vámok és illetékek magassága következtében. Nehezítette még az ausztriai tojáskivitelünket a budapesti piac nagy felvevőképesége és az agrárállamok versenye.

Hozzájárult még a tojásexport nehézkes lebonyolításához a kg-ra való vétel, mert ez a termelőknek egyelőre még problémákat okoz. Évek szükségesek ahhoz, míg ezt az új rendszert mind a termelők, mind a kereskedők megszokják. A kg-ra való vétel úgy a vidéki, mint a budapesti piacon éreztette hatását.

Németországi tojáskivitelünk szintén kontingens alapján bonyolódik le. Ezt a kontingenst a nagy felvevőképeség folytán le is tudjuk bonyolítani. Cseh viszonylatban ellenben a szállítás igen nehézkesen történik. Nagyon vontatott az Olaszországba irányuló export is, különösen az utóbbi években, mert a versenyző államok (Románia, Jugoszlávia) sokkal olcsóbbak, mint Magyarország.

Angliába szabad a szállítás, s itt az elmúlt évben tetemes mennyiségű konzerv- (ú. n. meszes) tojást és hűtőtojást sikerült elhelyezni. Remélhetőleg angliai tojásexportunkat az eljövendő időkben fokozni tudjuk, hacsak versenytársaink: Románia és Lengyelország olcsóbb áraikkal félre nem tolnak bennünket.

Tojástermelésünk egyik legfontosabb kívánalma az olcsó állati takarmányozás, mert az állati takarmány drága és annak a magyar kisgazdának és zselérnek, ki tojástermeléssel foglalkozik, nagy gondot okoz a takarmányozás. Olcsóbb takarmány mellett versenyképességünk is nagyobb lenne és akkor esetleg alkalom adódna tojáskivitelünk növelésére nemcsak a távoli államok, hanem szomszédaink felé is.

Az 1937. évi vadkivitelünk visszaesett. Ez részben a vadállomány csökkenésének, részben pedig a német megkötöttségnek tulajdonítható. A csökkenést nem tudta kiegyenlíteni az, hogy az elmúlt évben Hollandiában és Angliában kisebb mennyiségű szárnyasvadat sikerült elhelyezni, mert jelentősebb eredményt a nagy távolság miatt nem tudtunk elérni.

Vadkivitelünket csak a német piac jobb fellevevőképessége esetén tudnánk fokozni, valamint akkor, ha a németek a beviteli engedélyeket kellő időben és megfelelő ideig adnák ki. Ez esetben különösen lőtt nyúl kivitelünket lehetne megfelelően fokozni.

Szárnyasvadkivitelünk terén sem tudunk különösebb eredményeket elérni, mert az igen jó fellevevőképességű angol piacra az összes európai államok exportálnak foglyot és fácánt, s minthogy olcsóbbak, igen nagy konkurrenciát okoznak a magyar szárnyas vadnak. Jelenlegi szárnyasvadkivitelünket is csak annak köszönhetjük, hogy az Angliába irányuló kivitelt a földművelésügyi kormány támogatja. Sajnos, azonban a kivitelt terhelő magas fuvardíjak és egyéb költségek miatt alig van remény arra, hogy szárnyasvad-exportunkat a közeljövőben növelhessük.

Majd *Paluzsa László dr.* ismertette *halexportunkat*:

Halexportunk mind mennyiségileg, mind értékben tovább esett. Az 1936-ban kivitt 10.253 q édesvízi hallal szemben 1937-ben csak 9.421 q-t szállítottunk ki. Amellett az árak exportviszonylatban is csökkentek, s 120—130.000 pengőre becsülhető az az összeg, amennyivel kevesebbet kaptunk az 1937-ben külföldre szállított halakért, mint 1936-ban.

Országoként a kivitel a következőképpen oszlott meg:

Ausztriába 1936-ban 2.801 q édesvízi halat vittünk ki, ezzel szemben 1937-ben a kivitel 3.257 q-ra emelkedett. Ez a kiviteli emelkedés tenyészanyag kiszállításából keletkezett, amely előreláthatólag a következő évben majd érezteti hátrányos voltát.

Cseh-Szlovákiába 80 q-val több édesvízi halat lehetett szállítani, jobb áron, mint az előző évben.

Németországba irányuló exportunk 1937-ben 2.000 q-val csökkent. Ennek oka az a körülmény, hogy a németek pótkontingens engedélyezésétől teljesen elzárkóztak. Sajnos, a Németországban kialakult termelői egységárat sem engedték teljes egészében Magyarországra átutalni, úgyhogy a mi exportunk vámmal terhelten is olcsóbban jutott a német kereskedő kezébe, mint ahogy a belföldi halakat vásárolták.

Magyar vállalat németországi eladási hálózata bonyolította le az export legnagyobb részét, ennek

következtében a Németországban elért magasabb árat a magyar közgazdaság részben élvezte.

Lengyelországi exportunk 1937-ben némi emelkedést mutat, de a kivitel évek óta annyira összezugorodott, hogy az ott működő magyar vállalatot fenntartani nem lehetett és így 1937 őszén likvidált. Így nem várható, hogy Lengyelország felé édesvízi halaink exportja valaha is emelkedni fog. Lengyelországot, mint halpiacot elveszítettük. Pedig nemzetgazdasági szempontból e veszteség érzékeny kárt okoz, mert a múltban 8—9 ezer q pontyot tudtunk Lengyelországba exportálni.

Svájci és olasz viszonylatban a mennyiség nem változott. Az érték az olasz vámemelés következtében lényegesen csökkent. Ha a magyar kormány nem sikerül Olaszországban vámkedvezményt elérnie, úgy olasz compóexportunk megszűnik.

Angliai exportunk mennyiségileg nem változott lényegesen, értékben azonban jóval csökkent. Ennek oka a francia hal konkurrenciája, mert emiatt exportunk még a lekötött áron is nehezen volt lebonyolítható.

Újabb piac is jelentkezett az édesvízi halra: Palesztina, ahová exportunk 115 q-ról 728 q-ra emelkedett. Ez az exportunk is csak kedvezmények juttatása által tartható fenn.

Sajnos, évről-évre mindinkább kiszorulunk a külföldi piacokról és mind nagyobb mennyiségű halat kell belföldön értékesíteni. A német-osztrák egyesülés is hátrányos lehet exportunkra, ha a németek, bárha az egész osztrák kontingenst meg is adják, a magasabb németországi vámokat léptetik életbe.

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy míg 1929-ben édesvízi halkivitelünk 18.039 q-t tett 3·6 millió pengő értékben és 1930-ban 20.258 q édesvízi halat exportáltunk 3·3 millió pengő értékben, addig 1937-ben a 9.421 q-s édesvízi halexportunk mindössze 830 ezer pengőt reprezentál. Ezek az adatok a magyar haltermelés súlyos helyzetét mindennél jobban érzékeltetik.

Végül *Bokor Adorján* beszámolója következett *szalámparunk* helyzetéről:

Úgy a termelésben, mint ezzel összefüggően az export és belső fogyasztás terén is erős visszaesés jellemzi a magyar szalámpipar elmúlt esztendejét. Az a törekvés, amely a mezőgazdasági termékek árának emelését tűzte ki célul, az elmúlt esztendőben a magyar sertéshúsárak kialakulása tekintetében teljes eredményt ért el. Élő és hasított sertéseket, sertéstermékeket olyan nagy mennyiségekben adtunk el Németországnak, Cseh-Szlovákiának és Ausztriának, valamint Olaszországnak, hogy a belföldön áruhiány keletkezett. Az élősertés, továbbá a hús-, zsír- és szalonnaárak pedig annyira függetleníteni tudták magukat a világparitási ártól, hogy a magyarországi sertés- és sertéstermékárak időközönként 100%-kal voltak drágábbak a szomszédos Jugoszláviában és Romániában érvényben volt piaci áraknál. Már 1936 őszén, az új gyártási idény kezdetén, 1 pengő 20 fillért kellett a magyar gyáraknak a sertéshús kilogrammjáért budapesti paritásban fizetni. Az ár fokozatosan és állandóan emelkedett és 1937 tavaszán 1 pengő 50 fillérrel érte el a legmagasabb árszintet. Ugyanebben az időszakban Romániában és Jugoszláviában 70 fillér volt a legalacsonyabb és 90 fillér a legmagasabb sertéshús ár. Drágítólag hatott a termelésre a minimális munkabérek bevezetése következtében beállott béremelés, továbbá

egyes segédanyagok (bél, fűszer és a füstöléshez használt tüzelőfa) beszerzési árának emelkedése.

A nyers- és segédanyagok drágulása folytán a szalámi eladási ára is jelentősen emelkedett. Bár a gyárak az eladási árak megállapításánál számoltak, a fogyasztóközönség meggyengült felvevőképességével, a belföldi fogyasztás erősen vontatott volt és a gyártott készletek a szokottnál 2—3 hónappal későbbben fogytak el.

Ennél is komolyabb nehézségeket jelentett a külföld számára gyártott áru elhelyezése. Míg 1936-ban a vámkülföldön 7.273 q szalámit adtunk el, addig 1937-ben csak 5.110 q volt elhelyezhető.

A legnagyobb kiesés természetesen Ausztriában mutatkozott, ahova 1936-ban még 4.534 q szalámit exportáltunk, 1937-ben pedig már csak 3.320 q-t. Az osztrák piac már évek óta súlyos problémája volt a magyar szalámiiparnak. Ausztriában ugyanis, amely pedig a nehéz, szalámigyártásra alkalmas sertéshúst kizárólag import útján szerezte be, kedvezőbb körülmények között olcsóbban volt gyártható a magyar szalámi, mint a termelő agrár Magyarországon. Az osztrák gyárosnak módjában állott Jugoszláviában és Romániában 70—90 filléres húst vásárolni, ami elvámolva és gyárba szállítva 1.10—1.30 schillinges árnak felelt meg. Ezzel szemben a magyar gyáros 1.20—1.50 pengős húst dolgozott fel magyar telepén és ezután a sokkal drágább húsból készült szalámi után még 2.40 schilling vámot, forgalmi adót, egyéb illetéket és költségeket fizetett, holott ezeket a terheket az osztrák gyárak a fent kikalkulált húsárban már lerótták. E nagy termelési előnyt az osztrák gyárak teljesen ki is használták és míg az ő számukra megmaradt a méltányos gyártási haszon, a magyar gyáraktól a csökkent export fenntartása is rendkívüli áldozatokat követelt.

A Cseh-Szlovákiába irányuló export az 1936. évi 941 q-ról 754 q-ra esett vissza, ugyancsak a cseh gyárak kedvezőbb termelési lehetőségének következményeképpen. Olaszországi, lengyelországi és az Amerikai Egyesült Államokba irányuló exportunk nagyjában változatlan volt. Lényegesebb kiesést még csak Svájc mutatott fel, ahova 1936-ban 763 q, 1937-ben pedig csak 55 q szalámit exportáltunk. E nagy visszaesés annál sajnálatosabb, mert 1936-ban kormány és ipar egyaránt nagy áldozatot hozott a svájci piac megszerzése érdekében. Az eredmény azon múlt, hogy Svájccal nem sikerült olyan állategészségügyi egyezményt kötni, amely a szalámi korlátlan bevitelét lehetővé tette volna. Az ipar egyéb kisebb jelentőségű exportrelációi lényegesebb eltérések nélkül voltak fenntarthatók.

A súlyos bel- és külföldi értékesítési viszonyok folytán az 1936/37. idényben gyártott szalámimennyiség eladása áttolódott az 1938. év első hónapjáig, lényegesen akadályozva a már piacon lévő új, 1937/38. idénybeli áru elhelyezését.

Ezután a szakosztály áttért az élőállatok és állati eredetű termékek egységértékének megállapítására.

A IX. szakosztály ülése április hó 5-én folyt le a megjelenésben akadályozott Bun József m. kir. kincstári főtanácsos, szakosztályelnök helyett Horváth Jenő kereskedelmi tanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: Baeder Hermann, Betegh Péter dr., Dukas József, Helvey Elek, Istók Sándor, Kádár Gyula, Kray Gyula és Kun Attila keres-

kedelmi tanácsos, Plan Frigyes m. kir. kormányfőtanácsos, valamint Wack Géza kereskedelmi tanácsos tagok, továbbá Felber Géza, Lányi Lajos dr. és Leiner Ferenc szakértők.

Az ülésen elsőnek Plan Frigyes vázolta a *ke-ményítőipar* helyzetét:

A búza- és tengerikeményítőt gyártó ipar helyzete 1937-ben is fokozatosan tovább romlott. Gyáraink azelőtt a monarchia teljes szükségletét kielégítették, s amellet óriási exportot láttak el, míg ma csak 15—20%-os kapacitással dolgozhatnak. Az export az elmúlt évben erősen csökkent, egyrészt azért, mert a siker a világpiacon elhelyezhetetlen, másrészt pedig az exportterületek további elzárkózása lehetetlenné tette az exportot. Ez a helyzet a folyó évben aligha javul, mert a volt osztrák területre irányuló exportot a csatlakozás után aligha lehet fenntartani.

A burgonyakeményítőipar kizárólag belföldre dolgozott, miután az export a belföldi magas burgonyaárak folytán lehetetlen. A gyárak kapacitásuknak csak kb. 20—22%-át tudták kihasználni, mert a belföldi fogyasztás is csökkent azáltal, hogy a textiliparban a műselyemfeldolgozás erősen tért hódít.

Helvey Elek a *festék- és kátrányipar* helyzetéről a következő ismertetést adta:

A festékipar az általános helyzetnek megfelelően nagyobb forgalmat ért el, az előző évi áron. Rentabilitása tehát csökkent, mert a nyersanyagok (pl. anilin-festékek, nátriumbikromát, fémsók) árai, valamint az általános rezsi-költségek emelkedtek. Az év második felében a forgalom némileg visszaesett, ami az építési tevékenység közismert csökkenésével volt összefüggésben. Egyes mesterséges vasoxidfestékek belföldi előállítására következtében e cikkek importja megszűnt. Még mindig tapasztalható azonban különböző, belföldön is gyártott vegyi festékek behozatala, mint pl. a 414 J, vtsz. alá tartozó kék vasciánfestékeknel.

A kátrányipari áralakulásban tovább tartott az a folyamat, amely szerint a kátrányolajat emelkedő árak mellett lehetett elhelyezni, míg a kátránydesztilláció másik főterméke, a szurok, csak önköltségi ár alatt talált vevőre. E különös jelenségnek az a magyarázata, hogy külföldön, ahonnan az áralakulás kiindul, a kátrányolajat nemcsak telítési célokra használják, mint nálunk, hanem motorhajtási és tüzelési célokra is, ennek következtében a behozatali nehézségekkel küzdő államok a kereskedelmi kalkuláció szempontjának teljes mellőzésével termelik a kátrányolajat. A szurok tudvalévően a kátrányolajjal egyidejűleg keletkezik, ennek azonban a brikettezésen és elektródakokszgyártáson kívül eddig még nem sikerült jelentős felhasználási területet találni. Minthogy pedig a szurok tárolása nehézségekkel jár, e cikket úgyszólván a fuvardíjak megtérítése ellenében árulják a külföldi termelők. A kátrányipar egyéb produktumainál (mint benzol, toluol, xylol, stb.) az árak kb. az előző évek árnívóján mozogtak inkább emelkedő tendencia mellett.

A belföldi kátrányiparban a kőszénkátrány terén állandóan nyersanyaghiány mutatkozott, míg a barnaszénkátrány volumene egyes szénbányák üzemeltetése következtében emelkedett. Meg kell emlékezni arról is, hogy a benzínnek barnaszénkátrányolajból való előállítása kisebb mértékben az üzemi megvalósítás stádiumába került.

Ezután a szakosztály a keményítő, pirotechnikai cikkek, festékek, illóolajok, gyanták, gyógynövények, szén- és falepárlási termékek, stb. egységértékeit állapította meg.

A VIII. szakosztály április 7-én tartotta ülését Ferentzy József dr. m. kir. kereskedelmi főtanácsos, szakosztályelnök elnöklése alatt. Az ülésen megjelentek: *Bien* Ernő m. kir. kormányfőtanácsos, *Fillinger* Dezső, *Horváth* Jenő, *Noseda* Kálmán dr., *Pserhofer* Arnold, *Róbert* Rudolf, *Strauber* Lajos és *Szirmai* József kereskedelmi tanácsos, *Szirmai* Oszkár és *Vajda* Árpád m. kir. kormányfőtanácsos, továbbá *Vilim* Zoltán dr. és *Wettstein* Miklós dr. kereskedelmi tanácsos tagok, valamint *Bleyer* Jenő, *Ernusz* Lajos dr., *Hegedüs* Izso, *Lovass* János és *Szirmai* Olivér szakértők.

Strauber Lajos beszámolója a *faggyú*, *csont- és halzsír*, *gyanta* és *terpentin* piaci helyzetéről így hangzott:

1937 elején még az 1936. évben kifejlődött konjunktúra nyomai voltak észlelhetők, később azonban a gazdasági helyzet alakulása azóta szakadatlanul lefelé irányuló vonalat mutat.

A kemény zsírok ára a világpiacon lanyhuló volt, a vámvédelem és a behozatali engedélyhez való kötés azonban nálunk mind a technikai, mind az élvezeti célokra szolgáló faggyú árát nagyjában egy nívón tartotta. Az árak 110—122 pengő között mozogtak, úgy, hogy az árhullámozás az év folyamán még 10%-ot sem tett ki.

A húsfogyasztás hazánkban általában csökkent s ennek folyományaképpen a *faggyútermelés* is lényegesen redukálódott, úgy, hogy gyakran nem tudta a keresletet kielégíteni. Miután pedig nemesdeviza e cikk importjához nem állott rendelkezésre, a hiányzó mennyiséget a szomszédos Ausztriából — főleg a nagy vágóhídi forgalommal rendelkező Bécsből — hoztuk be. Az osztrák faggyúimport körülbelül 40 és fél vagónt tett ki.

Az év második felében már csak pipereszappangyarak kaptak behozatali engedélyt. Elsőrendű minőségek jöttek be, amelyeket még denaturálni is kellett, nehogy visszaélések történhesse-

A Németországba irányuló étkezési faggyú-kiviteli a múlt évben a fentebb vázolt körülmények következtében megszűnt.

A belföldi *csontzsír* termelése szintén nem fedezi a szükségletet. Bőrenyvgyaráink a termelt zsírt változatlanul hozzák forgalomba, míg a csontfeldolgozó gyárak útján nyert benzincsontzsírt finomítják, fehéritik és a szappangyarak részére faggyú és keményített zsír pótlására szállítják. A sztearingyarak szükségletére azonban már nem jut csontzsír és így, mint az előző években, most is külföldi importra szorulunk. Jórészt még Ausztriából hoztuk be ezt a cikket, mintegy 120 vagónnal, a jövőben azonban az osztrák áru bizonyára Németország felé gravitál majd és pótlásáról gondoskodnunk kell. Csehország mintegy 57, Svájc pedig egészben véve 4 vagónnal szerepel az importlistán.

Az év folyamán a *halzsírok* ára is a többi nyersanyag árhullámozását követte. Míg az év elején japán vagy délisarkvidéki 0/I. bálnazsír tonnáként, *cif* Hamburg még 24 fonttal jegyezték, addig az árak az év végén már 19¼ fontra morzsolódtak le.

A szardínia-halzsír ára (akár japán, akár por-

tugál származású volt) 20¾ fontról 15 fontig csökkent.

A bálnazsír importja az ősz végén megszűnt, miután a hazai napraforgóolajtermelés fokozása érdekében behozatali tilalmat rendeltek el és keményítésre csupán hazai napraforgóolaj volt használható.

Hasonló okok szorították meg a szardínia-halzsír importját is. Ennek tekintélyes részét magas jódszáma, illetve száradoképessége folytán a kencegyárak dolgozták fel, amelyek most több len- és napraforgóolajat igényelnek. A halzsír importját most már úgyszólván csak a jutagyarak és a bőrgyarak részére engedélyezik.

E körülmények között is a múlt évben még 413 vagón jött be. Ebből német származásúnak 78 vagón volt feltüntetve, ami részben kliringelt áru lehet. Portugália 20, Hollandia 39, Dánia 12, Norvégia 121 és egyéb tengerentúli államok 36 vagónnal szerepeltek az importlistán.

A fegyverkezési lázzal kapcsolatban a *gyanta* a legnagyobb emelkedési karriert érte el, amihez az is hozzájárult, hogy az egyrészt meglehetősen jelentékeny spanyol termelés elmaradt a világpiacról, másrészt pedig az amerikai farmereknek adott előlegek következtében a gyantatermelők nem kényszerültek az eladásra és így kihasználhatták a konjunktúrát. Ennek bűjtje azonban még az elmúlt évben bekövetkezett és az árak olyan tempóban zuhantak az év végéig, amilyenre kevés példát találunk. Az amerikai F/G/H gyanta ára az 1937. év kezdetén 5.70 dollár volt, *cif* Hamburg, míg decemberben 3.35 \$. A Spanyolországban rekedt mennyiségek piacra kerültek, az előlegadás a farmerek részére megszűnt s az áresésnek mi sem állott útjában. Franciaországban is a „WW” gyanta (ab Landes feladó állomás) 229 frankról 177-re, az 5/A gyanta pedig 263-ról 201-re csökkent, pedig ezekben az árakban már a frank leértékelése is kifejezésre jutott.

A magyar gyantaimport 1937-ben 357 vagónt tett, amiből Németországon keresztül mintegy 28 vagón úgynevezett Franco-gyanta jött be, mikor a fehérek bevonultak a baszk vidékre. Még a múlt évben behozott további mennyiségeket, úgylátszik, már a folyó évre vámkezelték, mert a hírek szerint 50—60 vagónnyi spanyol árut irányítottak hozzánk, ami katasztrofális nyomást gyakorolt az árakra. Franciaországból 84, Görögországból 116, Amerikából 96 és Mexikóból 24 vagón gyantát hoztunk be. Legkevesebbé estek az árak Görögországban. Az esés tempója itt azért volt kisebb, mert a görög termelés jórészt márkáért, illetve líráért jóeleve elhozták Németországba és Olaszországba.

A *terpentin*árak ugyancsak csökkentek. A nyers és finomított terpentin, valamint a balzsamterpentin importja összesen 105 vagónt tett, amiből Görögország 12 vagónnal, Németország mintegy 8 vagónnal (kámfortalanított terpentin), Lengyelország 31 vagónnal (nyers terpentin) és az Egyesült Államok 18 vagónnal (balzsamterpentin) részesedtek.

Majd *Róbert* Rudolf ismertette a *növényi olajok* piacának alakulását:

Lenolajból a belfogyasztás az előző évi 2.200 tonnával szemben a jelentős évben kb. 10%-kal hanyatlott, vagyis csak 2.000 tonnát tett. A behozatal a viaszkosvászón- és bitumenes tetővászongyarak részére kedvezményes vámtétel mellett 177 tonnát ért el. Lenmagtermelést kereken 9.000 hol-

don folytattak, az átlagtermés kat. holdanként csak 4 q volt, vagyis az össztermelés a 4.000 tonnát sem érte el, holott a hazai lenolajszükséglet fedezésére 6—7.000 tonnára van szükség. Az év vége felé mind a kormányzatnak, mind az iparnak gondot okozott a hiányzó nyersanyag beszerzése, amelyet végül külföldön lenmag alakjában kellett beszerezni. A szerződéses lenmagárak 33—34 pengő között mozogtak, a lenolaj nagybani ára 114 pengőt tett, míg a lenolajkence ára 129—132 pengő között mozgott.

A hazai napraforgómagtermelés az előző évi 20.000 tonnával szemben 25.000 tonnára emelkedett. Az 1937. év közepe táján az ipar és a kormányzat között megállapodás jött létre. Eszerint az ipar kötelezte magát, hogy az egész termést előre megállapított 21 pengős átlagárban (helyt Budapest, Rákospalota) átveszi. Ennek az intézkedésnek köszönhető a termésmennyiség emelkedése. A továbbiak folyamán a kormányzat megszüntette a napraforgómag- és olaj kivitelét, ami az előző években magra átszámítva, kereken 10.000 tonnát tett ki, hogy az egész termés hazai célokra álljon rendelkezésre. Elrendelte továbbá a kormány a halzsír behozatalának megszüntetését, úgyhogy 1938-ban halzsír már nem fog bejönni és az ipar a keményített olaj-szükségletét teljesen napraforgóolajjal fedezi. Miután a termés csak 1937 őszén lett betakarítva, a jelentés évében még 4.134 tonna halzsír került importra, amelyből kb. 3.500 tonna szappanipari célokra lett felhasználva. Az ú. n. „napraforgómag-konstrukció” jelentékeny lépést jelent, mert az ipart nyersanyag szempontjából a külföldtől függetleníti és az ország devíza-mérlegét kb. 70.000 fonttal javítja.

A kókuszolajfogyasztás pontosan ugyanannyit tett, mint egy évvel ezelőtt, vagyis 7.400 tonna koprárt hoztunk be, s ebből kereken 4.600 tonna termeltetett. A kókuszolajárak az év folyamán hanyatló tendenciát mutattak. Tavasszal 116 P volt az ára, ami az év végéig 93 P-re morzsolódott le q-kint, helyt Budapest.

A hazai repcetermés az előző évi 8.000 tonnával szemben 4.500 tonnára hanyatlott. Kivitelre kereken 1.600 tonna került főként kompenzáció, kistrészen nemes devíza ellenében. A belföldi feldolgozás 2.800 tonnát tett az előző évi 3.500 tonnával szemben. Repceolaj-exportra sajnos, nem került a sor. A repcemagárak 30—32 P, a repceolajárak 110—120 P között mozogtak.

A tavalyi jelentésben még szó volt arról, hogy az ipar közgazdasági szempontból, vagyis nyersanyagszükségletének a külföldtől való függősége miatt kedvezőtlen körülmények között működik. Ezt az állapotot az említett napraforgómag-konstrukció egy csapásra megszüntette, úgyhogy a nélkülözhetetlen koprabehozataltól eltekintve, iparunk nyersanyaggazdálkodása önellátónak mondható.

Végül Szirmai Oszkár szólott röviden az ásványolaj-piac helyzetéről:

A hazai petróleumiparban lényeges változások nem történtek. Ennek az iparnak a jövedelmezősége nem javult, minthogy a világpiaci ugrásszerű áremelkedések itthon nem jutottak érvényre. Az Árvizsgáló Bizottság ugyanis nem engedte meg, hogy az áremelés oly arányban hajtassék végre, mint ahogy a külföldi nyersolaj megdrágult.

Késztermékeink fogyasztása emelkedett, még pedig a benzin 9½%-kal, a petróleum 2%-kal, a

gázolaj 13%-kal és a kenőolaj 10%-kal. Az 56.000 tonnás évi benzinfogyasztás aránylag még mindig csekélyebb, mint a többi európai államok fogyasztása.

Nyersolajellátásunk időnként megakadt a román állammal sokáig eredménytelenül folytatott tárgyalások során, amelyek csak a múlt év júniusában fejeződtek be. Nagyjelentőségű a magyarországi zalamenti olajfűrés, amelynek eredményét a hazai ipar reménnyel várja.

Ezután szakosztály áttért a növényi- és állati zsírok, olajok, valamint az ásványolajok egységértékének megállapítására.

A VII. szakosztály április 9-iki ülése Szávost Zoltán m. kir. kereskedelmi főtanácsos, szakosztályelnök vezetése mellett folyt le. Jelen voltak: Dáni Nándor m. kir. kereskedelmi főtanácsos, Deutsch Sándor, Dukas József, Fürst Márton, Müller József és Pserhofer Arnold kereskedelmi tanácsos, Reichart Emil és Schön Győző m. kir. kormányfőtanácsos tagok, továbbá Dallos Rezső, Lindner Dániel, Somogyi Imre és Szegő Béla szakértők.

A szakosztály körébe tartozó áruk termelési, forgalmi és árviszonyairól Müller József számolt be:

A szakosztályhoz tartozó vegyészeti iparágak helyzetére kedvező befolyással volt, hogy 1937-ben az agrárlakosság fogyasztási kapacitása határozottan emelkedett, s emellett — bár kisebb mértékben — az ipar fogyasztása is nőtt.

Kénsavtermelő üzeink, amelyek foglalkoztatása szorosan összefügg szuperfoszfát-termelésünk mértékével, a lefolyt évben csak 50% erejéig nyertek kihasználást, míg az előző évben 57% erejéig, úgyhogy némi csökkenésről kell beszámolnunk.

A kénsav eladási ára változatlan maradt.

A szuperfoszfát-fogyasztás a gabonaárak további emelkedése, valamint a kifejtett széleskörű propaganda következtében az előző évihez képest kb. 20%-kal emelkedett.

A szuperfoszfát ára a vízben oldható foszfor-sav kg %-aként 1937-ben 1 (egy) fillérrel magasabb volt az előző évihez képest.

Rézgálic-iparunk főleg a gyümölcstermelés nagymértékű fellendülése következtében jobban volt foglalkoztatva. A rézgálicfogyasztás emelkedése az előző évihez képest körülbelül 10%-ra becsülhető.

A rézgálic árát a rézárok változása következtében a földművelésügyi minisztériummal egyetértőleg mm-ként 90 fillérrel, tehát nem egészen 2%-kal kellett emelni.

A sósavfogyasztás a textil-, bőr- és zománcipar nagyobb szükséglete folytán, valamint egy derítőföld gyár üzembehelyezése következtében lényegesen nagyobb volt, ami sósavgyáraink kapacitásának jobb kihasználását tette lehetővé. Minthogy 1937 májusában új, elektrolitikus marónátron- és sósavgyár helyezettett üzembe, ezzel sósavtermelési kapacitásunkat lényegesen növeltük.

A szulfát-, kristályos glaubersó- és kristályos keserűsó-üzemek termelése az előző évihez képest alig emelkedett, aminek elsősorban a németországi kontingensekkel összefüggő behozatal az oka.

A megindult marónátronlúg-termelés, bár még csak csonka éven át folyt, máris lényegesen csökkentette a külföldi áruk behozatalt.

Az év elején egy hydroszulfít-gyár is üzembe helyezettett. Úgy a hydroszulfittermelés, mint a

textiliparban felhasználásra kerülő egyéb segédanyagok gyártása eléggé kedvező ütemű volt.

Megjegyzendő, hogy a nyersanyagok beszerzése körül nehézségek nem merültek fel, miután a Magyar Nemzeti Bank gyors devízakiutalásai az eddigi helyzeten lényegesen javítottak.

Az eladási árak a belföldi piacon a rézgálic és a szuperfoszfát árának fentebb említett csekély

emelésén kívül még az enyvénél változtak, amennyiben a nyersanyag áremelkedése következtében az enyvárak 1937 tavaszán emelkedtek, azóta azonban változatlanok. Az eladási árak egyébként változatlanok voltak.

Ezután a savak, alkáliák, sók, enyvek, finomított vegyi készítmények egységértékei állapították meg.

Összefoglaló helyzetjelentés. *Résumé de la situation en Hongrie.*

1938. augusztus. — Août 1938.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres relatifs au mois d'août 1938:

Par rapport au même mois de l'année précédente, le nombre et la proportion des nouveaux mariages (5.125, 6·7 pour 1.000 habitants) ont légèrement baissé. Le nombre des naissances vivantes (14.901, soit 19·4‰) a aussi diminué, mais celui des décès (10.802, soit 14·1‰) s'est un peu élevé. De sorte que l'accroissement naturel (4.099, 5·3‰) a été inférieur à celui du mois d'août précédent.

Le chômage, après avoir fort augmenté ces derniers mois, a décliné. Selon les relevés des syndicats ouvriers, il y avait à la fin d'août 16.649 sans-travail, soit 3.690 (—18·1%) de moins qu'en juillet. Toutefois, le nombre des chômeurs dépassait de 3.222 (+24%) celui du mois d'août précédent.

La production de charbon a été relativement considérable. Comparativement au mois d'août de l'année dernière, la production de houille a monté de 3·4%, et celle de lignite, représentant plus de 6·2 millions de q, de 2·1%.

La production de fer a baissé, surtout pour la fonte à affiner. On a produit 232 mille q de minerai de fer, soit 10·3% de moins qu'en juillet, et à peu près autant qu'au mois d'août précédent. La production de la fonte à affiner, représentant 292 mille q, a baissé de 3% par rapport au mois d'août de l'année dernière.

A Budapest, la production d'énergie électrique, atteignant son maximum pour les 10 dernières années, a été de 28 millions de kWh, dépassant de 1 million de kWh celle du mois d'août de l'année dernière.

Les importations ont représenté 32 millions de pengős; les exportations, 46·8 millions. La balance commerciale s'est soldée par un excédent

de 14·8 millions. Par rapport au mois d'août de l'année précédente, la valeur des importations a diminué de 22% et celle des exportations, seulement de 4%. Ainsi donc, l'excédent de la balance a été le double de celui de l'année dernière.

Ce qui a été le plus important, en août aussi, pour le résultat de l'importation, c'est que nos industries ont acheté bien moins de grandes matières de base qu'à la même époque de l'année dernière. L'industrie textile a réduit ses achats de coton brut, fils de soie artificielle, fibres brutes, jute brut, laine cardée. Il en a été de même dans l'industrie lourde quant à la fonte brute, à la ferraille, aux métaux bruts; il paraît que seule la production des hauts fourneaux a grandi, les importations de minerai de fer et de coke ayant augmenté. L'importation a également diminué pour les peaux brutes, la pâte à papier, le caoutchouc brut, les bois bruts et ouvrés.

Pour l'exportation, la bonne récolte de froment eut un résultat bien favorable. Pour le froment, lequel est l'article d'exportation le plus important de notre agriculture, nos exportations, représentant 5.717 wagons contre 2.418 à la même époque de l'année dernière, ont rapporté 8·3 millions de pengős, soit 4·6 millions de plus qu'au mois d'août précédent. Pour les produits de l'élevage, les ventes ont en général diminué. Il en a été de même pour les produits industriels, surtout pour ceux de l'industrie agricole (sucre, farine, malt), où les exportations ont diminué de 1·8 million de pengős.

Le trafic ferroviaire, augmentant pour des causes saisonnières, a été supérieur à la moyenne. La quantité des marchandises transportées (1·8 million de q) a dépassé de 24·5% celle de juillet et de 2·8% celle d'août précédent. L'augmentation a été peu considérable par rapport à l'année der-

textiliparban felhasználásra kerülő egyéb segédanyagok gyártása eléggé kedvező ütemű volt.

Megjegyzendő, hogy a nyersanyagok beszerzése körül nehézségek nem merültek fel, miután a Magyar Nemzeti Bank gyors devízakiutalásai az eddigi helyzeten lényegesen javítottak.

Az eladási árak a belföldi piacon a rézgálic és a szuperfoszfát árának fentebb említett csekély

emelésén kívül még az enyvénél változtak, amennyiben a nyersanyag áremelkedése következtében az enyvárak 1937 tavaszán emelkedtek, azóta azonban változatlanok. Az eladási árak egyébként változatlanok voltak.

Ezután a savak, alkáliák, sók, enyvek, finomított vegyi készítmények egységértékei állapítottak meg.

Összefoglaló helyzetjelentés. *Résumé de la situation en Hongrie.*

1938. augusztus. — Août 1938.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres relatifs au mois d'août 1938:

Par rapport au même mois de l'année précédente, le nombre et la proportion des nouveaux mariages (5.125, 6·7 pour 1.000 habitants) ont légèrement baissé. Le nombre des naissances vivantes (14.901, soit 19·4‰) a aussi diminué, mais celui des décès (10.802, soit 14·1‰) s'est un peu élevé. De sorte que l'accroissement naturel (4.099, 5·3‰) a été inférieur à celui du mois d'août précédent.

Le chômage, après avoir fort augmenté ces derniers mois, a déchu. Selon les relevés des syndicats ouvriers, il y avait à la fin d'août 16.649 sans-travail, soit 3.690 (—18·1%) de moins qu'en juillet. Toutefois, le nombre des chômeurs dépassait de 3.222 (+24%) celui du mois d'août précédent.

La production de charbon a été relativement considérable. Comparativement au mois d'août de l'année dernière, la production de houille a monté de 3·4%, et celle de lignite, représentant plus de 6·2 millions de q, de 2·1%.

La production de fer a baissé, surtout pour la fonte à affiner. On a produit 232 mille q de minerai de fer, soit 10·3% de moins qu'en juillet, et à peu près autant qu'au mois d'août précédent. La production de la fonte à affiner, représentant 292 mille q, a baissé de 3% par rapport au mois d'août de l'année dernière.

A Budapest, la production d'énergie électrique, atteignant son maximum pour les 10 dernières années, a été de 28 millions de kWh, dépassant de 1 million de kWh celle du mois d'août de l'année dernière.

Les importations ont représenté 32 millions de pengős; les exportations, 46·8 millions. La balance commerciale s'est soldée par un excédent

de 14·8 millions. Par rapport au mois d'août de l'année précédente, la valeur des importations a diminué de 22% et celle des exportations, seulement de 4%. Ainsi donc, l'excédent de la balance a été le double de celui de l'année dernière.

Ce qui a été le plus important, en août aussi, pour le résultat de l'importation, c'est que nos industries ont acheté bien moins de grandes matières de base qu'à la même époque de l'année dernière. L'industrie textile a réduit ses achats de coton brut, fils de soie artificielle, fibres brutes, jute brut, laine cardée. Il en a été de même dans l'industrie lourde quant à la fonte brute, à la ferraille, aux métaux bruts; il paraît que seule la production des hauts fourneaux a grandi, les importations de minerai de fer et de coke ayant augmenté. L'importation a également diminué pour les peaux brutes, la pâte à papier, le caoutchouc brut, les bois bruts et ouvrés.

Pour l'exportation, la bonne récolte de froment eut un résultat bien favorable. Pour le froment, lequel est l'article d'exportation le plus important de notre agriculture, nos exportations, représentant 5.717 wagons contre 2.418 à la même époque de l'année dernière, ont rapporté 8·3 millions de pengős, soit 4·6 millions de plus qu'au mois d'août précédent. Pour les produits de l'élevage, les ventes ont en général diminué. Il en a été de même pour les produits industriels, surtout pour ceux de l'industrie agricole (sucre, farine, malt), où les exportations ont diminué de 1·8 million de pengős.

Le trafic ferroviaire, augmentant pour des causes saisonnières, a été supérieur à la moyenne. La quantité des marchandises transportées (1·8 million de q) a dépassé de 24·5% celle de juillet et de 2·8% celle d'août précédent. L'augmentation a été peu considérable par rapport à l'année der-

nière, parce que l'activité économique s'est ralentie; d'ailleurs, il en était de même en beaucoup de pays étrangers. Le nombre des voyageurs transportés, s'élevant à plus de 6·8 millions, a dépassé de près d'un demi-million celui de juillet (+7·7%) et de 2·2% celui du mois d'août de l'année dernière.

En ce qui concerne le trafic postal, le nombre des lettres ordinaires ou recommandées a été de plus de 39 millions, atteignant son maximum pour les 12 dernières années. Comparativement au mois d'août précédent, le nombre des colis a monté de 7%; celui des mandats-poste, de 12·6%; le montant total de ces derniers, de 66%. Le nombre des postes téléphoniques principaux s'est élevé à 116.804, nombre supérieur de 430 à celui de juillet et de 9.067 à celui du mois d'août précédent. Le nombre des récepteurs de T.S.F. a monté à 393.540, s'accroissant de plus de 22 mille en un an.

A la fin d'août dernier, il y avait en Hongrie 36.282 véhicules à moteur en circulation, soit 3.653 (+11·2%) de plus qu'un an auparavant. On a compté à la fin d'août 16.140 automobiles destinées au transport des personnes, 3.685 camions, 11.691 motocyclettes.

L'indice général des prix de gros n'a pas varié par rapport à juillet, où il était de 96. Il accusait une légère augmentation (+2 points) par rapport à celui du mois d'août de l'année dernière. Les éléments de l'indice général n'ont pas montré de changement notable de prix par rapport à juillet. Comparativement au mois d'août précédent, l'indice de la catégorie „agriculture et élevage“ s'est élevé, et celui des „autres industries“ a diminué. En un an, le premier, montant lentement, s'est élevé au total de 5 points. Le second a baissé de 8 points pendant les douze derniers mois; il était de 117 à la fin du mois d'août dernier.

L'indice du coût de la vie, ayant baissé de 0·6 point pendant les douze derniers mois, est revenu en août à 101·7.

D'après les chiffres de la Banque Nationale, la circulation des billets montait à la fin d'août à 606·3 millions de pengős, s'accroissant de 24·5 millions par rapport à juillet dernier et de 153 millions par rapport au mois d'août précédent. Le montant global des effets escomptés et des avances a été de 399 millions de pengős, soit 7·7 millions de plus qu'en juillet dernier et 17·6 millions de moins qu'au mois d'août précédent. La couverture métallique, augmentant de 12·7 millions de pengős, représentait 159·7 millions à la fin d'août.

Les dépôts en banque ont moins monté que pendant ces derniers temps. Pendant les douze derniers mois, les dépôts d'épargne ont monté de 2·4 millions de pengős, et ceux en compte courant

bien d'avantage: de 44 millions. Le total des dépôts en banque, représentant 1.487 millions, accusait un accroissement de 46·2 millions sur le chiffre du mois d'août précédent.

A la Bourse de Budapest, la baisse, déjà signalée par nous pour juillet, a continué en août. Mais elle n'a pas été forte: l'indice d'actions, descendant à 105·6 points, n'a diminué que de 12 point par rapport à juillet. Pendant les douze derniers mois, il a baissé de 62 points. Il n'a été vendu que 85 mille actions; ce nombre ne représente même pas la moitié de celui noté pour juillet dernier.

Le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 64, baissant de 22 comparativement à juillet dernier; il a dépassé de 36 (+121·1%) celui du mois d'août précédent. Le total des passifs des concordats privés et judiciaires a fort augmenté comparativement à juillet dernier et au mois d'août de l'année précédente (+167·7% et +893·5%).

Le mouvement des monts-de-piété budapestois, inférieur à celui de juillet, dépassait celui du mois d'août de l'année dernière. Les dégagements ont été inférieurs aux engagements; le montant des gages, accusant une légère progression, s'est élevé à 29·5 millions, dépassant de 900 mille pengős celui du mois d'août de l'année dernière.

*

Népmozgalom.

A házasságkötések száma 1938 augusztusában kisebb volt mint az előző évben; ugyancsak kevesebb volt az elveszülött is, a halálozások száma azonban növekedett. Természetes szaporulatunk tehát mind a születési, mind a halálozási viszonyok kedvezőtlenebb alakulása következtében jóval alatta maradt az előző évinek.

Augusztusban 5.125 házasságkötés történt, tehát kevesebb, mint egy évvel korábban (5.486). Ezer lélekre ezúttal 6·7 házasságkötés esett. Az elveszültek száma (14.901) szintén kisebb volt, mint egy évvel korábban (15.576); az ezer lakosra számított elveszületési arányszám pedig 19·4-et tett. A halálozások száma valamivel emelkedett; idén augusztusban 10.802, tavaly 10.276 halottunk volt, a halálozások gyakorisága most 14·1‰. Kedvezőtlen tünet volt még, hogy míg a 7 évnél idősebb halottak száma csaknem ugyanakkora maradt, mint egy évvel korábban, addig 1—6 éves gyermek, de főleg csecsemő sokkal több halt meg. A magas csecsemőhalálozást jellemzi, hogy 100 elveszülöttre 19·2 csecsemőhalott jutott. Az elveszületések és halálozások számának kedvezőtlen alakulása következtében augusztusi természetes szaporulatunk (4.099 lélek) jóval alacsonyabb az előző évinél (5.300); ezer lélekre csupán 5·3 főnyi természetes szaporulat esett.

Munkapiac.

A munkapiacon hónapok óta észlelhető szokatlanul erős feszültség augusztus folyamán ugyan lényegesen enyhült, a munkanélküliek száma azonban mégis jelentős százalékos arányban a múlt évi fölé mozdult.

A szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számsorában március óta jelentkező rendellenesség, amelynek folytán a munkanélküliek száma június és július hónapokban szokatlanul magasra, 20 ezer fölé emelkedett, szűnőben van. Augusztusban csak 16.649 volt a munkanélküliek száma, 3.690-nel (—18·1%) kevesebb, mint a megelőző hónapban, de 3.222-vel (+24·0%) több, mint a múlt év ugyanazon hónapjában. A munkanélküliség idényszerű lefolyásában észlelt rendellenességek főleg exogén okokra vezethetők vissza. A munkapiaci feszültség augusztus havi enyhülésének az őszi idényszerű tetőpont szempontjából igen nagy jelentősége van.

Az augusztus havi munkanélküliek 85·1%-a férfi (14.162), 14·9%-a pedig nő volt (2.487). Az előző hónappal szemben 20·4%-os, illetve 1·9%-os hanyatlás mutatkozik. Az augusztus havi csökkenés tehát csaknem teljes egészében a férfi munkanélküliek létszámát érintette. Budapesten a munkanélküliek száma 11.255, a vidéken pedig 5.394 volt (67·6%, 32·4%). Az előző hónappal szemben a budapesti munkanélküliek száma csak 6·5%-kal csökkent, a vidéki munkanélkülieknél ellenben 35·0% a hanyatlás.

A munkapiaci helyzet alakulása azonban nem mutatott egyöntetű képet. Egyes szakmákban egészen rendkívüli, az idényszerű behatásokat messze meghaladó hanyatlás következett be, míg más szakmákban a munkanélküliek száma emelkedett. Az előző hónappal szemben az építőiparban 61·5, a bőriparban 42·0, a vasiparban 8·4, az egyéb iparban pedig 1·6%-os csökkenés következett be. Jóllehet a vasiparban a százalékos arányszám viszonylagosan alacsony, a magas munkáslétszámra való tekintettel a hanyatlás mégis igen jelentős volt s szám szerint 3.473-at tett. Emelkedett a munkanélküliek száma a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 39·7, a ruházati iparban 2·3, a sokszorosító iparban 4·3, az élelmezési iparban 2·4 és végül a faiparban 1·0%-kal. A számszerű emelkedés a sokszorosító és a faipart érintette súlyosan.

Termelés.

A széntermelés a múlt évinél magasabb szinten mozgott. A kedvező évszaki erők augusztus hónapban főleg a barnaszénttermelésben hatottak serkentőleg.

A gazdasági életben jelentkező kedvezőtlen változások a vastermelésben erősen éreztették hatásukat. A finomításra való nyers vas termelése a múlt évvel szemben is csökkent.

Budapest székesfőváros elektromosáramtermelése tovább fokozódott s jelentős százalékos arányban múlta felül a tavalyit.

Magyarország széntermelése augusztusban aránylag magas szinten mozgott. *Köszénből* 819 ezer q-t termeltünk. Az előző havinhoz képest ugyan 17 ezer q (—2·0%) volt a hanyatlás, a múlt évvel szemben azonban a termelés 27 ezer q (+3·4%) növekedést ért el. A nagyobb mennyiségű és így a felhasználás szempontjából is nagyobb jelentőséggel bíró *barnaszénttermelés* idényszerűleg megelégnék. A több mint 6·2 millió q-s barnaszénttermelés a megelőző havit 659 ezerrel, a múlt évit azonban csak kereken 130 ezer q-val múlta felül (+11·8%, +2·1%).

Magyarország vastermelésének ütemében már az év második negyedében bizonyos lassúbbodás volt észlelhető. A gazdasági életben jelentkező kedvezőtlen változásokat főleg a finomításra való nyers vas termelési adatai érezték meg. Az augusztus havi termelés sem volt kielégítő. *Vasércből* 232 ezer q-t termeltünk, 26·8 ezer q-val (—10·3%) kevesebbet, mint a megelőző hónapban. Az augusztus havi termelés egyébként csak árnyalatilag múlta felül a tavalyit. A *finomításra való nyers vas* termelése augusztusban ugyan némileg fokozódott (+5·3%), a múlt évvel szemben azonban még így is 3%-os hanyatlás következett be. A termelés ugyanis alig haladta meg a 292 ezer q-t.

Budapest székesfőváros *elektromosáramtermelésében* az idényszerű emelkedés megkezdődött. Az augusztus havi termelés megközelítette a 28 millió kw órát. Közel másfél millió kw órával emelkedett a megelőző havi és több mint egy millió kw órával a múlt évi fölé (+5·6%, +4·0%). Az augusztus havi termelés egyébként az elmúlt 10 esztendőben maximumot jelez. A *mótorikus célokra elosztott áram* mennyisége 730 ezer kw órával nőtt és meghaladta a 14 millió kw órát (+5·4%). A *magánvilágítási célokra elosztott áram* mennyiségénél az évszaki erők kedvezőtlenül játszottak közre. Az augusztus havi idényszerű hanyatlás meghaladta a szokásos kereteket. Az ily célokra felhasznált áram mennyisége, mely alig volt valamivel több, mint 3·3 millió kw óra, 648 ezer kw órával (—16·2%) esett a megelőző havi alá, de a tavalyival szemben is 1·4%-os hanyatlás mutatkozik. Az *elektromosáramfogyasztók* száma 840-nel emelkedett és a hó végén 267.456-ot tett. Egy év leforgása alatt az áramfogyasztók száma 9.557-tel nőtt.

Kereskedelem és közlekedés.

Legtöbb fontos ipari alapanyagung behozatala jóval a tavalyi szint alatt alakult ki, míg kivitelünkben a búzaexport kedvezőbb hatása érvényesült a visszaeső ipari kivitel mellett.

A vasúti teherforgalmat az évszaki erők a szokottnál is erősebben meggyorsították. A kon-

junkturális rosszabbodást ez részben ellensúlyozta. A személyforgalom alakulásánál is hasonló jelenség észlelhető.

A postaforgalmi adatsorokban kevés kivételtől eltekintve augusztus hóban nem következett be lényeges emelkedés, a tavalyival szemben azonban ennek ellenére is jelentős százalékos gyarapodás mutatkozik.

Magyarország gépjárműállománya augusztus végén újabb tetőpontot ért el. A bekövetkezett gyarapodás a kategóriák közül főleg a személykocsik állományát növelte jelentős módon.

Külkereskedelem. Az augusztus havi kereskedelmi mérleg 32 millió pengő értékű behozattal, 46·8 millió kivittel, s így 14·8 millió pengős aktív egyenleggel zárult. A behozott áruk összes értéke 22%-kal, az exportáltaké csak 4%-kal volt alacsonyabb a múlt évekkel szemben, a kiviteli többlet ezek folytán kétszeresét tette a tavalyinak.

Behozatalunk alakulására e hónapban is az volt döntő befolyással, hogy legtöbb fontos ipari alapanyagunkat jóval kisebb mértékben szereztük be, mint a múlt évben. Így a *textilipar* ellátására 15%-kal kevesebb nyerspamut (139 vagón), 70%-kal kevesebb műrost (8·4 vagón), 33%-kal kevesebb műselyem (21 vagón) jött be az országba, mintahogy nyers jutából (30 vagón) 76%-kal, fésült gyapjúból (3·6 vagón) 46%-kal, rongyból (27 vagón) 43%-kal vásároltunk kisebb mennyiséget. Az ide tartozó nyersanyagok közül csak a gyapjúnál (10 vagón) állapítható meg — egyébként jelentékeny — emelkedés. A *nehézipar* is a múlt évi abnormisan magas nyers és ócskavasbehozatalnak az idén csak 19%-át (200 vagón) bonyolította le, nyers fémekből pedig (170 vagón) 14%-kal importált kevesebbet. Emelte viszont kohászatunk a vasércbeszerzését (5·359 vagón, +39%) s ezzel kapcsolatban koksimportját (3·083 vagón, +8%). Az ugyancsak rendkívül magas tavalyi nyers ásványolajbehozatalnak az idén 1·950 vagónos, tehát 47%-kal kisebb import felelt meg. Jelentékeny visszaesés mutatkozik a nyersbőrnél (126 vagón, —11%), különösen pedig a papirosanyagnál (217 vagón, —57%), valamint a nyers kaucsuknál (11 vagón, —72%). Követte végül ezt az általános irányzatot a nyers és megmunkált fa importjának alakulása is, amely a 7·179 vagónos mennyiségével 20%-kal volt alacsonyabb a tavalyinál, oly módon, hogy a gömbfánál 40%-os, a bárdolt és fűrészelt fánál 33%-os a visszaesés, míg a tűzifa import több mint ötszörösét tette a múlt évinek. Megjegyzendő, hogy az automobiloknál a tavalyi színvonal változatlanul megmaradt, valamint, hogy a takarmányhiány enyhítésére 678 vagón tengerit hoztunk be 900 ezer pengő értékben.

Kivitelünkben mindenekelőtt az idei jó búza-termés kedvező hatása érezhető: e legfontosabb agrárexportcikkünk 5·717 vagónnal vittünk ki a

tavalyi 2·418 vagónnal szemben, ami 8·3 millió pengős bevételt jelentett a magyar közgazdaság részére, 4·6 millióval többet, mint tavaly. A szántóföldi és kertgazdasági termékek közül a friss gyümölcsnél (+880 ezer P), a friss főzelékféléknél (+540 ezer P), a lóhere- és lucernamagnál (+410 ezer P), az olajosmagvaknál (+300 ezer P) értünk el kedvező eredményt, míg a rozsnál 820 ezer, a babnál félmillió pengős a visszaesés, a tavalyi 1·340 vagónos (1·2 millió P) tengeri-export pedig az idén teljesen kiesett. Általában kedvezőtlen volt az állattenyésztés köréből származó áruk exportja: csak a vágó- és igásállatoknál mutatkozott jelentéktelen, összesen mintegy 200 ezer pengős javulás, s a disznózsír és szalonna tételénél ennél jóval nagyobb, 780 ezer pengős emelkedés, a többi fontos tételnél azonban jelentékeny veszteség állott elő. Így a friss és elkészített hús, valamint a vaj kivitele 1·1 millió pengővel, a baromfi, toll és tojás exportja együtt 1·5 millió pengővel jövedelmezett kevesebbet. Kedvezőtlenül alakult az ipari export is. Különösen erős, 1·8 millió pengős a mezőgazdasági ipari termékeknél (cukor, liszt, maláta) előállott visszaesés. E hónapban a nehézipari kivitel sem számolhat be a múlt évinél jobb eredményekről.

Vasúti forgalom. A szokásos június havi idényszerű pangás után augusztus hóban a vasúti forgalom megélénkült. A forgalom növekedése messze felülmúlta a szokásos idényszerű kereteket. A *vasúton szállított áruk mennyisége* meghaladta az 1·8 millió tonnát az előző havi 1·5, és a múlt évi 1·7 millió tonnával szemben (+24·5%, +5·1%). Jól lehet a múlt évi forgalomhoz képest még növekedés mutatkozik, konjunkturális szempontból a javulás nem kielégítő. Az augusztus havi forgalom azonban az elmúlt 9 évben az idén újabb tetőpontot ért el. Az *árutonnakilométer* számsora a megelőző havihoz képest kedvező, a múlt évvel szemben ellenben kedvezőtlen alakulást mutatott (+33·0%, +0·7%). Augusztus hó folyamán a *megrakott teherkocsik száma* megközelítette a 130 ezret, a július havihoz 23·7%-os, a múlt évihez képest pedig 9·3%-os gyarapodás jött létre. Az utasforgalom, mely már idényszerűleg júliusban megélénkült, augusztusban tovább emelkedett. A *szállított utasok száma* több, mint 6·8 milliót tett s közel félmillióval haladta túl a július havit (+7·7%), a múlt évi augusztus havival szemben pedig 2·2% volt az emelkedés. Az *utaskilométer* adatsorának százalékos emelkedése teljesen azonos képet mutatott.

Postaforgalom. Évszaki behatásokra a közönséges és az ajánlott levélküldemények száma hanyatlott, ez a hanyatlás azonban nem volt nagyarányú s az 1·0%-ot sem érte el, a múlt évvel szemben azonban mégis elég figyelemreméltó emelkedés mutatkozik. Az augusztus hónapban

szállításra került több, mint 39 millió darab közönséges és ajánlott levélküldemény az elmúlt 12 évben újabb tetőpontot ért el. A *csomagküldemények* darabszáma 1.600 darabbal 798 ezer fölé emelkedett (+0.2%), a tavalyihoz képest a gyarapodás 7.0%. Hasonló alakulást mutat a *postautalványok számsora* is. A megelőző havihoz képest itt is egészen jelentéktelen árnyalati javulás mutatkozik (+0.1%). A konjunkturális javulás folytán azonban a postautalványforgalom 12.6%-os javulást mutat a múlt évvel szemben. Igen figyelemre méltó emelkedés következett be az *utalványozott összegekben*, melyek 26.2 millióval 114.6 millióra emelkedtek. (+29.7%). Az 1937. évi augusztus havihoz képest pedig szokatlanul nagyarányú javulás következett be, mely meghaladta a 66%-ot. A *táviratok darabszámánál* 12.3, illetve 8.2% a javulás. A *budapesti helyibeszélgetések* száma idényszerűleg hanyatlott és 7.5%-kal esett a megelőző havi alá, de 6.5%-kal haladta túl a tavalyit. A hó végén összesen 116.804 *távbeszélő főállomás* volt Magyarországon, 430-cal több, mint július végén, de 9.067-tel több, mint egy évvel azelőtt. A *rádióvevőberendezések* számánál a kedvező évszaki erők már éreztették hatásukat. A hó végén 393.540 rádióvevőengedélyes volt Magyarországon, 50-nel több, mint a megelőző hóban, de 22.253-mal több, mint a múlt év ugyanazon időpontjában.

Gépjárműállomány. A forgalomban levő gépjárművek számának gyarapodása augusztusban tovább folytatódott. Az állomány 571-el 36.282-re emelkedett (+1.6%). 1937 augusztus végén az állomány még csak 32.529 volt. Egy év leforgása alatt a gyarapodás 3.653-at tett (+11.5%). A tárgyalt hó végén egyébként a gépjárműállomány újabb tetőpontot ért el. Mielőtt a világgazdasági válság szele a megelőző gazdasági fellendülést követő években ebben a számsorban is éreztethette volna hatását, a számsor 30.890-nel érte el tetőpontját. Az új fellendülésben, a tárgyalt hó végével létrejött tetőpont ezt már jelentős arányokban szárnyalta túl.

Az augusztus havi növekedésből a *személykocsik* állagára 316, a *teherkocsikéra* 52, a *motorkerékpárokéra* pedig 192 esett. A megelőző havihoz képest 2.0, 1.4, illetve 1.7% volt a gyarapodás. A múlt évihez képest 17.8, 6.5, illetve 8.5%-kal növekedett az állomány. A hó végén a személykocsik száma 16.140-nel, újabb tetőpontot ért el. A teherkocsik száma 3.685-öt tett, de nem közelítette meg az 1930. évi tetőpontot, amikor is Magyarországon 4.554 teherkocsi volt forgalomban. A motorkerékpárok, augusztus hó végén 11.691-et kitevő állománya 1926 óta szintén újabb tetőpontot jelez.

Áralakulás.

Az év közepe óta a nagykereskedelmi árszínvonal stagnál. Az árindex komponensei sem mutatnak lényegesebb változást. A tavalyival szemben a mezőgazdasági termékek némi árnyereségre tettek szert, az iparcikkek árszínvonala azonban a hanyatló irányzat folytán lényegesen alacsonyabb, mint volt egy évvel azelőtt.

A nagykereskedelmi árnívó stagnációs állapotba jutott. A hivatalos nagykereskedelmi árindex változatlanul az egy hó előtti 96-on állott, a múlt évihez képest pedig mindössze csak 2 pontos emelkedés mutatkozik. A megelőző havihoz képest a „malom- és cukoripar” csoportindexének kivételével a többiek változatlanok maradtak. Az egy év előttihez képest azonban az egyes csoportindexek alakulásánál lényeges eltérések észlelhetők. A „mezőgazdaság és állattenyésztés” csoportindexe 5 ponttal 85-re, a „gyarmatárúk” ugyancsak 5 ponttal 178-ra emelkedett. A „malomipar és cukoripar” indexe ellenben a tavalyi 112-ről 111-re esett. Az ipari árnívóban hanyatló irányzat kerekedett felül és az „egyéb ipar” indexe 8 ponttal 117-re süllyedt. Az agrártermékek és az iparcikkek árszínvonala ellentétes alakulást mutatott. Az agrárrolló így 8.7 ponttal összefüszárult s a tárgyalt hó végén a mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára között csak 27.3% volt a diszparitás.

A *megélhetési költségek indexe* a hó végén 101.7-en állott, árnyalatilag magasabban, mint egy hónappal azelőtt; a tavalyihoz képest azonban 0.6 pontos hanyatlás mutatkozik. A csökkenést főleg az élelmezési cikkek kiskereskedelmi árának lemorzsolódása idézte elő. Az „élelmezés” csoportindexe ugyanis 92.9-en állott, 0.4 ponttal alacsonyabban, mint egy évvel azelőtt.

Pénz és hitel.

A betétállomány emelkedésének üteme meglassúbbodott. A bekövetkezett gyarapodás így sem a megelőző havihoz, sem a múlt évihez képest nem volt kielégítő.

A budapesti értéktőzsdén a júliusi árfolyamhanyatlásokat augusztusban árlemorzsolódások követték. A tőzsdeforgalom is egészen összefüszorodott.

A hitelfeszültségben némi enyhülés következett be. A fizetésektelenségek száma azonban még így is több, mint 100%-kal haladta meg a tavalyit. Még ennél is sokkal nagyobb arányú emelkedés észlelhető a magán- és kényszeregyeségek passzíváinak összegénél. A váltóóvási számsorok ezúttal sem mutatnak különösebb érzékenységet.

A Magyar Nemzeti Bank tevékenységére vonatkozó adatsorok közül a *jegyforgalom* 24.5 millióval 606.3 millió pengőre emelkedett, a múlt évi augusztus hóvégi állományához képest pedig 153 millió pengős növekedés mutatkozik. A *leszámitott váltók és előlegek* összege 398.8 millió pengőt tett.

Gazdasági jelzőtábla.*)

M e g n e v e z é s		Egység	1936	1937	1 9 3 7							
			átlag Moyennes	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	
Népmozgalom. ¹⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.435	6.613	5.129	5.444	9.816	4.775	3.816	5.486	5.987	8.895
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·6	8·8	6·7	7·4	12·8	6·5	5·0	7·2	8·1	11·6
3	Élveszületés	"	15.281	14.818	15.978	14.318	15.141	14.640	14.626	15.576	16.197	15.185
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	20·4	19·8	20·9	19·4	19·8	19·9	19·1	20·4	22·0	19·9
5	Halálozás	"	10.694	10.566	11.805	11.163	11.305	9.913	10.257	10.276	9.692	10.338
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·3	14·1	15·4	15·1	14·8	13·5	13·4	13·5	13·2	13·5
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.124	1.999	2.052	1.817	2.107	1.719	2.185	2.469	2.340	2.006
8	Egy éven aluli elhalt 100 éveszülöttre	"	13·9	13·4	12·8	12·7	13·9	11·7	14·9	15·8	14·4	13·2
9	Gümőkórban elhalt	"	1.137	1.082	1.386	1.426	1.422	1.182	1.020	853	801	799
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·52	1·45	1·81	1·93	1·86	1·60	1·33	1·12	1·09	1·05
11	Természetes szaporodás	"	4.586	4.252	4.182	3.155	3.836	4.727	4.369	5.300	6.505	4.847
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6·1	5·7	5·5	4·3	5·0	6·4	5·7	6·9	8·8	6·4
13	Kivándorolt	"	90	128	110	106	141	154	134	137	93	175
14	Visszavándorolt	"	83	40	55	38	41	45	48	27	25	60
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.045·3	1.102·1	1.121·0	1.092·1	1.096·9	1.116·5	1.122·5	1.149·5
	Ebből:											
16	Férfi	"	—	—	669·7	721·7	741·4	723·3	735·6	751·9	745·7	766·7
17	Nő	"	—	—	375·6	380·4	379·6	368·8	361·3	364·6	376·8	382·8
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.637	14.279	15.878	14.984	13.637	13.513	13.169	12.584	12.895	12.896
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.270	8.030	8.697	7.933	7.405	7.523	7.374	7.275	7.758	7.809
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	800	945	1.011	943	936	729	815	843	864	896
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	16.437	15.224	16.889	15.927	14.573	14.242	13.984	13.427	13.759	13.792
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	16.426	18.106	21.159	19.404	19.605	18.310	16.571	19.334	19.301	17.939
23	Munkakereső	"	52.114	48.359	56.782	53.865	50.273	45.740	43.915	45.904	44.946	45.187
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	319	269	268	277	256	250	265	237	233	252
25	Munkaközvetítés	"	13.981	14.356	17.403	15.910	14.917	13.788	12.756	14.491	14.305	13.881
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	85·1	79·4	82·2	82·0	76·1	75·3	77·0	75·0	74·1	77·4
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·51	0·58	0·53	0·57	0·60	0·59	0·58	0·56	0·58	0·59
28	Asztalos	"	0·46	0·51	0·44	0·51	0·53	0·55	0·55	0·53	0·54	0·52
29	Szabó	"	0·39	0·55	0·61	0·57	0·54	0·57	0·58	0·63	0·59	0·53
30	Kőműves	"	0·56	0·63	0·60	0·60	0·59	0·64	0·63	0·69	0·64	0·70
31	Napszámos	"	0·31	0·35	0·31	0·39	0·33	0·34	0·35	0·36	0·37	0·37
32	Gyári munkásnő	"	0·20	0·23	0·21	0·28	0·23	0·22	0·25	0·23	0·28	0·21
33	Napszámosnő	"	0·27	0·28	0·29	0·21	0·29	0·28	0·26	0·28	0·36	0·35
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	689·0	764·2	596·7	769·4	677·2	748·7	821·3	791·8	825·8	880·1
35	Barnaszén	"	5.920·8	6.712·6	6.085·5	5.543·7	5.105·9	5.275·9	5.733·2	6.110·4	7.176·2	8.616·7
36	Vasérc és vassalak	"	233·0	241·3	250·4	219·8	214·8	256·9	257·1	230·1	306·5	247·6
37	Finomításra való nyers vas	"	255·2	297·7	334·7	298·0	296·6	330·0	318·1	301·2	331·1	286·3
38	Szesz	1.000 hl.	31·3	38·7	41·1	27·2	18·7	7·5	5·1	11·8	17·2	47·5
39	Cukor	1.000 q	119·9	92·5	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·2	6·6	739·6
Budapest Szív. Elektromos művei:												
40	Villamosáram	1.000 kw. óra	28.084	28.851	28.206	27.403	26.195	26.849	26.840	26.874	28.693	31.523
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	12.782	13.485	11.819	12.771	13.522	13.325	14.710	14.580	14.559	14.366
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.436	5.765	6.967	6.141	5.627	4.360	3.757	3.390	3.682	4.789
43	Egyéb célokra elosztott áram ³⁾	"	4.202	3. 18	3.719	3.537	3.635	3.678	3.782	3.611	3.763	3.914
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	259.054	258.905	258.208	257.715	257.532	257.899	260.065	261.764

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32). — ¹⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

		1 9 3 8								Unités	Désignation
nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août		
10.799 14.6	5.949 7.8	5.675 7.4	8.728 12.5	3.979 5.2	5.457 7.4	7.769 10.1	5.652 7.7	3.870 5.0	5.125 6.7	nombre	Mouvement de la population.¹⁾
13.339 18.1	13.740 18.0	15.071 19.6	14.307 20.6	15.835 20.6	15.433 20.8	15.046 19.6	14.296 19.4	14.980 19.5	14.901 19.4	"	Mariages 1
9.296 12.6	10.452 13.7	12.472 16.2	10.917 15.7	12.728 16.6	12.208 16.5	11.669 15.2	10.056 13.6	10.082 13.1	10.802 14.1	"	Mariages pour 1000 habitants 2
1.581 11.9	1.720 12.5	2.019 13.4	2.027 14.2	2.393 15.1	1.849 12.0	2.058 13.7	1.737 12.1	1.988 13.3	2.559 17.2	"	Nés vivants 3
854 1.16	965 1.26	1.186 1.55	1.089 1.57	1.307 1.70	1.398 1.89	1.341 1.75	1.143 1.55	958 1.25	865 1.13	"	Nés vivants pour 1000 habitants 4
4.043 5.5	3.288 4.3	2.599 3.4	3.390 4.9	3.107 4.0	3.225 4.3	3.377 4.4	4.240 5.8	4.898 6.4	4.099 5.3	"	Décès 5
208 24	134 31	120 13	120 27	176 28	118 29	146 39	96 11	110 19	141 18	"	Décès pour 1000 habitants 6
										"	Décédés au-dessous d'un an 7
										"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv. 8
										"	Décès par tuberculose 9
										"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants 10
										"	Accroissement naturel 11
										"	Accroissement naturel pour 1000 habitants 12
										"	Émigrés 13
										"	Émigrés rentrés 14
1.129.6	1.038.9	1.043.8	1.067.4	1.132.2	1.158.0	1.170.5	1.152.7	1.160.6	.	1.000	Marché du travail.
747.8	672.3	674.7	694.1	743.4	769.8	776.6	761.0	773.9	.	"	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc. 15
381.8	366.7	339.1	373.3	338.8	388.2	393.9	391.7	386.7	.	"	Dont:
										"	Sexe masc. 16
										"	Sexe fémin. 17
13.840	16.163	19.108	18.142	17.486	18.476	18.767	19.191	19.134	15.534	nombre	Chômeurs:
8.353	9.199	10.271	10.181	9.876	10.164	10.299	10.915	10.834	10.140	"	Aux syndicals soc.-démocrates de Hongrie 18
1.116	1.211	1.270	1.211	1.150	1.061	1.022	1.214	1.205	1.115	"	Aux syndicals soc.-démocrates de Budapest 19
14.956	17.374	20.378	19.353	18.636	19.537	19.789	20.405	20.339	16.649	"	Aux syndicals soc. chr. de Budapest 20
										"	Chômeurs syndiqués au total 21
16.393	13.117	14.104	14.881	18.566	16.836	16.638	15.378	15.174	18.645	nombre	Bureaux de placem., offic. et privés grat.:
36.968	46.132	49.832	50.442	50.850	47.423	46.445	45.415	45.454	47.659	"	Offres d'emploi 22
226	352	353	339	274	281	279	295	299	255	"	Demandes d'emploi 23
13.046	10.992	11.665	12.180	14.402	13.414	13.310	12.505	11.998	15.082	"	Demandes pour 100 offres d'emploi 24
79.6	83.8	82.7	81.8	77.6	79.7	80.0	81.3	79.1	80.9	"	Placements 25
										"	Placem. pour 100 offres d'emploi 26
0.64	0.59	0.57	0.60	0.55	0.60	0.60	0.62	0.66	0.64	pengős	Salaires horaires offerts
0.55	0.53	0.51	0.53	0.53	0.53	0.56	0.56	0.54	0.54	"	Ferblantiers 27
0.55	0.55	0.58	0.61	0.54	0.61	0.62	0.58	0.60	0.65	"	Menuisiers 28
0.66	0.67	0.66	0.65	0.68	0.65	0.65	—	0.70	0.68	"	Tailleurs 29
0.40	0.36	0.38	0.36	0.38	0.36	0.34	0.36	0.38	0.39	"	Maçons 30
0.19	—	0.21	0.22	0.19	0.25	0.24	0.25	0.24	0.24	"	Journaliers 31
0.22	0.29	0.32	0.34	0.33	0.39	0.30	0.34	0.31	0.31	"	Ouvrières de fabrique 32
										"	Journalières 33
861.6	865.9	905.3	817.1	901.5	821.3	849.7	781.6	836.1	819.0	1.000 q	Production.
8.536.8	8.069.9	8.508.4	6.789.3	6.331.7	5.658.8	5.630.7	5.300.7	5.581.8	6.240.3	"	Houille 34
240.4	277.2	230.0	240.2	279.5	219.3	227.2	252.1	259.0	232.2	"	Lignite 35
289.9	318.4	269.3	281.4	362.9	232.5	271.6	300.4	277.5	292.3	"	Minerai de fer et scorie de fer 36
76.6	77.7	51.6	39.0	31.9	24.2	20.2	6.4	3.8	.	"	Fonte à affiner 37
364.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.000 hl	Alcool 38
										1.000 q	Sucre 39
32.912	33.078	32.046	29.157	30.176	27.539	27.306	25.282	26.486	27.956	1.000 kWh	Usines Electr. de la V. de Budapest:
14.230	13.358	13.412	12.516	12.858	13.593	13.387	12.918	13.459	14.189	"	Energie électrique 40
6.026	7.779	8.934	8.430	6.942	6.293	5.452	4.899	3.992	3.344	"	Energie él. d. comme force motrice ²⁾ 41
4.930	4.645	4.520	4.140	4.180	3.800	3.694	3.629	3.818	3.400	"	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ³⁾ 42
264.226	266.807	268.026	268.272	268.422	268.506	266.637	266.717	266.616	267.456	nombre	Energie él. distribuée à d'autres fins ³⁾ 43
											Consommateurs d'énergie électrique 44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1937 sont provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés		Egység	1936	1937	1 9 3 7							
			átlag Moyennes	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem: ¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	36.1	39.6	37.9	41.1	38.8	40.5	41.7	41.2	42.6	43.3
E b b ő l :												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	797.8	905.6	630.7	888.5	990.9	1.007.5	1.082.4	899.8	1.192.5	918.6
47		1.000 P	3.962	5.056	2.976	4.919	6.122	5.870	6.257	5.919	6.899	5.069
48	Szén	1.000 q	387.7	482.7	419.3	501.3	460.8	525.7	545.2	462.8	415.7	502.6
49		1.000 P	1.148	1.380	1.205	1.423	1.308	1.520	1.572	1.332	1.177	1.409
50	Papiros és papirosárak	q	69.490	57.585	71.439	73.954	59.515	65.614	68.440	77.649	66.229	75.892
51		1.000 P	2.015	2.353	2.069	2.277	1.979	2.290	2.694	3.113	2.703	2.931
52	Nyers pamut	q	23.986	22.009	24.459	23.160	23.390	20.602	20.898	16.306	17.072	20.139
53		1.000 P	2.475	2.257	2.606	2.560	2.518	2.297	2.398	1.741	1.759	1.922
54	Gépek és készülékek	q	5.899	6.126	9.307	3.697	3.307	4.538	5.901	5.395	4.259	6.185
55		1.000 P	1.458	1.642	1.740	1.236	1.003	1.514	1.596	1.506	1.251	2.221
56	Nyers bőr	q	11.434	13.198	13.223	13.239	11.936	12.711	13.263	14.111	14.372	10.973
57		1.000 P	1.795	2.462	2.975	2.671	2.498	2.583	2.793	2.500	2.558	1.871
58	Nyers dohány	q	976	1.059	1.249	1.053	2.947	1.180	906	1.486	263	212
59		1.000 P	337	399	490	316	1.128	335	428	609	72	98
60	Selyem és selyemfonál	q	2.995	3.236	3.912	3.949	3.448	3.775	2.658	3.200	3.445	3.479
61		1.000 P	1.058	1.060	1.164	1.234	1.083	1.197	875	1.089	1.169	1.226
62	Ásványolaj	1.000 q	214.9	233.4	155.3	211.3	34.9	95.8	107.1	407.0	462.7	445.3
63		1.000 P	1.251	1.698	908	1.614	287	681	781	3.016	3.556	3.475
64	Pamutszövet	q	613	586	803	641	522	566	418	596	385	654
65		1.000 P	393	373	503	390	341	402	252	376	277	429
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	42.2	49.1	53.5	49.7	48.4	45.1	40.1	48.6	47.0	48.9
E b b ő l :												
67	Szarvasmarha	drb	6.454	8.960	9.683	10.699	14.693	12.693	12.171	7.722	5.971	6.886
68		1.000 P	2.024	3.138	3.238	3.655	4.970	4.328	4.008	2.641	2.262	2.654
69	Baromfi	q	17.147	21.769	13.604	11.776	6.853	7.939	9.561	15.615	18.763	28.519
70		1.000 P	1.855	2.139	1.208	1.267	790	892	946	1.516	1.919	2.963
71	Búza	1.000 q	476.0	299.0	465.7	483.1	416.2	142.1	90.2	241.8	135.8	161.2
72		1.000 P	6.713	5.191	8.308	8.593	7.125	2.650	1.428	3.637	2.500	2.817
73	Liszt	1.000 q	45.2	48.6	25.5	101.2	35.0	49.4	33.7	27.8	38.7	36.5
74		1.000 P	837	1.189	519	2.680	782	1.139	649	621	900	828
75	Villamos gépek és készülékek	q	2.115	2.549	1.667	1.494	1.508	1.817	2.156	3.194	3.364	3.773
76		1.000 P	2.275	2.371	1.481	1.640	1.371	1.875	2.006	2.742	3.103	3.214
77	Sertés	drb	14.619	13.774	4.445	3.308	9.324	10.173	15.368	19.607	20.691	25.083
78		1.000 P	2.084	2.028	744	510	1.397	1.509	2.267	2.922	2.974	3.579
79	Prémbőr, kikészített	q	387	395	562	592	475	455	409	628	675	489
80		1.000 P	632	856	1.236	1.634	966	818	729	1.393	1.411	1.117
81	Tojás	q	5.778	9.551	27.000	18.769	14.831	6.624	3.333	4.956	5.126	4.453
82		1.000 P	505	767	2.196	1.370	1.051	453	243	382	451	429
83	Toll	q	2.343	2.650	3.316	2.945	2.903	1.526	2.540	2.480	1.522	3.317
84		1.000 P	863	1.539	1.813	1.288	1.593	1.044	1.753	1.681	911	2.202
85	Friss gyümölcs	1.000 q	48.7	32.6	0.3	0.3	1.6	27.0	94.4	154.4	68.1	38.2
86		1.000 P	1.214	805	16	6	101	1.269	3.120	2.955	1.234	736
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 5.7	+ 9.4	+ 15.6	+ 8.6	+ 9.6	+ 4.6	— 1.6	+ 7.4	+ 4.4	+ 5.6
Vasúti forgalom: ¹⁾												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.481	1.622	1.368	1.482	1.538	1.575	1.576	1.739	1.908	2.478
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	194.2	220.5	199.0	201.0	203.8	199.1	201.4	248.4	270.4	316.3
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	100.584	108.440	93.490	96.762	100.665	105.766	106.319	118.588	128.022	158.502
91	Szállított utas ³⁾	1.000	5.624.6	6.313.0	6.136.9	5.779.6	6.639.5	6.437.7	5.902.7	6.695.4	6.790.7	6.750.5
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	172.1	192.4	173.8	179.2	205.8	199.6	201.2	234.3	237.7	195.8

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek.

		1 9 3 8								Unités	Désignation	
nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	áprillis Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur : ¹⁾												
41·5	46·7	27·6	32·1	36·1	35·6	34·5	34·4	34·8	32·0	1,000.000 p	Importations totales	45
1.133·8	1.110·9	840·6	918·2	672·2	637·7	923·5	1.078·0	984·1	717·9	1.000 q	Dont :	46
6.143	6.071	2.833	3.740	3.563	3.775	5.504	6.217	5.718	4.265	1.000 p	Bois bruts et ouvrés	47
540·1	578·7	481·1	462·9	526·8	478·7	460·1	449·6	456·6	441·5	1.000 q	Charbon	48
1.532	1.653	1.384	1.329	1.511	1.355	1.292	1.265	1.277	1.225	1.000 p		49
64.251	82.899	29.029	46.095	44.473	53.056	51.005	55.261	60.213	59.547	q	Papier et articles en papier . .	50
2.445	2.426	1.169	1.656	1.787	1.843	1.752	2.009	2.178	2.055	1.000 p		51
26.099	29.874	31.173	18.749	25.339	17.030	13.077	20.036	17.462	13.907	q	Coton brut	52
2.266	2.531	2.607	1.531	2.086	1.428	1.135	1.710	1.470	1.127	1.000 p		53
5.861	17.449	4.575	4 127	6 037	4.418	6.922	5.756	3.625	7.357	q	Machines et appareils	54
1.717	3.733	1.331	1.412	1.878	1.506	2.090	1.692	1.405	2.107	1.000 p		55
10.801	8.886	11.226	12.361	11.066	15.630	13.303	12.198	13.638	12.556	q	Peaux brutes	56
1.760	1.489	1.690	1.884	1.693	2.107	1.666	1.555	1.592	1.465	1.000 p		57
23	419	436	717	2.184	2.392	1.997	5.211	707	—	q	Tabacs bruts	58
10	233	194	326	970	945	1.053	1.710	304	—	1.000 p		59
2.735	2.761	1.439	2.151	2.121	1.702	1.468	1.372	2.242	2.164	q	Soie et fils de soie	60
1.053	946	524	747	772	667	529	548	857	782	1.000 p		61
335·7	273·8	157·6	127·0	209·5	189·2	240·6	135·1	215·3	222·5	1.000 q	Huile minérale	62
2.573	2.018	1.204	984	1.842	1.524	1.794	1.000	1.592	1.570	1.000 p		63
691	716	270	412	561	450	379	349	498	461	q	Tissus de coton	64
511	457	178	288	456	309	307	272	247	244	1.000 p		65
50·6	60·2	43·4	43·2	47·0	41·6	39·9	36·5	38·2	46·8	1,000.000 p	Exportations totales	66
5.251	5.593	7.878	5.046	6.069	7.220	6.547	5.617	5.421	3.230	tête	Dont :	67
2.055	2.311	3.243	2.007	2.487	2.872	2.690	2.398	2.449	1.549	1.000 p	Bêtes à cornes	68
40.403	65.919	26.311	20.638	13.247	8.200	7.748	8.209	7.632	9.210	q	Volaille	69
3.813	6.190	2.851	2.193	1.360	862	927	981	867	1.033	1.000 p		70
127·8	350·7	109·4	209·0	177·6	156·2	108·7	40·7	19·8	571·7	1.000 q	Froment	71
2.401	6.336	2.021	3.541	2.983	3.130	2.231	851	415	8.250	1.000 p		72
131·6	43·7	13·8	30·7	20·8	30·1	10·3	59·8	2·7	2·9	1.000 q	Farine	73
3.860	1.039	309	688	488	759	233	1.312	55	52	1.000 p		74
3.583	3.512	2.447	2.510	1.810	1.724	1.826	1.395	1.715	2.099	q	Machines et appareils électriques	75
2.911	3.020	2.343	1.950	1.693	1.554	1.781	1.519	1.850	2.045	1.000 p		76
24.923	14.788	13.344	18.076	13.364	13.623	21.419	21.252	30.896	26.270	tête	Porcs	77
3.556	2.105	1.958	2.534	1.925	1.901	3.072	3.101	4.510	3.963	1.000 p		78
229	110	147	260	354	440	354	404	520	460	q	Pelleteries apprêtées	79
417	243	312	454	571	832	744	539	734	838	1.000 p		80
4.938	3.035	1.699	26.599	24.627	24.591	26.348	17.494	6.684	1.990	q	Oeufs	81
430	274	188	2.174	1.594	1.530	2.063	1.418	566	155	1.000 p		82
2.181	3.243	2.742	2 801	2.973	1.938	1.525	1.104	1.913	1.941	q	Plumes	83
1.363	1.984	1.818	1.444	1.459	922	548	464	839	857	1.000 p		84
2·9	1·4	0·4	0·1	0·1	0·1	0·0	6·0	33·4	147·3	1.000 q	Fruits frais	85
78	43	15	9	5	4	1	384	1.871	3.830	1.000 p		86
+ 9·1	+ 13·5	+ 15·8	+ 11·1	+ 10·9	+ 6·0	+ 5·4	+ 2 1	+ 3·4	+ 14·8	1,000.000 p	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+)	87
Trafic des chemins de fer : ¹⁾												
1.819	1.553	1.402	1.332	1.437	1.342	1.482	1.390	1.468	1.827	1.000 t.	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
244·6	216·3	184·5	182·9	195·3	179·5	196·5	183·4	188·1	250·1	1,000.000 km	Tonnes kilom. ^{2), 3)}	89
116.561	97.935	93.855	88.124	102.836	95.921	101.751	98.187	104.855	129.665	nombre	Wagons chargés ²⁾	90
6.421·2	6.657·4	6.124·0	5.855·2	6.153·2	6.896·3	6.828·9	6.896·0	6.351·4	6.842·5	1.000	Voyageurs transportés ³⁾	91
186·2	193·1	171·5	163·9	172·3	198·3	211·7	213·8	222·3	239·5	1,000.000 km	Kilomètres-voyageurs ^{2), 3)}	92

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ³⁾ Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires.

M e g n e v e z é s		Egység	1936	1937	1 9 3 7							
			átlag Moyennes		márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre
Postaforgalom:¹⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	37.149	39.426	45.947	37.270	35.036	36.102	37.856	36.112	41.180	41.926
94	Csomagküldemény	"	781.1	817.4	844.9	706.3	736.5	779.8	782.8	746.2	849.1	922.4
95	Postautalvány	1.000 db	836.5	866.8	859.4	843.8	800.3	836.3	966.8	823.0	839.5	972.5
96		1.000 P	77.602	82.523	77.972	78.512	77.855	78.747	98.911	68.941	81.212	102.843
97	Távirat	1.000 db	217.2	235.0	218.4	212.2	243.8	246.0	261.7	278.4	251.3	256.8
98	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	10.198	10.706	9.974	10.861	11.467	11.229	10.352	9.473	10.076	11.229
99	Helyközi beszélgetés	"	344.9	382.8	327.7	343.2	359.7	386.0	421.0	433.4	432.0	440.2
100	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	104.360	104.775	105.304	106.448	107.076	107.737	108.835	109.765
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	376.088	376.569	376.563	373.751	372.281	371.287	372.240	374.719
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	131.388	131.629	131.946	130.785	130.655	129.734	130.117	131.190
Gépjárművek:												
103	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	14.308	14.885	15.485	15.766	16.034	16.299	15.930	15.739
104	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	28.173	29.423	30.638	31.341	31.953	32.529	32.368	31.952
E b b ől:												
105	Személykocsi	"	—	—	11.213	11.889	12.529	12.915	13.350	13.697	13.725	13.573
106	Bérajtó	"	—	—	3.074	3.107	3.139	3.174	3.185	3.215	3.254	3.242
107	Autobusz	"	—	—	560	577	597	608	611	613	613	597
108	Teherkocsi	"	—	—	3.186	3.240	3.334	3.367	3.423	3.461	3.502	3.531
109	Egyéb gépkocsi	"	—	—	735	747	762	765	765	773	772	767
110	Mótorkepekár	"	—	—	9.405	9.863	10.277	10.512	10.619	10.770	10.502	10.242
Benzinkutak forgalma:												
111	Kimért benzín	1.000 lit.	100.9	87.5	71.7	83.2	118.3	108.4	123.2	135.5	115.7	84.0
112	Kimért benzinszeszkeverék	"	2.140.0	2.525.7	1.867.9	2.164.6	2.755.2	2.951.6	3.220.3	3.355.0	3.062.2	2.948.2
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
113	Összes áruk átlaga	1913 = 100	89.0	94.4	95	94	95	94	94	94	96	93
114	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	75.4	80.4	80	79	79	78	80	80	83	80
115	Gyarmatárúk	"	177.0	174.8	175	172	172	172	174	173	172	173
116	Malomipar és cukoripar	"	105.2	112.0	112	110	111	113	113	112	113	113
117	Egyéb ipar	"	117.3	124.5	128	128	129	127	125	125	123	121
118	Agrároló ³⁾	"	35.7	35.4	37.5	38.3	38.8	38.6	36.0	36.0	32.5	33.9
Megélhetési index:												
119	Összesen lakbérrel	1913 = 100	96.2	102.5	102.1	101.8	101.7	101.9	102.1	102.3	103.5	103.5
120	Összesen lakbér nélkül	"	99.4	116.1	107.1	106.7	106.6	106.8	107.1	107.3	108.9	108.9
121	Élelmezés	"	87.3	93.9	93.4	92.6	92.2	92.3	93.0	93.3	95.8	95.7
122	Ruházat	"	117.9	128.2	136.9	136.9	136.9	136.9	136.9	136.7	136.7	136.7
123	Fűtés, világítás	"	133.5	137.5	136.4	137.1	138.5	139.3	138.1	138.1	138.1	138.1
124	Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3
Nagykereskedelmi árak:												
125	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	16.84	20.42	21.35	19.70	20.03	19.65	20.93	20.23	20.75	20.88
126	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	14.00	18.94	19.63	20.25	20.63	19.00	19.55	19.18	18.93	18.75
127	0.ás liszt	P/kg	0.33	0.39	0.40	0.38	0.38	0.40	0.40	0.39	0.39	0.39
128	2-es „	"	0.32	0.38	0.39	0.37	0.37	0.39	0.39	0.38	0.38	0.38
129	6-os „	"	0.27	0.30	0.30	0.28	0.30	0.31	0.30	0.30	0.30	0.31
130	Tengeri, dunántúli származású	P/q	12.37	11.89	11.93	11.25	11.65	11.33	11.70	11.95	13.40	11.05
131	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.46	1.85	1.65	1.65	1.74	1.76	1.86	1.92	1.93	2.20
132	Borjú	P/kg élőszul	0.97	1.07	0.98	0.96	1.11	0.92	0.94	1.12	1.16	1.12
133	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1.04	1.11	1.21	1.18	1.08	1.02	1.00	1.05	1.06	1.09
134	Sertésszir	P/kg	1.60	1.69	1.76	1.76	1.74	1.70	1.68	1.68	1.64	1.64
135	Tojás, friss teatojás	P/kg	1.59	1.41	1.20	1.02	1.08	1.10	1.16	1.39	1.59	1.73
136	Borjúbőr	P/kg	2.17	2.54	2.83	2.80	2.70	2.60	2.60	2.65	2.60	2.35
137	Marhabőr	"	1.29	1.53	1.75	1.75	1.65	1.50	1.55	1.55	1.50	1.40
138	Nyers gyapjú	"	1.87	2.10	2.15	2.17	2.17	2.20	2.16	2.18	2.21	2.01
139	Nyers pamut, amerikai	"	1.91	1.86	2.31	2.09	2.09	2.01	1.85	1.67	1.56	1.53
140	Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
141	Kőszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80

¹⁾ Az 1937. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti diszparitást jelzi.

		1 9 3 8								Unités	Désignation	
nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
40.125	50.134	38.783	37.008	45.046	41.804	39.244	36.239	39.618	39.268	1.000 unités	Trafic postal : ¹⁾	
868·0	1.156·6	760·3	737·5	838·2	855·9	759·5	767·9	796·6	798·2	"	Correspondances ²⁾	93
835·4	1.026·2	834·1	829·1	852·2	978·8	823·7	838·5	925·7	926·3	1.000 unités	Colis	94
80.388	102.879	66.533	77.067	80.047	96.626	65.928	76.481	88.364	114.568	1.000 p	} Mandats-poste	95
228·5	233·8	211·6	199·1	226·5	223·9	251·7	262·9	268·3	301·3	1.000		Télégrammes
11.576	11.073	11.396	11.079	10.368	11.622	11.080	11.519	10.910	10.091	1.000	Conversations urbaines à Budapest . .	97
410·6	395·5	381·7	354·1	378·2	398·1	400·9	445·0	500·4	542·1	"	Conversations interurbaines	98
110.733	111.765	112.545	113.329	114.020	114.514	114.987	115.976	116.374	116.804	nombre	Postes téléphoniques principaux . . .	99
378.797	383.274	389.056	392.251	394.711	395.692	396.220	395.175	393.490	393.540	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie .	100
132.710	134.465	136.708	137.719	138.741	139.141	139.135	138.880	138.136	137.685	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest .	101
Effectif des véhicules à moteur :												
15.518	15.125	14.980	15.237	15.845	16.502	16.967	17.106	17.327	17.532	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	102
31.462	30.770	30.072	30.410	31.602	33.031	34.048	34.846	35.711	36.282	"	Véhicules à moteur en Hongrie	103
Dont :												
13.450	13.225	13.037	13.217	13.842	14.499	14.953	15.374	15.824	16.140	"	Automob. de ville et de tourisme . .	104
3.235	3.226	3.168	3.195	3.211	3.204	3.251	3.218	3.246	3.250	"	Autom. de louage	105
596	596	587	595	607	636	669	670	682	685	"	Autobus	106
3.551	3.486	3.351	3.374	3.439	3.505	3.568	3.587	3.633	3.685	"	Camions automobiles	107
765	762	752	755	773	793	799	809	827	831	"	Autres automob.	108
9.865	9.475	9.177	9.274	9.730	10.394	10.808	11.188	11.499	11.691	"	Motocyclettes	109
Distributeurs d'essence :												
56·0	49·6	46·1	44·4	52·0	59·4	74·8	92·7	.	.	1.000 l.	Essence débitée	110
2.408·0	2.273·1	1.974·3	2.052·7	2.384·1	2.651·7	2.847·4	3.231·2	.	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité .	111
Mouvement des prix.												
Indice des prix de gros :												
94	95	94	93	94	101	101	98	96	96	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchand.	112
82	83	82	81	82	93	92	88	85	85	"	Agriculture et élevage	113
178	178	178	178	178	178	178	178	178	178	"	Denrées coloniales	114
111	113	113	112	112	113	117	119	115	111	"	Minoterie et industrie sucrière . .	115
120	119	119	119	119	118	117	117	117	117	"	Autres industries	116
31·7	30·3	31·1	31·9	31·1	21·2	21·4	24·8	27·3	27·3	"	„Ciseaux agricoles“ ³⁾	117
Indice du coût de la vie :												
103·2	103·8	104·7	103·7	103·8	104·5	104·5	102·7	101·6	101·7	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	118
108·6	109·4	110·5	109·2	109·3	110·2	110·2	107·9	106·4	106·6	"	Au total, non compris le loyer	119
95·2	96·4	98·2	96·3	96·4	97·8	97·8	94·8	92·7	92·9	"	Alimentation	120
136·7	136·7	136·2	136·2	136·0	136·0	136·0	134·1	134·1	134·1	"	Vêtement	121
138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	138·1	"	Chauffage et éclairage	122
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	123
Prix de gros :												
20·53	21·10	21·03	20·95	21·00	22·28	23·98	23·28	20·23	20·25	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	124
18·65	19·05	18·95	18·85	18·70	18·80	18·45	16·55	15·65	14·78	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	125
0·38	0·39	0·39	0·38	0·38	0·38	0·40	0·41	0·38	0·37	1 kg, en pengós	Farine No 0	126
0·37	0·38	0·38	0·37	0·37	0·37	0·39	0·40	0·37	0·36	"	„ No 2	127
0·30	0·31	0·30	0·30	0·30	0·31	0·33	0·35	0·31	0·30	"	„ No 6	128
11·65	12·60	12·45	12·70	12·90	14·70	15·60	17·00	18·58	19·25	1 q, en pengós	Mais, de Transdanubie	129
2·16	2·16	2·00	2·01	1·95	1·85	1·64	1·49	1·38	1·52	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	130
1·09	1·11	1·14	1·11	0·99	0·95	0·86	0·79	0·82	1·07	1 kg de poids vif, en p.	Veau	131
1·08	1·12	1·11	1·11	1·12	1·10	0·99	0·86	0·99	1·06	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	132
1·64	1·62	1·62	1·62	1·62	1·62	1·62	1·60	1·55	1·55	1 kg, en pengós	Saindoux	133
1·88	1·79	1·70	1·13	1·01	1·23	1·13	1·20	1·27	1·37	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé	134
1·90	1·90	2·00	2·00	2·00	1·80	1·70	1·60	1·60	1·60	1 kg, en pengós	Cuir de veau	135
1·10	1·10	1·20	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·10	1·15	"	Cuir de boeuf	136
1·90	1·94	1·94	1·94	1·94	1·94	1·90	1·90	1·90	1·90	"	Laine brute	137
1·51	1·52	1·50	1·60	1·54	1·54	1·40	1·53	1·51	1·46	"	Coton brut, américain	138
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	139
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	140

¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1937 sont provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. —
³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels.

	Megnevezés	Egység	1936	1937	1 9 3 7							
			átlag Moyennes		márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre
142	Vörösréz	P/kg	1·25	1·60	2·10	1·70	1·75	1·60	1·65	1·65	1·50	1·30
143	Ólom	"	0·52	0·72	0·95	0·78	0·70	0·65	0·70	0·65	0·60	0·60
144	Ón	"	6·13	6·53	7·80	6·80	6·80	6·50	6·50	6·50	6·30	6·30
Pénz és hitel.												
145	Állami bevételek bruttó eredménye . . .	1,000.000 P	—	—	62·7	58·6	79·4	85·3	59·2	80·4	72·7	75·3
146	Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	60·1	64·7	65·3	71·6	69·8	70·3	63·8	68·0
Magyar Nemzeti Bank:												
147	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	417·1	435·3	420·6	437·5	459·6	453·3	457·1	468·5
148	Leszámitolt váltók és előlegek	"	—	—	450·8	421·0	405·2	400·0	398·4	416·4	419·2	425·2
Érckészlet:												
149	Arany	1,000.000 P	—	—	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1
150	Deviza és valuta	"	—	—	47·4	48·5	51·1	53·9	56·4	57·8	57·7	54·9
151	Összesen	"	—	—	141·1	141·9	144·9	146·3	140·5	147·0	145·7	143·1
152	Fedezeti arány	%	26·6	27·4	27·4	28·1	28·9	28·7	29·2	27·6	26·9	26·2
153	Leszámitási kamatláb	"	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
154	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . .	"	4·0-6·54	4·0-6·50	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5
155	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre . . .	"	3·0	3·0	3	3	3	3	3	3	3	3
156	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
Takarékbetét:												
157	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	118·3	119·2	120·6	118·0	119·4	121·2	122·9	124·6
158	A PK. budapesti pénzügyintézeténél ³⁾	"	—	—	605·1	605·6	604·6	619·7	623·5	626·2	628·9	633·5
159	Összesen ³⁾	"	—	—	723·4	724·8	725·2	737·7	742·9	747·4	751·8	758·1
Folyószámlabetét:												
160	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	47·5	45·1	51·0	50·2	49·1	53·6	51·4	53·5
161	A PK. budapesti pénzügyintézeténél ³⁾	"	—	—	637·6	641·7	644·8	639·0	638·3	639·9	649·0	654·5
162	Összesen ³⁾	"	—	—	685·1	686·8	695·8	689·2	687·4	693·5	700·4	708·0
Betétek együtt:												
163	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	165·8	164·2	171·7	168·1	168·4	174·8	174·3	178·1
164	A PK. budapesti pénzügyintézeténél ³⁾	"	—	—	1.242·7	1.247·4	1.249·3	1.258·8	1.261·9	1.266·1	1.277·9	1.288·0
165	Összesen ³⁾	"	—	—	1.408·5	1.411·6	1.421·0	1.426·9	1.430·3	1.440·9	1.452·2	1.466·1
166	A 30 legn. vidéki pénzügyint. betétállománya	"	—	—	111·4	108·8	109·3	111·3	110·9	112·2	113·6	115·2
Tőzsde:												
167	Részvényindex ⁴⁾	1928 = 100	130·6	162·3	185·5	155·3	146·4	159·8	175·9	167·3	157·2	156·0
168	Eladott részvény	szám	337.058	356.512	672.459	700.371	517.154	197.578	324.841	178.458	191.032	284.163
169	Szállítások és átvételek összege . . .	1,000.000 P	25·4	25·4	42·6	44·7	32·9	15·5	22·5	13·9	13·6	20·8
Hitelbiztonság:												
170	Csőd ⁵⁾	szám	4	3	4	4	3	6	—	2	3	4
171	Magán- és kényszeregyesség ⁵⁾	"	59	60	55	68	44	48	41	26	35	61
172	Össz. új fizetéseképtelenségek Magyarorsz.	"	62	64	59	72	47	54	41	28	38	65
Ebből:												
173	Új fizetéseképtelenség Budapesten . .	"	20	20	19	23	13	17	11	8	19	24
174	Magán- és kényszeregyesség passzív	1.000 P	1.053	1.274	2.338	1.905	528	483	708	275	1.071	1.257
175	Magyarországon aktív	"	1.796	2.024	3.013	3.212	917	834	1.146	436	1.535	1.940
176	Magán- és kényszeregyesség passzív	"	477	574	425	1.295	200	183	417	57	300	679
177	Budapesten aktív	"	849	929	879	1.877	407	295	681	94	513	1.012
178	Óvatolt váltók Magyarországon . . . {	szám	2.975	2.838	2.757	2.738	2.865	2.902	2.923	2.787	2.972	2.989
179	Óvatolt váltók Magyarországon . . . {	1.000 P	1.505	1.426	1.077	1.283	1.535	1.276	1.703	1.301	1.328	1.471
180	Óvatolt váltók Budapesten {	szám	1.365	1.355	1.419	1.311	1.445	1.381	1.228	1.299	1.440	1.362
181	Óvatolt váltók Budapesten {	1.000 P	824	774	615	639	919	755	806	663	722	693
Zálogházi forgalom:												
182	Zálogfelvétel Budapesten {	1.000 tétel	245	255	249	265	265	262	256	244	247	253
183	Zálogfelvétel Budapesten {	1.000 P	4.942	5.157	5.107	5.226	5.351	5.476	5.209	4.964	5.001	5.185
184	Zálogkiváltás Budapesten {	1.000 tétel	241	249	255	241	243	243	252	243	257	285
185	Zálogkiváltás Budapesten {	1.000 P	4.897	5.052	4.959	4.676	4.817	4.964	5.020	4.830	5.200	5.759
186	Zálogálladék Budapesten {	1.000 tétel	—	—	1.313	1.337	1.359	1.378	1.382	1.383	1.373	1.341
187	Zálogálladék Budapesten {	1.000 P	—	—	26.725	27.276	27.810	28.322	28.510	28.644	28.445	27.871
188	Kényszerárverésre került Budapesten .	tétel	7.779	7.455	7.260	7.478	6.979	8.496	7.372	7.797	6.594	6.674

1) 1938 június hótól váltópénzkészlet nélkül. — 2) 1938 június hótól havi átlag. — 3) Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénzügyintézet Központ kötelekbe tartozó budapesti pénzügyintézeteknél elhelyezett betétállományt jelzi. — 4) Csak 18 részvény alapján számítva. — 5) Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg.

		1 9 3 8								Unités	Désignation	
nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août			
1·20	1·20	1·20	1·20	1·15	1·20	1·10	1·17	1·25	1·23	1 kg, en pengós	Cuivre	142
0·58	0·54	0·50	0·50	0·57	0·54	0·40	0·38	0·42	0·42	"	Plomb	143
6·00	5·50	5·50	5·50	5·00	4·80	4·50	4·80	4·90	4·90	"	Étain	144
Monnaie et crédit.												
91·4	87·8	66·6	76·2	66·1	60·6	80·3	83·2	60·4	82·5	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . .	145
63·6	67·9	76·1	69·5	63·9	69·5	68·0	77·8	75·1	73·5	"	Dépenses brutes de l'État (prév. budg.)	146
Banque Nationale de Hongrie :												
430·8	466·2	436·9	444·5	547·0	585·4	583·6	581·1	581·8	606·3	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . .	147
422·0	449·7	385·7	384·6	456·8	471·4	470·3	438·8	391·1	398·8	"	Effets escomptés et avances	148
Encaisse métallique :												
84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	1,000.000 p	Or	149
56·4	58·5	58·2	61·1	65·9	70·7	72·7	71·9	73·6	75·6	"	Devises et monnaies	150
147·7	149·4	153·0	156·1	159·7	163·3	165·0	1) 155·9	157·7	159·7	"	Total	151
26·7	25·1	28·4	29·7	24·1	24·0	24·1	2) 27·1	27·2	26·5	%	Proportion de la couverture	152
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	153
4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-25-6·5	4-25-6·5	4-25-6·5	4-25-6·5	4-25-6·5	4-25-6·5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	154
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois .	155
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	156
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
127·8	127·4	136·5	139·9	133·2	131·2	128·1	125·2	129·7	130·9	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	157
643·3	660·7	665·7	666·3	606·1	597·0	588·6	619·0	619·5	618·9	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	158
771·1	788·1	802·2	806·2	739·3	728·2	716·7	744·2	749·2	749·8	"	Total	159
Dépôts en compte courant :												
57·1	53·4	49·4	58·1	56·0	49·5	60·9	56·5	51·6	61·4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	160
651·7	658·3	635·4	635·8	631·7	625·9	632·7	644·4	661·0	675·9	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	161
708·8	711·7	684·8	693·9	687·7	675·4	693·6	700·9	712·6	737·3	"	Total	162
Ensemble des dépôts :												
184·9	180·8	185·8	198·0	189·2	180·7	189·1	181·7	181·2	192·3	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	163
1.295·0	1.319·0	1.301·2	1.302·1	1.237·8	1.222·8	1.221·2	1.263·4	1.280·5	1.294·8	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	164
1.479·9	1.499·8	1.487·0	1.500·0	1.427·0	1.403·5	1.410·3	1.445·2	1.461·7	1.487·1	"	Total	165
116·3	119·4	119·4	119·4	117·9	114·9	113·1	115·5	116·4	119·2	"	Dép. dans les 33 princ. établ. de c. de prov.	166
Bourse :												
147·3	143·4	140·1	130·6	100·9	97·7	113·2	113·3	106·8	105·6	1926 = 100	Indice d'actions ⁴⁾	167
146.728	155.756	125.908	191.647	275.674	335.974	217.973	177.159	171.761	85.335	nombre	Actions vendues	168
11·8	12·6	9·4	12·4	17·4	18·7	12·3	11·2	12·9	6·3	1,000.000 p	Montant des livraisons et des accept. .	169
Sécurité du crédit :												
2	1	5	5	9	4	1	2	3	4	nombre	Faillites ⁵⁾	170
77	116	94	62	59	64	83	97	83	60	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾ .	171
79	117	99	67	68	68	84	99	86	64	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	172
Dont :												
22	30	31	25	21	25	31	19	19	30	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	173
2.386	1.810	2.162	2.092	1.067	1.405	2.050	1.888	900	2.628	1.000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	174
3.788	3.112	3.815	2.929	1.718	2.202	3.314	3.149	1.514	4.153	"	en Hongrie (passifs	175
1.434	610	1.352	1.687	505	1.040	1.090	548	270	2.046	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	176
2.155	1.010	2.387	2.261	859	1.596	1.783	933	528	3.399	"	à Budapest (passifs	177
2.876	2.994	2.913	2.226	2.765	3.009	3.209	3.433	3.397	3.507	nombre	} Lettres de change protest. en Hongrie	178
1.570	1.520	1.448	933	1.114	1.820	1.459	1.240	1.437	1.433	1.000 p		179
1.333	1.343	1.346	1.017	1.230	1.357	1.391	1.472	1.379	1.535	nombre	} Lettres de change protest. à Budapest	180
783	952	763	489	600	1.126	817	636	673	748	1.000 p		181
Mouv. des monts-de-piété :												
273	251	280	246	277	257	271	275	266	258	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	182
5.420	5.054	5.540	4.981	5.456	5.070	5.451	5.607	5.343	5.069	1.000 p		183
261	262	237	228	270	247	264	244	253	260	1.000 reconn.	} Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	184
5.553	5.342	5.106	4.764	5.316	4.923	5.270	5.034	4.971	5.066	1.000 p		185
1.353	1.342	1.385	1.402	1.409	1.420	1.427	1.458	1.471	1.469	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	186
27.738	27.450	27.884	28.101	28.242	28.389	28.570	29.142	29.514	29.518	1.000 p		187
7.394	5.151	9.595	6.752	8.113	6.593	8.124	7.993	10.052	8.993	reconnaiss.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	188

¹⁾ Depuis juin 1938, sans le stock de monnaies divisionn. — ²⁾ Depuis juin 1938, moyenne mensuelle. — ³⁾ A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières. — ⁴⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — ⁵⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures.

Az előző havihoz képest 7·7 pengős emelkedés mutatkozik, a tavalyival szemben azonban 17·6 milliós csökkenés jött létre. Az *aranytartalék* változatlanul 84·1 millió pengőt tett, a *devizák állománya* azonban mémi változást szenvedett, amennyiben 2 millióval 75·6 millióra emelkedett s ekkor 17·8 millióval állott magasabban, mint egy évvel azelőtt. Az *érckészlet* a hó végén 159·7 millió pengőre rúgott s 12·7 millióval állott magasabban a múlt événél. A *fedezeti arány* augusztus hóra vonatkozólag 26·5%-ban nyert megállapítást, az előző havi 27·2%-kal, és a múlt évi augusztus hó végi 27·6%-kal szemben.

Betétállomány. A május óta bekövetkezett emelkedő irányzat üteme az utolsó hónapokban meglapábbodott. A *takarékbetétek állománya*, mely 749·8 millió pengőre rúgott, csak árnyalatilag állott magasabban az előző havinál s a tavalyihoz képest is mindössze csak 2·4 millió pengős gyarapodás mutatkozott. A *folyószámlabetétek* állományának alakulása valamivel kedvezőbb képet mutat. Egy hó leforgása alatt 24·7 millióval 737·3 millió pengőre emelkedett, a múlt évhez képest pedig közel 44 millió pengő gyarapodás jött létre. Az 1.487·1 millió pengőt kitevő *összes betétállomány* a júliusihoz 25·4 milliós, a tavalyihoz képest pedig 46·2 millió pengős gyarapodást ért el.

Tőzsde. A május-június havi árfolyamemelkedéseket júliusban hanyatlás váltotta föl, mely kis mértékben augusztusban is folytatódott. A hivatalos részvényindex egy hó leforgása alatt csak 1·2 pontot esett s a hó végén 105·6-on állott. Egy év leforgása alatt azonban az index 61·7 ponttal hanyatlott. Az augusztus havi árfolyamlemorzsolódások igen szűk forgalmi keretek között következtek be. Alig valamivel több, mint 85 ezer részvény cserélt kezét, az előző havi 172 ezerrel és a tavalyi közel 179 ezerrel szemben. A szállítások és átvételek ösz-

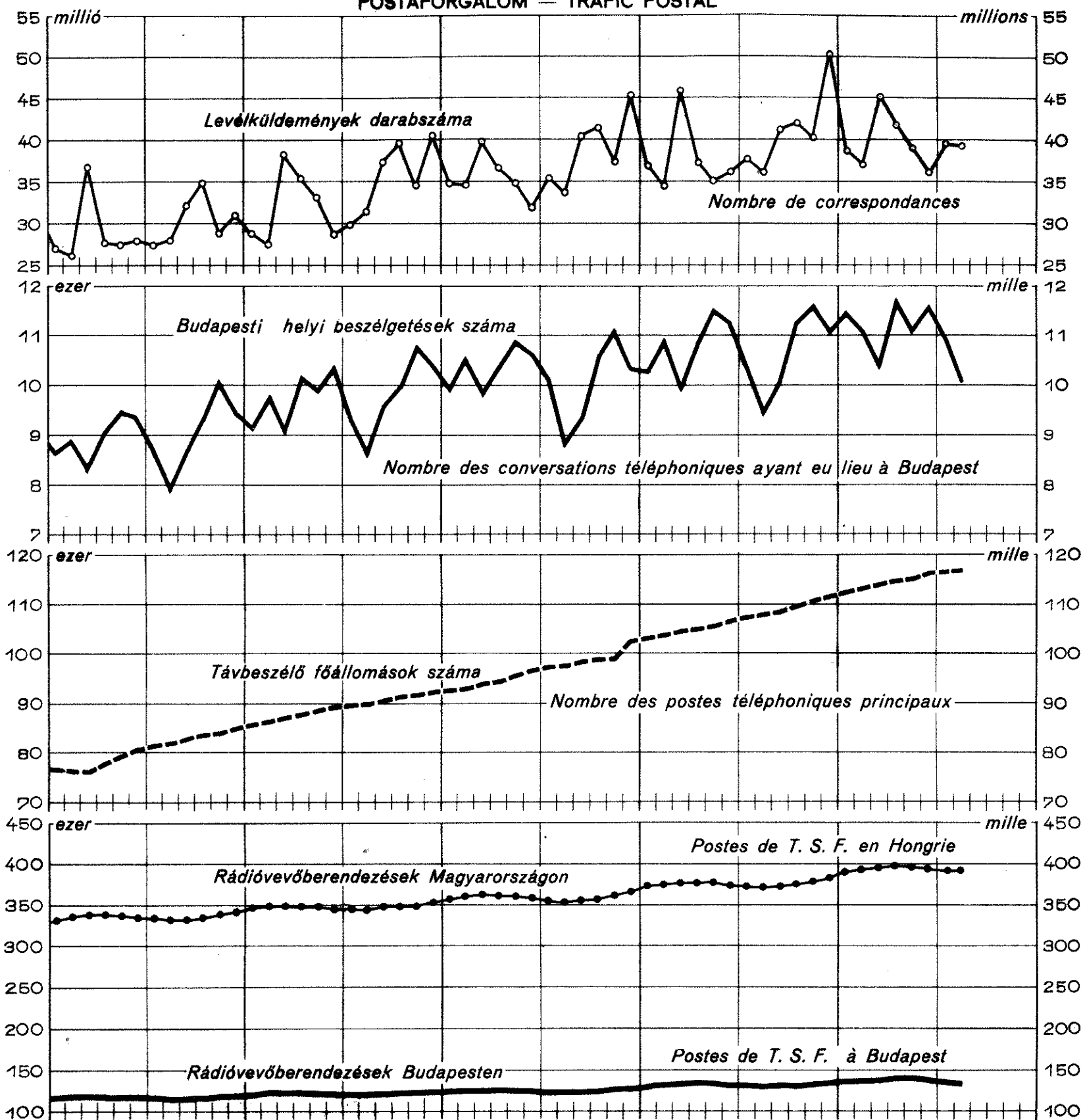
szege éppen ezért 6·3 millió pengővel újabb mélypontot jelez; s a megelőző havinak még a felét sem érte el, a tavalyival szemben pedig még nagyobb arányú visszaesés következett be.

Hitelbiztonság. Augusztus hónapban a hitel-feszültség némileg enyhült. Mindössze 64 fizetési-képtelenségi eset fordult elő, amelyből 4 csőd, 60 pedig magán- és kényszeregyesség volt. Az új fizetési-képtelenségek száma a júliusihoz képest 22·ve. (—25·6%) csökkent, a tavalyival szemben azonban 36 (+128·6%), tehát igen jelentős az emelkedés. A magán- és kényszeregyességek passzívainak összege mind a megelőző havihoz, mind pedig a múlt évhez képest növekedést mutatott és pedig a hitelbiztonsági viszonyoknak időközben bekövetkezett lényeges rosszabbadása folytán igen jelentős százalékos arányokban. A passzívum 1·7 millióval (+192·0%) emelkedett, a tavalyihoz képest pedig 2·3 millióval szökött magasabbra (+855·7%). A váltóóvások számában és azok összegében távolról sem mutatkozik ily nagyarányú emelkedés. Az előbbi számsor 3·2%-kal, illetve 25·8%-kal emelkedett. A váltóóvások összege augusztus hó folyamán árnyalati hanyatlást szenvedett, az egy év előttivel szemben is mindössze csak 10%-os emelkedés mutatkozik.

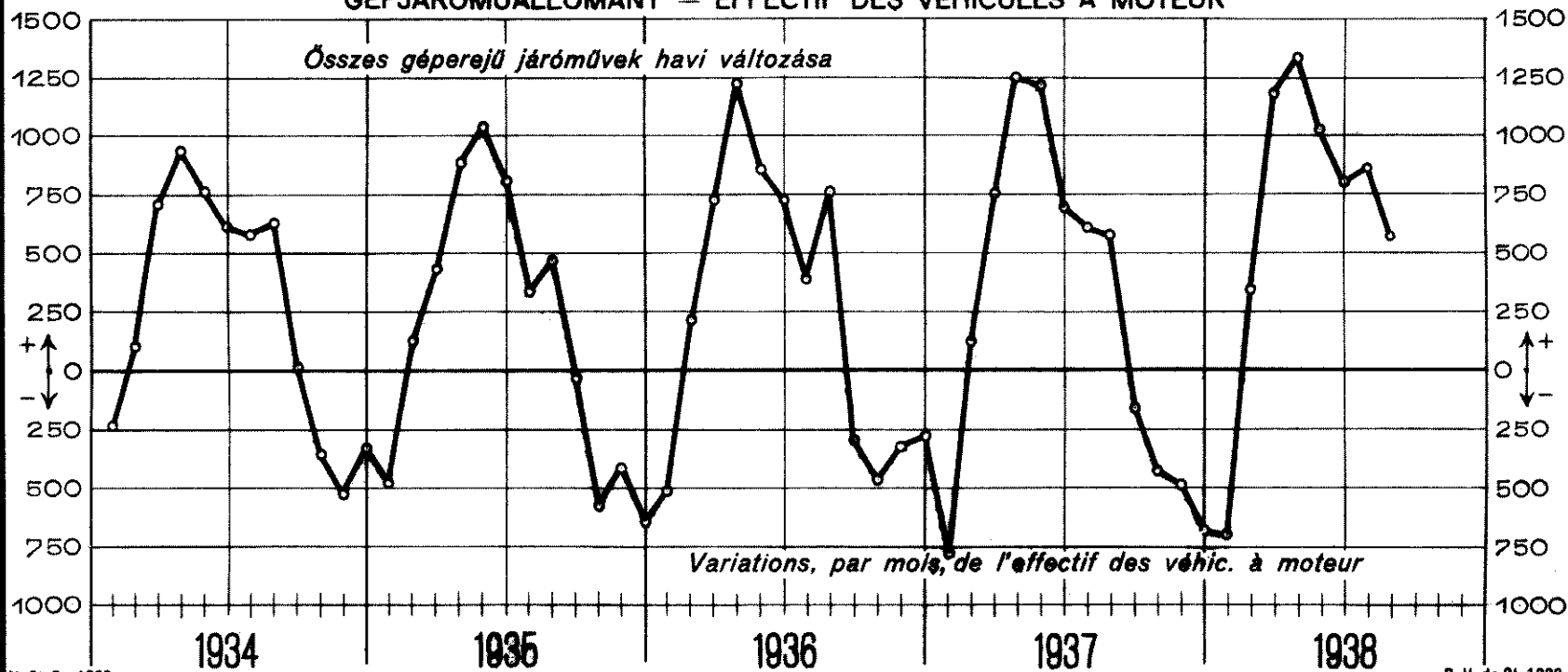
Zálogházi forgalom. A tárgyalt hónapban a zálogházi forgalom ellanyhult. A zálogfölvételek tétele száma 8 ezerrel 258 ezerre esett, de még így is 14 ezerrel emelkedett a tavalyi fölé. A zálogfölvételek összege közel 300 ezer pengővel 5·1 millió pengőre hanyatlott. A zálogkiváltásoknál némi élénkülés volt észlelhető, de a kiváltások összege még így sem haladta meg a zálogfölvételek összegét. A zálogálladék így valamivel magasabbra emelkedett s a hó végén 29·5 millióra rúgott. A tavalyihoz képest közel 900 ezer pengős növekedés jött létre.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZŐTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

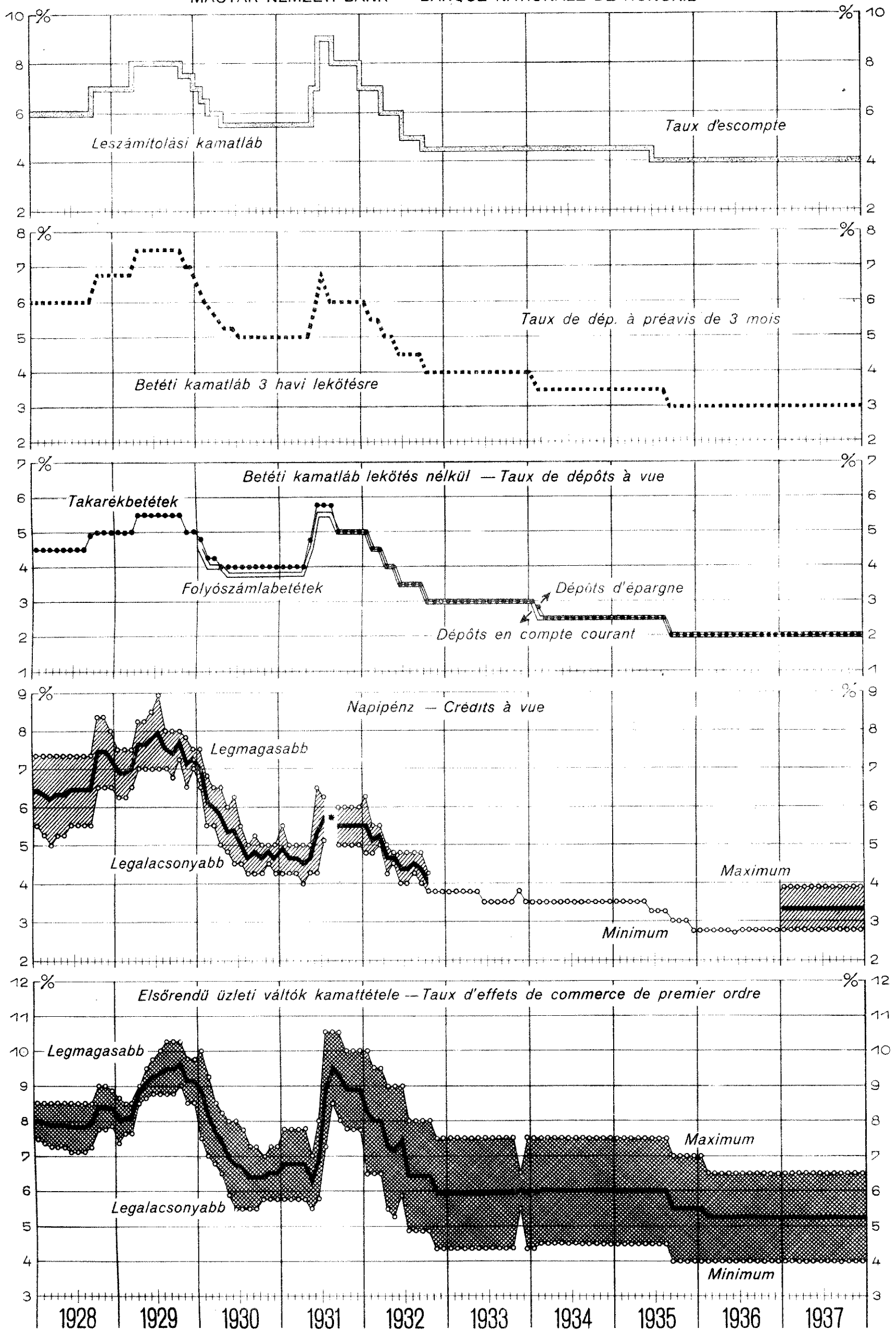

GÉPJÁRÓMŰÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES VÉHICULES A MOTEUR

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZŐTÁBLÁHOZ – GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

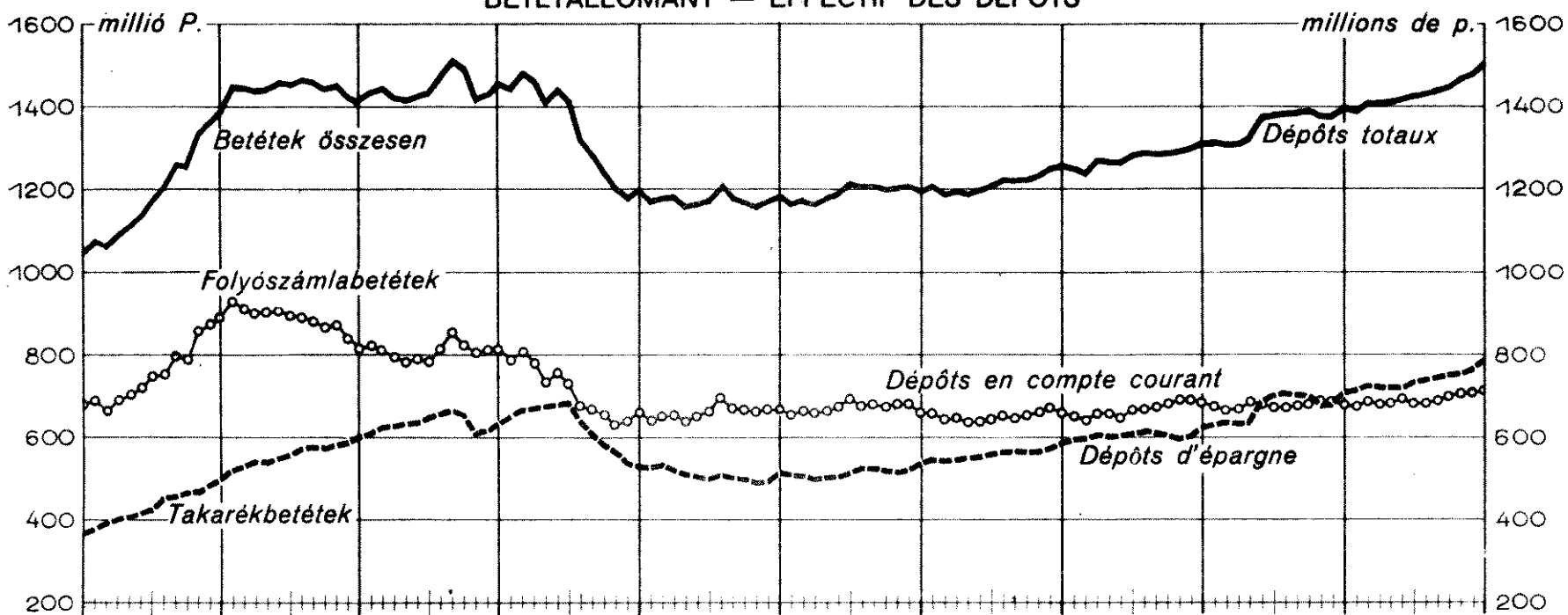
MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

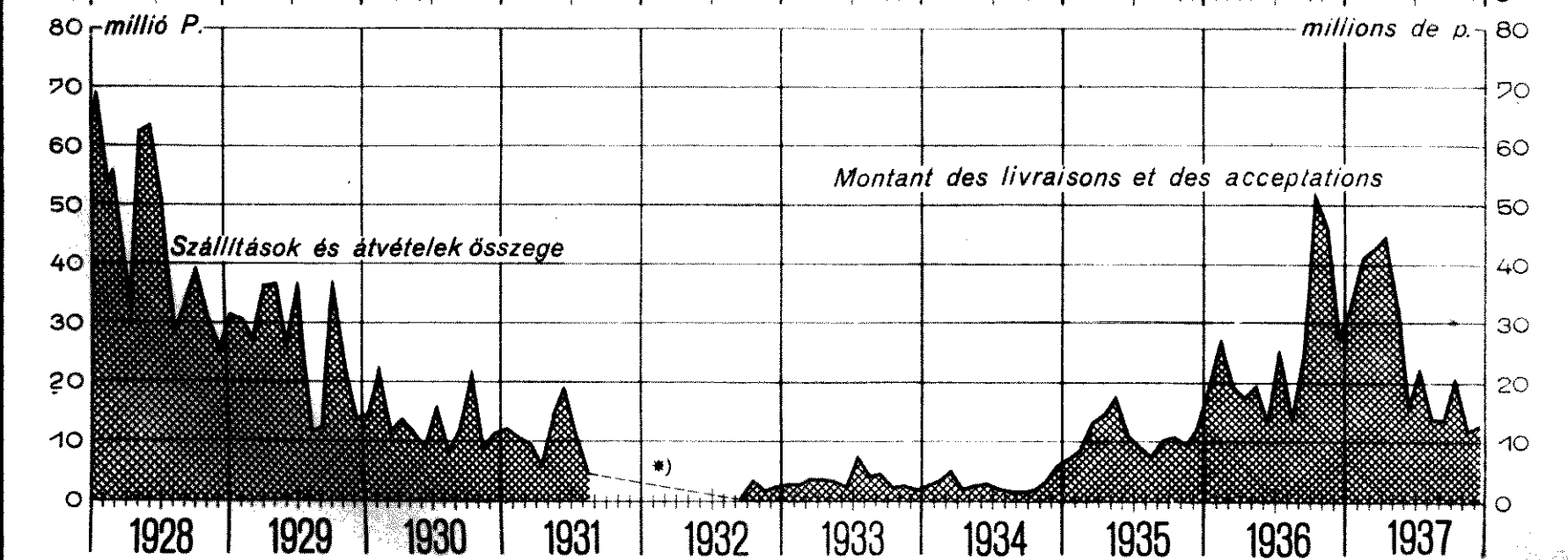
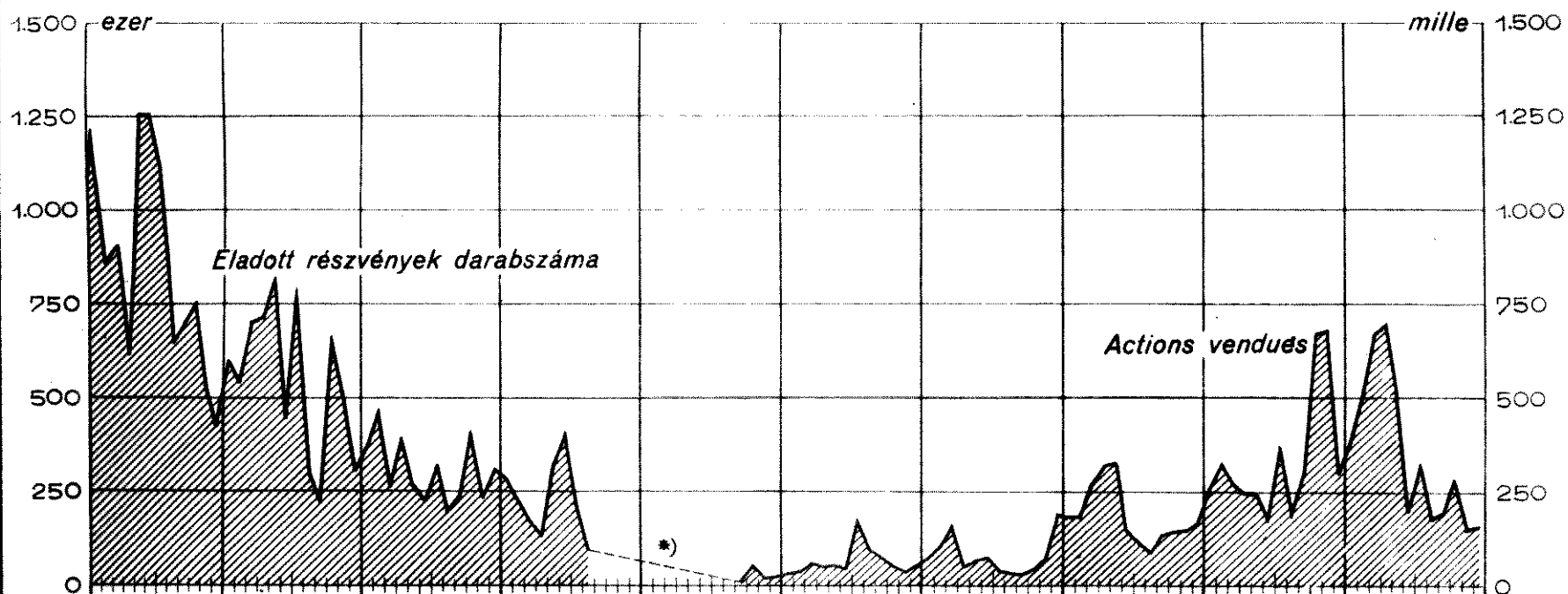
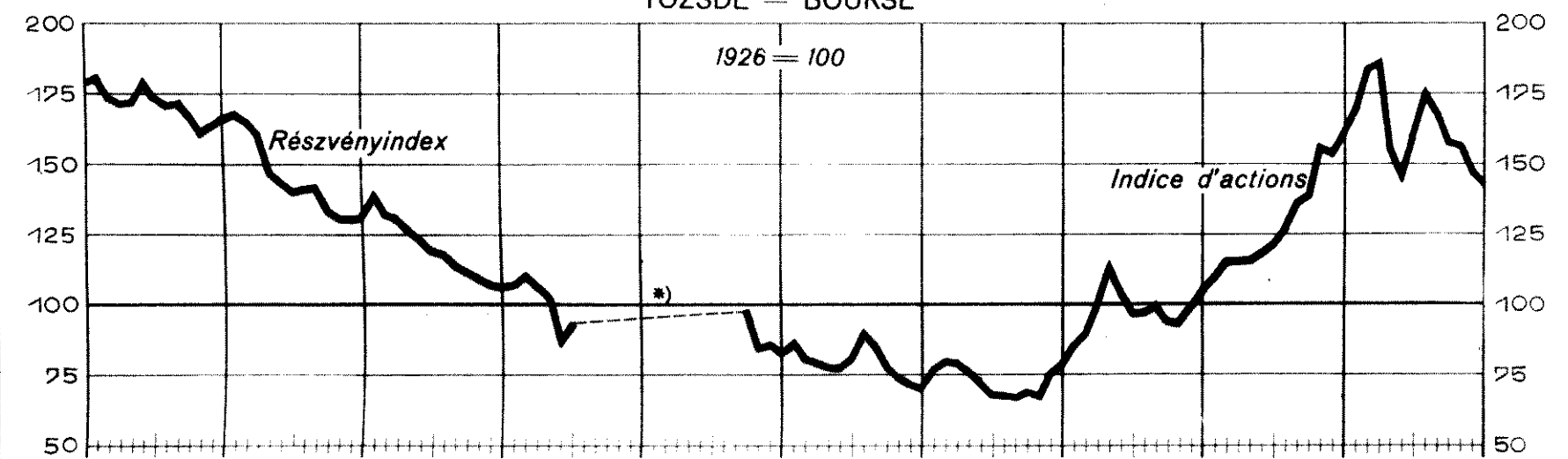
*) Bankzárlat — Fermet. moment. des banques.

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ – GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE

BETÉTÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES DÉPÔTS

TŐZSDE — BOURSE

*) A tőzsde zárva volt. — La Bourse était fermée.